

Davydas Vitkauskas
Grigoriy Dikov

Ochrana
práva na spravedlivý proces
v systému Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Lidskoprávní příručky Rady Evropy

Dovydas Vitkauskas
Grigoriy Dikov

**Ochrana
práva na spravedlivý proces
v systému Evropské úmluvy o ochraně lidských práv**

Lidskoprávní příručky Rady Evropy

**Rada Evropy
Štrasburk, 2012**

Grigory Dirkov pracuje již takřka deset let jako právník v Kanceláři Evropského soudu pro lidská práva. Předtím, jakožto praktikující právník v Rusku, dohlížel v této zemi na množství projektů právních reforem, zajišťoval odborné vzdělávací akce v několika evropských zemích a vydával publikace jakožto expert na trestní soudnictví a spravedlivý proces. Působí v současné době taktéž jako mimořádný profesor vyučující Evropskou ochranu lidských práv na Syracuse University Centre ve Štrasburku.

Dovydas Vitkauskas působí jako poradce ve věcech justice a dobré správy. S téměř desetiletou předchozí praxí jako právník v Kanceláři Evropského soudu pro lidská práva a s akademickým zázemím v litevském a evropském právu Dovydas nyní několika vládám v Evropě poskytuje rady v oblasti legislativních a institucionálních reforem na úseku justice, a to vedením expertních poradních týmů a napomáháním realizace nejrůznějších aktivit Rady Evropy a Evropské unie. Často také zajišťuje v různých evropských zemích vzdělávání právníků v oblasti lidských práv a dalších okruzích souvisejících s řádným výkonem spravedlnosti.

Názory vyjádřené v této publikaci jsou pouze výše uvedených autorů a nečiní tak odpovědnou Radu Evropy. Neměly by být považovány za oficiální interpretaci jakéhokoliv právního dokumentu zmíněného v této příručce, která by zavazovala vlády členských států, orgány Rady Evropy či jakýkoliv orgán ustavený na základě Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Generální ředitelství lidských práv
Rada Evropy
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/justice

©Rada Evropy, 2012

Vydání první, únor 2012
Vytlačeno v Radě Evropy

Obsah

Článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv	9
Právo na spravedlivý proces	9
Úvod	10
Role článku 6, metody a principy jeho interpretace	11
Rozsah ochrany a aplikovatelnosti článku 6.....	15
Shrnutí.....	15
Občanská práva a povinnosti	15
Shrnutí.....	15
Spor o právo zakotvené ve vnitrostátním právu	16
Občanská práva a povinnosti	20
Trestní obvinění	25
Shrnutí.....	25
Kategorizace ve vnitrostátním právním řádu	26
Povaha deliktu	27
Povaha a stupeň závažnosti trestu.....	30
Aplikovatelnost článku 6 na přípravná řízení, vyšetřovací fázi, odvolací, ústavní a jiná přezkumná řízení	34
Právo na soud.....	36
Shrnutí.....	36

Přístup k soudu	37
Shrnutí.....	37
Postavení nutné k tomu, aby mohlo být zahájeno řízení, nárokována náhrada škody a získáno soudní rozhodnutí	37
Procedurální překážky: lhůty, soudní poplatky, pravomoc soudu (pozn. překl. „jurisdiction“) a jiné formality	42
Praktické překážky: nedostatek právní pomoci	47
Imunita žalované strany v občanskoprávních věcech.....	49
Konečnost soudního rozhodnutí – res judicata	53
Včasný výkon konečného soudního rozhodnutí	54
Nezávislý a nestranný soud zřízený zákonem	56
Shrnutí.....	56
Soud „zřízený zákonem“	57
„Nezávislý“ soud	60
„Nestranný“ soud.....	64
„Spravedlivý“ proces	70
Shrnutí.....	71
Princip „kontradiktornosti“ (pozn. překl. „The „adversarial“ principle“)	73
Rovnost zbraní.....	76
Osobní přítomnost a veřejnost	82
Shrnutí.....	82

Ústní jednání a fyzická přítomnost	83
Efektivní účast	88
Veřejná povaha jednání – přítomnost třetích stran a médií	90
Veřejná povaha rozhodnutí	93
Příklad nedodržení požadavku veřejné povahy rozhodnutí	93
Příklady dodržení požadavku veřejné povahy rozhodnutí	93
Specifika “spravedlnosti” v trestním řízení	94
Shrnutí	94
Obhajoba námitkou navádění k trestnému činu	94
Právo nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění; vynucené doznání	100
Obecné zásady	100
Povinnosti uložené na základě zákona	102
Rušivé (pozn. překl. “intrusive”) vyšetřovací metody	106
Zjevné odepření spravedlivého procesu za hranicemi	111
Právo na odůvodněné rozhodnutí a věrohodné důkazy	111
Odůvodněné rozhodnutí	111
Nezákoný a nevěrohodný důkaz	114
Řízení v přiměřené lhůtě	116
Všeobecné zásady	116
Povaha a složitost věci	118
Chování procesních stran	119

Článek 6, odstavec 2: presumpce neviný	122
Článek 6 odstavec 3: práva obhajoby	128
Shrnutí.....	128
Sdělení obvinění	128
Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby	132
Právní zastoupení nebo osobní obhajoba	137
Právo vyslýchat svědky	146
Bezplatná pomoc tlumočnicka	155
Seznam rozhodnutí	158

Článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Právo na spravedlivý proces

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.
2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.
3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:
 - a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;
 - b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;
 - c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;
 - d) vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výsledků svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;
 - e) mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

Úvod

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva týkající se článku 6 je složitým souborem pravidel. Účelem této příručky je objasnit toto téma natolik, aby čtenářům bylo umožněno rozvinout vlastní schopnosti k lepšímu strukturování a odůvodnění právní argumentace ať už k prokázání případného porušení Úmluvy, tak k obraně proti takovému tvrzenému porušení – a to jak na úrovni národní, tak na úrovni mezinárodní, buď v souvislosti se skutečným řízením ve Štrasburku, či ve více hypotetickém akademickém diskurzu.

Příručka byla koncipována se zaměřením na praktikující právníky. Jakožto pomůcka právního zástupce, zahrnuje tato příručka dosti zestručněný souhrn principů odvozených ze značného množství judikátů Soudu týkajících se článku 6, přičemž jazyk a styl je volen tak, aby byl zachován jazyk a styl vlastní judikatury Soudu.

Vzhledem k nutnosti respektovat určitou míru stručnosti v jednotlivých souhrnech mohou mít čtenáři pocit, že je nezbytné ještě další studium problematiky, což ve skutečnosti autoři z celého srdce podporují, a to prostřednictvím zevrubnějšího studia jednotlivých rozhodnutí a rozsudků, na něž je v příručce odkazováno. Tento požadavek usnadňuje seznam jednotlivých případů (na straně 158) společně s uvedením čísla odstavců rozsudků, které jsou v příručce citovány.

Role článku 6, metody a principy jeho interpretace

Článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“) zaručuje právo na spravedlivý proces. Zakotvuje princip zákonnosti (pozn. překl. „rule of law“), na jehož základě je postavena demokratická společnost, a zásadní úlohu soudnictví ve vykonávání spravedlnosti, čímž odráží společné dědictví smluvních stran Úmluvy. Zajišťuje procedurální práva stranám civilního procesu (článek 6 odst. 1) a práva obžalovaného (a obviněného) v trestním procesu (článek 6 odst. 1, 2 a 3). S ohledem na to, že jiné osoby zúčastněné na řízení (oběti, svědci atd.) nemají aktivní legitimaci (pozn. překl. „locus standi“, pojem užívaný i v některých českých publikacích) k podávání stížností pro porušení článku 6 (*Mihova proti Itálii*¹, rozh.), jsou jejich práva Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „Soud“) brána často v úvahu.

Podobně jako ostatní ustanovení Úmluvy i článek 6 podléhá teleologické interpretaci. Soud usiluje o to, aby účel ustanovení mohl mít praktický účinek, a to s ohledem na faktickou a efektivní ochranu práv (princip účinnosti), nikoliv ochranu pouze teoretickou a iluzorní (*Sakhnovskiy proti Rusku* [GC], §99-107). Díky tomuto nikoliv doslovnému, nýbrž ze souvislostí vyplývajícího výkladu článku 6, bylo odvozeno z mnoha implicitních požadavků (a nikoliv z pouhého doslovného znění) ustanovení článku 6 též právo na přístup k soudu (*Golder proti Spojenému království*, odst. 26-40), právo na vykonání rozsudků (*Hornsby proti Řecku*, odst. 40-45), či právo na konečnost soudního rozhodnutí (*Brumărescu proti Rumunsku*, odst. 60-65).

I kdyby Úmluva měla být do nejvyšší možné míry vykládána v souladu s ostatními pravidly mezinárodního práva, včetně jiných mezinárodních závazků žalovaného státu, nelze vyloučit, že požadavky Úmluvy mohou mít před těmito závazky přednost (*Fogarty proti Spojenému Království*, odst. 32-39, viz také *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irsku* [GC], odst. 108-111, a další případy, v nichž byly napadány odlišné části legislativy Evropské unie z pohledu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv).

Článek 6 musí být vykládán ve světle současných podmínek, přičemž je nutno brát v úvahu převládající ekonomické a sociální okolnosti. Tento přístup je též znám jakožto koncept „Úmluvy jako živého instrumentu“ (*Marckx proti Belgii*, odst. 41). Při výkladu

¹ Případy jsou nejprve citovány uvedením názvu případu včetně žalovaného státu, v případě další citace stejného případu pak pouze uvedením stěžovatele. Seznam případů, s uvedením data, se nachází na straně 158.

Úmluvy může Soud brát zřetel také na relevantní pravidla a principy mezinárodního práva aplikovatelné ve vztazích mezi smluvními stranami (*Demir a Baykara proti Turecku* [GC], odst. 76-84).

Článek 6 požívá významnou míru autonomie v rámci vnitrostátního práva jednotlivých smluvních stran, což se týká jak hmotněprávních, tak procesněprávních ustanovení (*Khan proti Spojenému království*, odst. 34-40). To znamená, že procesní nedostatky ve smyslu práva vnitrostátního se nemusí nutně rovnat porušení článku 6. Zároveň jsou však určité prvky článku 6 méně autonomní ve vnitrostátním právu než jiné. Kupříkladu větší důležitost vnitrostátního práva byla vždy kladena v kontextu testu aplikovatelnosti (pozn. překl. „applicability test“) (*Roche proti Spojenému království* [GC], odst. 116-126) a v některých případech také během zkoumání podstaty článku 6, aby tak mohly být překonány neodmyslitelné rozdíly mezi obžalovacím (akuzačním) a vyšetřovacím (inkvizičním) způsobem dokazování, jako třeba když Soud uznal širší diskreční pravomoc soudů v kontinentálním systému práva týkající se výběru svědků, kteří budou předvoláni k řízení (*Vidal proti Belgii*, odst. 32-35)². V určitých souvislostech porušení vnitrostátního práva – či vágnost vnitrostátních ustanovení *per se* – bylo použito Soudem jako dodatečný argument poukazující na porušení článku 6 (*DMD Group, a.s. proti Slovensku*, odst. 62-72). Na podporu vlastního verdiktu týkajícího se článku 6 Soud tu a tam také odkazuje na vnitrostátní rozhodnutí potvrzující porušení ústavních norem, které jsou totožné se zněním článku 6 (*Henryk Urban a Ryszard Urban proti Polsku*, odst. 47-56).

Článek 6 se ve své podstatě týká otázky, zda stěžovateli byly dány dostatečné možnosti přednést svůj případ a zpochybnit důkazy, které považoval za nesprávné, a nikoliv otázky, zda národní soudy dospěly ke správnému či chybnému rozhodnutí (*Karalevičius proti Litvě*, rozh.).

Článek 6 v souladu s principem subsidiarity neumožňuje Soudu jednat jako soud čtvrtého stupně – především znovu zjišťovat skutkový stav případu, přezkoumávat domnělá porušení vnitrostátního právních předpisů (*Bernard proti Francii*, odst. 37-41), či rozhodovat o přípustnosti důkazu (*Schenk proti Švýcarsku*, odst. 45-49). Státům přísluší volnost v aplikování trestních předpisů na jakékoliv jednání (a to do takové míry, aby tím neporušovaly jiná práva chráněná Úmluvou) a v určení základních složek výsledného trestného činu. Není tak úlohou Soudu, aby určoval, jaký má být obsah vnitrostátního trestního práva, ani zda mají ve vnitrostátním právu existovat určité specifické prostředky obrany dostupné obviněnému (*G. proti Spojenému Království*, rozh., odst. 28-30). V nedávné době nicméně Soud sledal porušení článku 6 z důvodu trvající existence protichůdných rozhodnutí ve stejné věci vydaných jedním odvolacím soudem (*Tudor Tudor proti Rumunsku*, odst. 26-33), nebo rozdílnými soudy rozhodujícími o odvolání (*Štefăniță a další proti Rumunsku*, odst.

²

Viz také stranu 36, **Přístup k soudu**, stranu 56, **Soud „zřízený zákonem“** a stranu 146 **Právo vyslyšet svědky**.

31-40), přičemž poukázal na to, že takové „hluboké a dlouhotrvající“ rozdíly jsou neslučitelné s principem právní jistoty v jeho širokém smyslu. Současně Velký senát v nedávné době zdůraznil, že není úlohou Soudu podle článku 6 srovnávat rozdílná rozhodnutí vnitrostátních soudů, i kdyby byla vydána ve zjevně podobných řízeních, ledaže by se jednalo o případ evidentní svévole (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [GC], odst. 59-96).

Článek 6 zakládá velmi silnou domněnku správnosti skutkového stavu, jaký byl zjištěn národním soudem, ledaže by vnitrostátní řízení zasahovalo do samotné podstaty požadavků stanovených článkem 6, jako například v případech navádění k trestnému činu (*Ramanauskas proti Litvě* [GC], odst. 48-74), ačkoliv posledně uvedená kategorie případů je spíše výjimkou nežli pravidlem.

Článek 6 zahrnuje zkoumání spravedlnosti řízení jako celku – především vzhledem ke všem fázím a možnostem daným stěžovateli – a nikoliv hodnocení izolované procesní vady *per se*. Zároveň v nedávné době začal Soud připisovat větší důležitost určitým klíčovým aspektům řízení – konkrétně prvnímu výsledku podezřelého v trestním řízení (*Imbrioscia proti Švýcarsku*, odst. 39-44, *Salduz proti Turecku* [GC], odst. 56-62, *Panovits proti Kypru*, odst. 66-77, *Dayanan proti Turecku*, odst. 31-43, *Pishchalnikov proti Rusku*, odst. 72-91).

Odpověď na otázku, zda přezkoumání rozhodnutí vyšším soudem může napravit procesní nedostatek v předchozím stupni rozhodování, závisí na povaze zásahů, pravomocích a rozsahu přezkumu vyššího soudu (*Rowe a Davis proti Spojenému království*, odst. 61-67). Obdobně absence procesních záruk na vyšším stupni rozhodování může být kompenzována možností stěžovatelů uplatňovat svá práva v předchozím stupni rozhodování (viz však *Garcia Hernández proti Španělsku*, odst. 26-36).

Osoba může být obecně považována za „oběť“ porušení článku 6 pouze v případě, že řízení již bylo skončeno, a jakmile je taková osoba uznána vinnou ze spáchání trestného činu (*Oleksy proti Polsku*, rozh.), anebo nebyla ve svém občanskoprávním sporu úspěšná (přínejmenším částečně). Nicméně z tohoto konvencí existují výjimky spočívající v porušení požadavků „přístupu k soudu“ a „přiměřené lhůty“ bez toho, aby bylo vydáno konečné rozhodnutí. Presumpce nevinny (článek 6 odst. 2) může být často porušena, aniž by osoba byla trestně stíhána či byla odsouzena³. Ač Soud zřídka označuje práva chráněná článkem 6 za *podmíněná* (pozn. překl. též „kvalifikovaná“), podrobnější rozbor judikatury vztahující se k Úmluvě svědčí o tom, že některé prvky tohoto ustanovení – jako třeba právo na přístup k soudu (např. *Ashingdane proti Spojenému království*, odst. 55-60) – nemají daleko k tomu být jako podmíněně označovány podobně jako práva zaručená články 8 až 11 Úmluvy. Soud v rámci zpřesňování výkladu podmíněného práva podle článku 6 uvedl, že to, co tvoří spravedlivý proces, nemůže být určováno jediným neměnným principem, nýbrž musí odviset od konkrétních

³ Viz níže stranu 36, **Přístup k soudu** a stranu 122, **Článek 6 odst. 2: Presumpce nevinny**.

okolností každého jednotlivého případu. Důsledkem toho je ve většině případů aplikování testu proporcionality sui generis, jinak též známého jako test podstaty práva (pozn. překl. „essence of the right test“), kupříkladu v situaci, kdy je stanoven odlišný stupeň ochrany práva nebýt donucován k sebeobviňování pro případy méně závažných trestných činů (přechinů, či také v některých právních řádech evropských zemí „správních deliktů“) na rozdíl od pravidel aplikovaných pro případy vyšetřování závažnějších trestných činů (*O'Halloran a Francis proti Spojenému království* [GC], odst. 43-63). Stejně platí i pro případy, kdy byl potvrzen nižší stupeň ochrany rovnosti zbraní v občanskoprávních věcech v porovnání s věcmi trestními (*Foucher proti Francii*, odst. 29-38, na rozdíl od *Menet proti Francii*, odst. 43-53).

Podle článku 1 Úmluvy jsou smluvní strany Úmluvy povinny uspořádat své právní řady tak, aby zajistily dodržování ustanovení článku 6. Zpravidla tak odvolávání se na finanční či praktické obtíže nemůže ospravedlnit nedodržení těchto závazků (*Salesi proti Itálii*, odst. 24).

Většiny práv uvedených v článku 6 se lze vzdát. Toto vzdání se (výslovné či implicitní) však bude Soudem akceptováno pouze v případě, bude-li skutečné a vážné – hlavně tedy musí být jednoznačné (aby nebylo pochyb o jeho existenci a rozsahu), učiněné svobodně (osoba nesmí být k takovému vzdání se práv přinucena jakýmkoliv způsobem – *Deweer proti Belgii*, odst. 48-54), informovaně (osoba si musí být vědoma následků svého jednání) a vzdání se nesmí být v rozporu s důležitým veřejným zájmem (*Sejdovic proti Itálii* [GC], odst. 96-104, *Talat Tunç proti Turecku*, odst. 55-64). Existence vzdání se práva může být dovozena též v situacích, kdy se osoba svého práva nedomáhala, či se jej domáhala opožděně (*Bracci proti Itálii*, odst. 62-65).

Rozsah ochrany a aplikovatelnosti článku 6

Shrnutí

Podle principu autonomního výkladu článku 6 Evropský soud pro lidská práva rozhoduje o otázce aplikovatelnosti tohoto ustanovení pod jednou z následujících „hlaviček“:

- občanská práva a povinnosti (*Ringeisen proti Rakousku*, odst. 94),
- obvinění z trestného činu (*Engel proti Nizozemí*, odst. 80-85).

Aplikovatelnost článku 6 na přípravná jednání, odvolací a jiná přezkumná řízení je uznávána a založena na nikoliv autonomních kritériích, přičemž závisí z velké části na existenci dostupných opravných prostředků ve vnitrostátním právu (*Delcourt proti Belgii*), odst. 23-26).

V jistém smyslu odlišné standardy aplikovatelnosti existují pro článek 6 odst. 2 na rozdíl od článku 6 odst. 1 a článku 6 odst. 3⁴.

Občanská práva a povinnosti

Shrnutí

Aplikovatelnost článku 6 pod hlavičkou „občanská práva a povinnosti“ vyžaduje souhrnný výskyt všech následujících prvků:

- musí existovat „spor“ o „právo“ či „povinnost“ (*Bentham proti Nizozemí*, odst. 32-36),
- ono právo či ona povinnost musí být zakotveny ve vnitrostátním právním řádu (*Roche*, odst. 116-126), a konečně
- právo či povinnost musí být „občanskoprávní“ povahy (*Ringeisen*, odst. 94).

⁴ Viz níže stranu 122 **Článek 6 odst. 2: Presumpce nevinny.**

Spor o právo zakotvené ve vnitrostátním právu

Na základě tzv. kritérií z rozhodnutí ve věci *Bentham* (pozn. překl. „*Bentham criteria*“) (*Bentham*, odst. 32-36), se článek 6 týká „sporu“ o právo či závazek, který:

- musí být vykládán ve smyslu materiálním, nikoliv ve smyslu formálním,
- může se vztahovat nikoliv pouze k existenci práva, avšak také k jeho rozsahu či způsobu, jakým může být vykonáváno,
- může se týkat jak otázek skutkových, tak otázek právních,
- musí být opravdový a vážně zamýšlený,
- musí být rozhodující pro stěžovatelovo právo a nesmí mít pouhou nepatrnou spojitost či jen vzdálené následky.

Spor o právo zakotvené ve vnitrostátním právním řádu

Odmítnutí udělit licenci na provozování zařízení k zásobování plynem, opravdovost a vážnost sporu byla shledána mimo jiné ve skutečnosti, že stěžovatel již dlouhou dobu předtím ono zařízení užíval (*Bentham*).

Pozdě podaná žádost o opětné přijetí právníka do advokátní komory (*H. proti Belgii*).

Pozastavení výkonu práv týkajících se lékařské praxe navzdory skutečnosti, že se spor dotýkal rozsahu a výkonu dotčených práv a nikoliv jejich podstaty (*La Compte, Van Leuvena De Meyere proti Belgii*).

Nárok medičky vystudované v zahraničí na to, že se stala kvalifikovanou doktorkou v jiné zemi, ačkoliv aplikovatelné vnitrostátní zákony nebyly jednoznačně ohledně kvalifikačních předpokladů (*Chevol proti Francii*).

Nárok na odškodnění za údajně nezákonné zbavení osobní svobody, i když ve vnitrostátním právním řádu bylo právo na odškodnění dostupné pouze v obecné rovině, nikoliv za konkrétních okolností stěžovatele. Odpírač vojenské služby z důvodu svědomí (*Georgiadis*).

Řízení týkající se změny jména bez ohledu na to, že vnitrostátní právo přiznávalo správním orgánům významnou míru diskrece v rozhodování o tom, zda stěžovatel má *locus standi* pro řízení v této věci (*Mustafa proti Francii*).

Nemožnost napadnout rozhodnutí o odmítnutí nabídky stavebních prací z důvodů národní bezpečnosti. Vnitrostátní právo nekladlo žádnou hmotněprávní překážku ohledně takovýchto řízení a umožňovalo napadat odmítnutí učiněná ve zlém úmyslu (*Tinnelly proti Spojenému království*).

Kde imunita policie vylučující stíhání pro nedbalostní občanskoprávní delikty byla potvrzena soudy Spojeného království s ohledem na povinnost prevence kriminality. I přesto byl Evropským soudem shledán jistý základ pro takový nárok, jelikož existovala možnost stíhat policii v jiných případech zneužití úřední moci, např. mučení či nezákonné zbavení osobní svobody (*Osman*, ale viz též *Roche*).

✧ „Spor“ zakotvený ve vnitrostátním právním řádu znamená možnost domáhání se něčeho, co je vnitrostátním právem umožněno alespoň na základě zpochybnitelných důvodů (pozn. překl. „arguable grounds“) (*Georgiadis proti Řecku*, odst. 27-36). Nestačí, že žalobce disponuje právem v abstraktní rovině, musí prokázat vazbu na konkrétní nárok, který ve vnitrostátním řízení vzniká. Povaha legislativy upravující otázku, jak bude určitá věc řešena (zda v rámci občanského, obchodního, správního aj. práva), nebo do působnosti jakého orgánu bude taková věc spadat (soud, tribunál, orgán územní samosprávy nebo orgán profesní samosprávy), nemá velkého významu. Jakmile určitý orgán má pravomoc rozhodnout daný „spor“, článek 6 se uplatní (*Ringeisen*). Zároveň v případech, kde orgán rozhodující o sporu nemá nutné charakteristiky tribunálu, otázka týkající se „nestrannosti“ či „nezávislosti“ může též vyvstat⁵.

Zakotvenost ve vnitrostátním právním řádu bude shledána i v případech, kdy právní řád neumožňuje domáhání se určitého práva na procesním základě, to však neplatí, není-li toto domáhání se umožněno na hmotněprávním základě (*Roche*, odst. 116-126).

Co není sporem o právo zakotvené ve vnitrostátním právním řádu

Přehodnocení profesního osvědčení podobné univerzitnímu nebo školnímu zkoušení (*Van Marle proti Nizozemí*).

Namítání provozu jaderné elektrárny v blízkosti stěžovatelova domova. Chyběla zde dostatečná přiměřená spojitost mezi předmětným jednáním a vlivem na stěžovatelovu fyzickou integritu, zároveň spor nebyl pro stěžovatele dostatečně rozhodný (*Balmer-Schafroth a další proti Švýcarsku [GC]*).

⁵ Viz také níže stranu 55, **Nezávislý a nestranný soud zřízený právem**.

Napadení prezidentského dekretu zveřejňujícího dvoustrannou dohodu povolující rozšíření letiště tak, že to ovlivní majetek a podnikatelské zájmy stěžovatelů. Jedná se o další příklad nedostatku rozhodnosti pro stěžovatele (*Sarl du Parc d'activites de Blotzheim proti Francii*).

Napadení zveřejnění lékařských záznamů zaslaných pojišťovací instituci kvůli zpracování nároku z důvodu zranění. Zákonná povinnost zveřejnění jednoznačně zatlačila do pozadí možnost dovolávat se důvěrnosti danou vnitrostátním právním řádem (*M. S. proti Švédsku*).

Nemožnost napadnout odmítnutí právní pomoci v souvislosti s méně závažným trestným činem navzdory tomu, že vnitrostátní právní řád umožňoval (nikoliv však dával „právo“ na) právní pomoc v souvislosti s předmětným trestným činem (*Gutfreund proti Francii*).

Nárok uplatňovaný za nepřípustné zasahování (pozn. překl. „nuisance“) způsobené hlukem z nedalekého letiště nemající základ ve vnitrostátním právním řádu. Jedná se o příklad hmotněprávního omezení (*Powell a Rayner proti Spojenému království*).

Kde po důkladném prozkoumání byla vnitrostátním nejvyšším soudem ustanovena imunita státu vylučující povinnost nahradit škodu v případech údajných nepříznivých vlivů lékařských testů prováděných v 50. letech 20. století na někdejších vojenských brancích. Jedná se o jiný příklad hmotněprávního omezení (*Roche*).

Pokus hájit ochrannou známku odvoláním se na její údajné nabytí od státního podniku před několika lety. Nicméně v tomto případě neexistoval přesvědčivý důkaz o nároku na nástupnictví týkající se obchodní společnosti, tudíž celé následující řízení vedené ve snaze hájit ochrannou známku nebylo zakotveno ve vnitrostátním právním řádu a článek 6 se tak na něj nevztahoval (*OAO Plodovaya Kompaniya proti Rusku*).

Vyjmutí celé škály občanskoprávních nároků z pravomoci soudů či přiznání imunity vylučující občanskoprávní odpovědnost v případě velkých skupin či kategorií osob by bylo neslučitelné s principem zákonnosti (pozn. překl. „rule of law“). Taková vyjmutí by tím pádem byla považována za pouhou procesně právní překážku (*Osman proti Spojenému království*, odst. 136-140).

Soud by nicméně požadoval uvedení velmi přesvědčivých důvodů, aby se mohl odchýlit od závěrů vnitrostátních soudů vztahujících se k hmotněprávním překážkám uplatnění nároku, jestliže vnitrostátní nejvyšší soudy přezkoumaly tuto otázku, přičemž principy vyplývající z Úmluvy byly při tomto přezkoumání vzaty do úvahy. V otázce aplikovatelnosti tedy článek 6 požívá sice významnou, nikoliv však naprostou nezávislost na vnitrostátním právu (*Osman, Roche*).

Občanská práva a povinnosti

Pojem *občanských* práv a povinností je nezávislý na definici ve vnitrostátním právním řádu (*Ringeisen*).

Článek 6 bude aplikován bez ohledu na postavení stran či povahy legislativy upravující rozhodování sporu. Důležitá je však povaha předmětného práva a též otázka, zda výsledek řízení bude mít přímý dopad na soukromá práva a povinnosti (*Baraona proti Portugalsku*, odst. 38-44).

Hospodářská povaha práva je důležitým, avšak nikoliv rozhodujícím kritériem v rozhodování o aplikovatelnosti článku 6. Řízení samotné však musí mít přinejmenším majetkovou (pozn. překl. „pecuniary“) povahu a musí být založena na údajném zásahu do práv, která jsou rovněž právy majetkovými (pozn. překl. „pecuniary“). Skutečnost, že mezi stížnostními body stěžovatele se nachází finanční nárok, ještě nutně neznamená, že se jedná o „občanskoprávní“ spor (*Panjeheighalehei proti Dánsku*, rozh.).

Soukromoprávní prvky musí převládat na prvky veřejnoprávními, aby řízení mohlo být označeno jako řízení v občanskoprávní věci (*Deumeland proti Německu*, odst. 59-74). Zároveň na rozdíl od kritérií pro definování „trestného činu“ neexistují propracovaná kritéria pro univerzální definici „občanskoprávního“ sporu (*Engel*).

Občanskoprávní spory

Spory mezi soukromoprávními osobami, například řízení ve věcech občanskoprávních deliktů (pozn. překl. „tort“), smluv či rodinného práva.

Týkající se práva získávat prostředky pro své životní potřeby věnováním se svobodnému povolání, např. provozováním lékařské praxe (*Koenig proti Německu*), účetnictví (*Van Marle*) či advokátní praxe (*H. proti Belgii*).

Právo provozovat ekonomickou činnost omezené správněprávním předpisem či odebráním licence, např. provozování taxislužby (*Pudas proti Švédsku*), provozování zařízení k zásobování plynem (*Benthem*), podávání alkoholických nápojů (*Tre Traktörer AB proti Švédsku*), či využívání šterkovny (*Fredin proti Švédsku*).

Peněžitý nárok v jádru sporu, jako například zrušení příkazu k náhradě škody z nesprávného ukončení veřejné zakázky na stavební práce (*Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis proti Řecku*).

Řízení týkající se nároků na starobní důchod, dávek sociálního, zdravotního a jiného pojištění bez ohledu na to, zda jsou předmětná práva odvozena ze smluvních vztahů, předchozích osobních příspěvků, nebo veřejnoprávních ustanovení týkajících se sociální solidarity. To platí, pokud určení peněžní částky je předmětem sporu (*Salesi*).

Pracovní spory úředních osob týkající se jejich platu, penzí nebo podobných náhrad. To platí, pokud předmětem řízení není propuštění samo či zamítnutí vstupu do veřejné služby a pokud vnitrostátní právní řád umožňuje přístup k soudu v těchto záležitostech (*Vilho Eskelinen*).

Pracovní spory, včetně těch týkajících se propuštění či platu (*Kabkov proti Rusku*).

Řízení ve věcech občanskoprávních deliktů (pozn. překl. „tort“) pro údajné špatné hospodaření s veřejnými prostředky iniciované orgánem veřejné správy proti bývalému starostovi (*Richmond-Dubarry proti Francii*).

Řízení ve věci nedbalostních občanskoprávních deliktů vedené proti policii v souvislosti s funkcí kriminální prevence, kde je žaloba podána přímou obětí údajné nedbalosti (*Osman*).

Žaloba na zpřístupnění informací v držení orgánů veřejné správy, přičemž takové zpřístupnění může významně ovlivnit profesní vyhlídky osoby (*Loiseau proti Francii*).

Správní rozhodnutí přímo ovlivňující majetková práva, včetně odmítnutí schválit smlouvu o prodeji nemovitosti (*Ringelsen*), rozhodnutí ovlivňující stěžovatelovu způsobilost spravovat vlastní majetek vydaná ve věcech duševního zdraví (*Winterwerp proti Nizozemí*) a ve věcech trestních (*Baraona*), řízení týkající se práva držet vlastní majetek (*Gillow proti Spojenému království*), sloučení zemědělských pozemků (*Erkner a Hofauer proti Rakousku*), vyvlastnění pozemku (*Sporrong a Lonnroth proti Švédsku*), stavebních povolení (*Mats Jacobsson proti Švédsku*), povolení k ponechání majetku získaného v aukci (*Hakansson a Sturesson proti Švédsku*) a různých typů řízení ve věcech pozemkových náhrad (*Lithgow a daši proti Spojenému království*) či restitucí (*Jasiūnienė proti Litvě*).

Žaloba na náhradu škody z důvodu nezákonného zbavení osobní svobody (*Georgiadis*).

Žaloba na náhradu škody z důvodu údajného mučení, včetně případů, kdy mučení bylo spácháno soukromými osobami či v zahraničí (*Al-Adsani proti Spojenému království*).

Stížnosti na podmínky zbavení svobody (*Ganci proti Itálii*).

Žaloba na propuštění z psychiatrického zařízení (*Aerts proti Belgii*).

Rozhodnutí orgánů péče o dítě omezující přístup rodičů (*Olsson proti Švédsku*).

Žaloby obětí tvrzených trestných činů podané v souvislosti s trestním řízením (*Saoud proti Francii*), práva vdovy v trestním řízení proti (zesnulému) obžalovanému (*Grădinar proti Moldávii*), disciplinární řízení ve věci vězňů, jejichž výsledkem je omezení stěžovatelova práva na rodinné návštěvy ve věznici (*Gülmez proti Turecku*), či práva na podmíněné propuštění z důvodu sociální reintegrace (*Boulois proti Lucembursku, rozhodovaný velkým senátem v době vzniku publikace*).

Řízení týkající se přístupu ke službám, nezákonných propuštění nebo opětovného dosazení do funkce v případě úředních osob, které zastávaly své funkce jakožto nositelé státní moci, byla po mnoho let považována za řízení, na něž se článek 6 nevztahuje (*Pellegrin proti Francii* [GC], odst. 64-71). Od vydání rozsudku ve věci *Vilho Eskelinen a další proti Finsku* [GC], odst. 50-64, z roku 2007, však Soud aplikuje určitou domněnku aplikovatelnosti článku 6. Takové případy jsou považovány za „občanskoprávní“, pakliže se spory týkají běžných pracovních věcí (platy, příspěvky atd.) a národní legislativa připouští přístup k soudu v případě takovýchto kategorií sporů, a to i v situacích, kdy stěžovatel může využít pouze přístupu k soudu ústavnímu (*Olujić proti Chorvatsku*, odst. 31-43).

Spory nepovažované za „občanskoprávní“

Vyšetřování vládních inspektorů ve věcech podnikatelského převzetí, navzdory nepatrným následkům jejich zprávy na stěžovatelovu reputaci (*Fayed proti Spojenému království*).

Rozhodování o právu zastávat politickou funkci, jako například zasedat v zákonodárném sboru (*Ždanoka proti Lotyšsku, rozh.*) či stát se prezidentem (*Paksas proti Litvě* [GC]) nebo starostou (*Cherepkov proti Rusku*).

Řízení azylové, extradiční či o vyhoštění (*Slivenko proti Lotyšsku*, rozh., *Monedero Angora proti Španělsku*).

Řízení týkající se vyměření daně (*Lasmane proti Lotyšsku*, rozh.), pokud nejsou jeho součástí přírážky a pokuty, v kterémžto případě může být článek 6 aplikován pod hlavičkou „trestního řízení“ (*Janosevic proti Švédsku*). Spory týkající se zákonnosti prohlídek a zabavení provedených daňovými orgány jsou taktéž spory občanskoprávní (*Ravon a další proti Francii*).

Procesní námitky proti odvolání soudce a složení soudu žalující stranou v trestním řízení (*Schreiber a Boetsch proti Francii*, rozh.). Neexistuje tak zde oddělené právo na přístup k soudu pro namítání procesních rozhodnutí, nýbrž jediné právo na přístup k soudu určené k získání rozhodnutí v dodatečné občanskoprávní či trestní věci.

Žaloby namítající obecnou nezpůsobilost úřadů či nesprávný výkon jejich úředních povinností v případě, že neexistuje dostatečná přiměřená souvislost mezi údajným jednáním či nečinností úřadů na straně jedné a stěžovatelskými soukromými právy a povinnostmi na straně druhé (*mutatis mutandis*, *Schreiber a Boetsch*, rozh.).

Disciplinární řízení týkající se propuštění vojenského důstojníka pro jeho příslušnost k islámské fundamentalistické skupině. Neexistovala možnost domoci se soudního přezkumu u rozhodnutí vojenského velení (*Sukit proti Turecku*, rozh.).

Řízení v rámci evangelické luteránské církve týkající se přeložení kněze na jinou farnost, což nepodléhalo soudnímu přezkumu podle finského práva (*Ahtinen proti Finsku*).

Řízení týkající se vnitrostátních správních rozhodnutí mezinárodní organizace, jmenovitě Evropského patentového úřadu (*Rambus Inc. proti Německu*, rozh.).

Žaloba na náhradu škody podaná žadatelem o azyl z důvodu odmítnutí udělení azylu (*Panjeheighalehei*, rozh.).

Řízení týkající se korekce osobních dat v schengenské databázi (*Dalea proti Francii*, rozh.).

Trestní obvinění

Shrnutí

Pro aplikovatelnost článku 6 v jeho „trestněprávní“ části je nutná přítomnost jednoho z následujících tří prvků:

- vnitrostátní právní řád musí označovat tvrzený delikt (pozn. překl. „offence“) jako trestný (první kritérium z rozhodnutí *Engel*),

- povaha protiprávního jednání (druhé kritérium z rozhodnutí *Engel*),
- povaha a stupeň závažnosti možného trestu (třetí kritérium z rozhodnutí *Engel*).

Ne každé rozhodnutí vynesené soudcem během trestního řízení může být zkoumáno v rámci „trestněprávní“ části článku 6. Pouze řízení směřující k rozhodnutí o trestním obvinění (tj. která mohou vyústit v odsouzení) mohou spadat pod „trestněprávní“ ustanovení článku 6. Článek 6 tedy nebude aplikován v případě řízení, v němž soudce rozhodoval o eventuálním předběžném zadržení podezřelého (*Neumeister proti Rakousku*, odst. 22-25)⁶.

Článek 6 odst. 2 může být oproti tomu aplikován v souvislosti s řízeními, která nejsou „trestní“ (ani podle vnitrostátního právního řádu, ani podle jejich povahy nebo trestu), jejich součástí je však prohlášení o vině stěžovatele (v trestněprávním smyslu) (*Vassilios Stavropoulos proti Řecku*, odst. 31-32).

Erreur ! Source du renvoi introuvable.

Kategorizace ve vnitrostátním právním řádu

Základním problémem zde je, zda vnitrostátní právní řád označuje delikt (pozn. překl. „offence“) jako trestní, správní, či může být jak trestní, tak správní (*Engel*).

Jasná vnitrostátní kategorizace deliktu jako trestního automaticky znamená, že věc spadá pod trestněprávní část článku 6. Neexistence takové kategorizace má však pouze relativní význam, druhému a třetímu kritériu je připisována větší váha (*Weber proti Švýcarsku*, odst. 32-34).

Pakliže vnitrostátní právní řád nedává v této otázce jasnou odpověď - jako v rozhodnutí *Ravnsborg proti Švédsku*, odst. 33, kde bylo nutno řešit otázku vnitrostátní charakterizace pokuty uložené za nevhodná prohlášení stranou občanskoprávního řízení před soudem – je nevyhnutelné zaměřit se pouze na druhé a třetí kritérium.

⁶ Viz níže stranu 122, Článek 6 odst. 2: **presumpce nevinny**.

Povaha deliktu

Jedná se o významnější kritérium nežli kritérium první, tedy kategorizace dle vnitrostátního práva (*Weber*, odst. 32).

Toto kritérium s sebou nese srovnání vnitrostátního práva a rozsahu jeho aplikace s ostatními trestnými činy v rámci tohoto právního řádu (*Engel*, odst. 80-85).

Vnitrostátní ustanovení zaměřená na potrestání konkrétního deliktu jsou v zásadě „trestní“. V některých případech však lze nalézt vedle sebe jak účel potrestat, tak i účel odstrašit. Oba tyto cíle mohou být přítomny zároveň, a tudíž nejsou vzájemně neslučitelné (*Öztürk proti Německu*, odst. 53).

Jestliže je účelem zákona předejít deliktu spáchaného určitou konkrétní skupinou osob či společenskou vrstvou (vojáky, vězni, doktory atd.), existuje vyšší pravděpodobnost, že tyto případy budou považovány za disciplinární, a tudíž nespádající pod článek 6 (*Demicoli proti Maltě*, odst. 33).

Skutečnost, že delikt je zaměřen na větší části populace, nikoliv tedy na určitou konkrétní skupinu, je pouze jedním z ukazatelů obvykle poukazujících na „trestněprávní“ povahu deliktu. Velká míra společenské nebezpečnosti je dalším z těchto ukazatelů (*Campbell a Fell proti Spojenému království*, odst. 101).

Zároveň platí, že je-li delikt ve své podstatě méně závažným, neznamená to, že nespadá pod článek 6. K tomu, aby byla povaha deliktu „trestněprávní“, není nezbytně vyžadován určitý stupeň závažnosti (*Öztürk*, odst. 53).

Delikty „trestněprávní“ povahy

Předvolání stěžovatele před členy parlamentu za účelem vyšetřování publikace článku údajně se rovnajícím písemné pomluvě (pozn. překl. „defamatory libel“), se zřetelem mimo jiné k tomu, že relevantní právní předpisy byly zaměřeny na celou populaci (*Demicoli*).

Správní pokuta za účast na nepovolené demonstraci na základě právních předpisů pro porušení veřejného pořádku. Relevantními faktory byly též mimo jiné krátká vazba a výslech stěžovatele vyšetřovateli vedoucí k uložení pokuty, dále také skutečnost, že takové případy byly projednávány trestními senáty vnitrostátních soudů (*Ziliberberg*).

Kázeňské potrestání vězňů za hrubé násilí spáchané na dozorcích a vzpouru lze považovat za trestný čin pouze v kontextu vězení (nejedná se o delikt podle obecného trestního práva). Základní prvky skutkových podstat se však mohou promítat v běžných trestných činech ublížení na zdraví či spiknutí a byly tak relevantními faktory při souhrnném zjištění „trestněprávní“ podstaty obvinění, společně s obzvláště závažným charakterem takových obvinění (*Campbell a Fell*).

Kázeňské potrestání vězňů za použití výhružek směrem k probačnímu úředníku a za méně závažné fyzické napadení dozorce bylo považováno svou podstatou za „smíšené“. Nakonec však po souhrnné analýze souvisejících trestů (dodatečné dny ve vazbě) bylo klasifikováno jako „trestněprávní“ (*Ezeh a Connors*).

Potrestání právníka pro pohrdání soudem následující po urážlivých poznámkách ve vztahu k soudcům, v kontextu velmi široké oblasti aplikace napadeného zákona (*Kyprianou*, odst. 31 rozhodnutí senátu).

Pokuta uložená žalující straně v řízení týkající se pomluvy jako trestného činu (pozn. překl. „criminal defamation“) za zpřístupnění tisku určitých procesních dokumentů o probíhajícím vyšetřování. Potrestání bylo stanoveno pro strany řízení, které byly podle Evropského soudu pro lidská práva mimo úzkou skupinu soudců a právníků spadající pod „disciplinární oblast soudního systému“ (*Weber*, ale viz též *Ravnsborg*).

Jestliže vnitrostátní právo upravuje možnost, byť teoretickou, souběhu trestní a disciplinární odpovědnosti, jedná se o argument ve prospěch klasifikace deliktu jako „smíšeného“ (pozn. překl. „mixed“). Kritérium smíšené povahy je důležité v případech komplikovanější souhrnné analýzy, například prováděné v souvislosti s porušením kázně ve vězení (*Ezeh a Connors proti Spojenému království*, odst. 103-130).

Čím méně pravděpodobně se důsledky deliktu samotného projeví mimo určitý uzavřený kontext (jako například mimo kasárny nebo věznici), pak takový delikt bude tím spíše ve své podstatě označen jako disciplinární a nikoliv trestněprávní (*Ezeh a Connors*, odst. 104-106).

Při zkoumání aplikovatelnosti článku 6 v případech konkrétního vězeňského disciplinárního řádu bere Soud v kontextu vězeňství „náležitý ohled“ na „praktické politické důvody“ (pozn. překl. „due allowances for practical reasons of policy“) (*Ezeh a Connors*, odst. 104-106). Zdá se tak, že Soud zaujímá méně přísný postoj v regulování diskreční pravomoci státu, jedná-li se o rozhodování o umístění dělicí linie mezi trestním a disciplinárním v kontextu vězeňství, porovnáme-li toto s přístupem v kontextu např. armády.

Zatímco se článek 6 neaplikuje v řízeních extradičních (či o vyhoštění), přinejmenším teoretická „hrozba zjevného odepření spravedlnosti v zemi určení, o níž smluvní stát Úmluvy věděl nebo měl vědět“, může vyvolat pozitivní povinnost státu neprovést extradiční na základě článku 6 (*Mamatkulov a Askarov proti Turecku* [GC], odst. 81-91).

Opatření uložená soudem za účelem řádného výkonu spravedlnosti (pozn. překl. „good administration of justice“), jako jsou např. pokuty, výstrahy, či jiné typy disciplinárních pokárání týkající se výhradně právníků, státních zástupců (*Weber*) a stran soudního řízení (*Ravnsborg*) nejsou považována ve své podstatě za „trestněprávní“, ledaže by legislativa chránící pověst soudu byla natolik široká, že by umožňovala pokárání kohokoliv mimo striktní kontext konkrétního řízení – jako je tomu v případě ustanovení o „pohrdání soudem“

v některých právních řádech (*Kyprianou proti Kypru*, odst. 31 rozsudku senátu, avšak viz *Zaicevs proti Lotyšsku*). Předchozí stanovisko Soudu, že „strany soudního řízení... nespádají pod disciplinární oblast soudního systému“ (*Weber*, odst. 33), se jeví být následně překonáno rozhodnutím ve věci *Ravnsborg* a dalšími rozhodnutími (odst. 34, viz také příklady v tabulce).

Delikt nepovažovaný ve své podstatě za „trestní“

Pokuta uložená soudem straně občanskoprávního řízení za nevhodná prohlášení za účelem řádného výkonu spravedlnosti. Strany soudního řízení zde rovněž byly vázány „disciplinární“ pravomocí soudu (*Ravnsborg*).

Povaha a stupeň závažnosti trestu

Třetí kritérium z rozhodnutí *Engel* může být použito ve dvou směrech. Zaprvé, jestliže po analyzování samotného prvního a druhého kritéria nelze dosáhnout konečného úsudku, lze použít toto třetí kritérium ve smyslu kumulativním (*Ezeh a Connors*, odst. 108-130). Druhou možností je jeho použití jakožto alternativního a konečného kritéria, které může svědčit o „trestním“ obvinění, i když povaha deliktu není nezbytně „trestněprávní“ (*Engel*).

Případy zahrnující „trestněprávní“ potrestání

Umístění do kázeňského zařízení zahrnující zbavení osobní svobody na tři až čtyři měsíce ve vojenském disciplinárním řízení (*Engel*).

Ztráta možnosti prominout podstatnou část trestu z důvodu vězeňské vzpoury (*Campbell a Fell*).

Přínejmenším sedm „dodatečných dní“ vazby v kontextu vězeňského disciplinárního řízení (*Ezeh a Connors*).

Trest odnětí svobody až do výše 1 měsíce (*Kyprianou*).

Pokuta 500 švýcarských franků, teoreticky přeměnitelná na trest odnětí svobody v trvání jednoho dne zbavení svobody za 30 švýcarských franků, ačkoli přeměna mohla být nařízena pouze soudem (*Weber*, ale viz též kontrastující rozhodnutí ve věci *Ravnsborg*).

Daňové přírázky navíc k nezaplacené dani v řízení o stanovení daně s ohledem na represivní povahu takového potrestání (*Janosevic*).

Dopravní delikty trestané pokutou včetně způsobení dopravní nehody (*Öztürk*), útěku z místa činu (*Weh proti Rakousku*), překročení maximálně povolené rychlosti (*O'Halloran a Francis*) s ohledem na represivní povahu souvisejícího potrestání.

Ačkoliv Soud uznal přednosti dekriminalizace určitých typů jednání (jako např. méně závažných dopravních deliktů), které nemají následky pro pachatele v podobě záznamu v trestním rejstříku a očišťují justiční systém od méně závažných případů, státním je článkem 6 zabráněno svévolně zbavovat pachatele méně závažných deliktů širších procedurálních záruk aplikovaných v „trestních“ případech (*Öztürk*).

Případy nezahrnující trestněprávní potrestání

Trest zadržení s mírnými podmínkami (pozn. překl. „light arrest“) (nezahrnující zbavení osobní svobody) či dvoudenní trest zadržení s přísnými podmínkami (pozn. překl. „strict arrest“) ve vojenském disciplinárním řízení (*Engel*).

Pokuta 1000 švédských korun, teoreticky přeměnitelná na trest odnětí svobody v trvání od 14 dnů do 3 měsíců. Soud nepovažoval možnost takové přeměny trestu za bezprostřední a k přistoupení k ní by bylo bývalo zapotřebí samostatného soudního jednání. Výsledkem bylo, že stupeň závažnosti trestu nebyl považován za dostatečný k tomu, aby jej bylo možno označit jako „trestněprávní“ (*Ravnsborg*, viz však také kontrastující rozhodnutí za velmi podobných okolností ve věci *Weber*).

Pracovní řízení vedoucí k propuštění státního zástupce v případě údajného úplatkářství (*Ramanauskas*, rozh.).

Propuštění státních úředníků na základě národněbezpečnostní legislativy z důvodu údajného nedostatku loajality ke státu (*Sidabras a Džiautas proti Litvě*, rozh.).

Výstraha právníkovi vydaná v disciplinárním řízení (*X proti Belgii*, rozh. 1980).

Pokuta udělená učiteli z důvodu účasti na stávce (*S. proti Německu*, rozh. 1984).

<p>Příkaz k nucenému pobytu v určité konkrétní lokalitě. Osoba, které byl určen, měla údajné styky s mafií a představovala tak ohrožení veřejného pořádku (<i>Gauzzardi</i>).</p>
<p>Vyhoštění osoby z bezpečnostních důvodů, i když bylo založeno na podezření z trestné činnosti (<i>Agee proti Spojenému království</i>), či z důvodu nelegálního vstupu na území státu, který představoval sám o sobě trestný čin (<i>Zamir proti Spojenému království</i>).</p>
<p>Extradiční řízení, ledaže by při zvažování pravděpodobnosti „zjevného odepření spravedlnosti v zemi určení“ vyvstala otázka pozitivní povinnosti vyplývající z článku 6 (<i>Mamatkulov a Askarov</i>).</p>
<p>Omezení pojišťovací činnosti z důvodu, že kontrolor nebyl vhodnou a způsobilou osobou, přestože tvrzení namířená proti němu alespoň diskutabilně zahrnovala nařčení z trestního jednání (<i>Kaplan proti Spojenému království</i>).</p>
<p>Pokuta uložená lékárníku z důvodu neetického chování včetně nestandardního cenění léků (<i>M. proti Německu</i>, rozh. 1984).</p>

Používání tohoto elementu znamená odhad nejvyššího možného trestu, který může být uložen pachateli podle aplikovatelného práva, a nikoliv skutečně uložený trest za daných podmínek (*Ezeh a Connors*).

Trest musí být represivní a nikoliv pouze odstrašující, aby byl klasifikován jako „trestněprávní“. Vzhledem k represivní povaze předmětného trestu se stává případná závažnost (výše) trestu irelevantní (*Öztürk*).

Trest spojený se zbavením osobní svobody jako sankce (i v případě relativně krátkého trvání), takřka automaticky znamená, že řízení je označeno za „trestní“. V rozhodnutí ve věci *Zaicevs proti Lotyšsku* (odst. 31-36) byla třídění „správní detence“ (pozn. překl. „administrative detention“) za pohrdání soudem považována za element, který zařazoval delikt do „trestněprávní“ oblasti (viz též *Menesheva proti Rusku*, 94-98).

Aplikovatelnost článku 6 na přípravná řízení, vyšetřovací fázi, odvolací, ústavní a jiná přezkumná řízení

Ve věcech zahrnujících „trestní obvinění“ (pozn. překl. „criminal charge“) začíná ochrana podle článku 6 okamžikem oficiálního sdělení obvinění (pozn. překl. oficiální oznámení příslušného orgánu dané osobě, že se jí vytýká, že spáchala trestný čin) tomuto obviněnému (*Eckle proti Německu*, odst. 73-75), či praktickým opatřením (jako např. prohlídka), které se podstatně projeví v osobní sféře takto postižené osoby (*Foti proti Itálii*, odst. 52-53). Jestliže je osoba vyslýchána policií za okolností, které znamenají, že policie považuje tuto osobu za potenciálně podezřelou (pozn. překl. „potential suspect“), a její odpovědi jsou později použity proti ní během přeličení, je článek 6 aplikovatelný též na tento výsledek, ačkoliv osoba neměla formální status podezřelého či obviněného (*Aleksandr Zaichenko proti Rusku*, odst. 41-60).

Článek 6 sám o sobě nepožaduje, aby státy ustanovily odvolací či kasační soudy. Pokud však takový systém soudů ustanoven byl, článek bude aplikován, pokud vnitrostátní právní řád poskytuje stěžovateli dostupný prostředek nápravy před národním soudem vyšší instance (*Chatellier proti Francii*, odst. 34-43).

Článek 6 se použije v případech, kdy vyšší soud přezkoumává pouze otázky právní (a ne skutkové a právní) a dokonce i když může nakonec rozhodnutí nižšího soudu jenom zrušit či potvrdit (a nikoliv přijmout nové rozhodnutí) (*Delcourt*, odst. 23-26). Ne všechny záruky dané článkem 6 se však uplatní v odvolací fázi stejným způsobem jako před soudem první instance. Byla-li osobní přítomnost strany před soudem první instance zajištěna, její přítomnost před soudem odvolacím nemusí být nutná za předpokladu, že její právní zástupce je přítomen a/nebo není nutné opět zjišťovat skutkový stav či rozhodovat o stěžovatelově právním statusu a povaze (*Sobolewski (č. 2) proti Polsku*, odst. 37-44).

Způsob, jakým je článek 6 aplikován v různých odvolacích fázích, závisí na speciálních faktorech předmětného řízení. Ohled musí být brán na vnitrostátní řízení v celém svém rozsahu, což znamená, že nedostatky na jedné úrovni mohou být kompenzovány na úrovni jiné (*Fejde proti Švédsku*, odst. 31-34). Soud však v nedávné době začal věnovat pozornost událostem v určitých klíčových momentech řízení, jako např. neexistence efektivního právního zastoupení během prvního výsledku podezřelého (*Panovits*, odst. 66-77) či v poslední fázi soudního řízení (*Güveç proti Turecku*, odst. 125-133), která vedla k závěru, že proces byl nespravedlivý jako celek, ačkoliv v něm byl právní zástupce jinak přítomen.

Článek 6 pokrývá celé soudní řízení jak v občanskoprávních, tak v trestních věcech, včetně určování náhrady škody a trestu, i když rozhodnutí o trestu bylo svěřeno exekutivě (*T. a V. proti Spojenému království*, odst. 106-110).

Článek 6 se však neuplatní v případech různých vedlejších řízení k rozhodování o „trestním obvinění“, která se konají poté, co se uznání viny a rozhodnutí o trestu stanou účinnými (*Delcourt*), jako např.:

- žádost o podmíněné propuštění (pozn. překl. „application for release on probation or parole“) (*X proti Rakousku*, rozh. 1961),
- žádost o obnovu řízení (*Franz Fischer proti Rakousku*, rozh.),
- žádost o snížení trestu (*X proti Rakousku*, rozh. 1962),
- řízení poté, co by stěžovatel uznán za nezpůsobilého pro trestní proces (*Antoine proti Spojenému království*, rozh.),
- řízení o tom, ve které věznici bude trest odpykáván (*X proti Rakousku*, rozh. 1977),
- určování bezpečnostní klasifikace vězně (*X proti Spojenému království*, rozh. 1979),
- opětovné předvolání podmíněně propuštěného vězně (*Ganusauskas proti Litvě*, rozh.),
- prodloužení trestu pro recidivistu, o čemž rozhodovala vláda (pozn. překl. „at the disposal of the government“) (*Koendjibharie proti Nizozemí*).

Článek 6 nelze aplikovat na řízení před ústavními soudy ve většině právních řádů, pokud ústavní soudy rozhodují o slučitelnosti (pozn. překl. „compatibility“) právních předpisů *in abstracto* (*Valašinas proti Litvě*, rozh.). Článek 6 však aplikován být může v případech, kdy rozhodnutí ústavního soudu je způsobilé ovlivnit výsledek sporu, na který se článek 6 použije (*Olujic*, odst. 31-43).

Článek 6 nelze také použít v případech neúspěšných pokusů o znovuzahájení občanskoprávních či trestních řízení (na základě nových skutečností či prostřednictvím mimořádných či speciálních opravných řízení o právních otázkách), která nejsou dostupná přímo jednotlivci a jejichž provedení závisí na uvážení určitého orgánu (*Tumilovich proti Rusku*, rozh.).

Článek 6 nebude aplikován, pokud vnitrostátní orgány nesouhlasí s obnovením řízení, i když byla stěžovatelova žádost o obnovení řízení podána jako následek rozsudku Soudu, kterým bylo shledáno porušení Úmluvy v souvislosti s napadeným vnitrostátním řízením (*Franz Fischer*, rozh.).

Jakmile ale bylo řízení jednou obnoveno, či bylo rozhodnuto o provedení mimořádného přezkumu, záruky podle článku 6 se budou vztahovat i na následující soudní proces (*Vanyan proti Rusku*, rozh.).

Právo na soud

Shrnutí

Aby mohl být účinně naplněn cíl článku 6 a aby ochrana práv byla faktická a efektivní (nikoliv tedy teoretická a iluzorní), byly Štrasburským soudem rozvinuty následující strukturální prvky jakožto součást širokého „práva na soud“:

- přístup k soudu (*Golder*),
- konečnost soudního rozhodnutí (*Brumărescu*),

- včasný výkon konečného rozhodnutí (*Hornsby*).

Právo na soud je právem podmíněným (*Ashingdane*) a vyskytuje se v dosti odlišných formách v občanskoprávní a trestní oblasti.

Přístup k soudu

Shrnutí

Právo na přístup k soudu zahrnuje problematiku 4 hlavních oblastí:

- neexistenci či nedostatek takového postavení/aktivní legitimace (pozn. překl. „standing“, i v češtině často překládané jako *locus standi ne*) stěžovatele, aby mohl podat civilní žalobu (*Golder*) či odvolání v trestních věcech (*Papon proti Francii*, odst. 90-100), nebo získat soudní rozhodnutí (*Ganci*).
- procesní překážky přístupu, jako např. časové lhůty (*Hadjianastassiou proti Řecku*, odst. 32-37) či soudní poplatky (*Kreuz proti Polsku*, odst. 52-67)
- praktické překážky přístupu, jako např. nedostatek právní pomoci (*Airey proti Irsku*, odst. 22-28)
- imunity žalovaných stran v občanskoprávním řízení (*Osman*).

Postavení nutné k tomu, aby mohlo být zahájeno řízení, nárokována náhrada škody a získáno soudní rozhodnutí

Tato problematika se týká práva uplatnit nárok před tribunálem s pravomocí přezkumu faktických a právních otázek významných pro probíhající spor za účelem přijetí závazného rozhodnutí (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere*, odst. 54-61). Současně platí, že článek 6 nevytváří práva, která by měla hmotněprávní povahu (např. dostat náhradu škody). Nárok uplatňovaný u soudu musí být zakotven ve vnitrostátním právním řádu a osoba nárok uplatňující musí mít osobní zájem na výsledku řízení, tzn. že případ by neměl být pouze fiktivní (pozn. překl. „moot“).

Právo na přístup k soudu je odvozeno z principu mezinárodního práva, který zakazuje odepření spravedlnosti (*Golder*).

Aplikuje se jak v „občanskoprávním“, tak v „trestním“ řízení (*Deweer*, odst. 48-54).

Zahrnuje právo získat soudní rozhodnutí (*Ganci*).

Toto právo se částečně překrývá s právem na „tribunál zřízený zákonem“, protože obě vyžadují přístup k soudní instituci způsobilé přijímat závazná rozhodnutí a nikoliv pouhé závěry doporučujícího charakteru (*Bentham*, odst. 40-43).

Je-li rozhodnutí ovlivňující „občanská“ práva nebo „trestní“ obvinění přijato správním, disciplinárním či výkonným orgánem, musí ve struktuře národního právního řádu existovat právo na odvolání k soudnímu orgánu ve vnitrostátním právním řádu. Příležitost požadovat alespoň jednoúrovňový soudní přezkum je autonomním požadavkem vyplývajícím z článku 6 (*Albert a Le Compte*, odst. 25-37).

Zároveň platí, že článek 6 jako takový neupravuje právo odvolat se proti rozhodnutí nižšího soudu k soudu vyššímu. Pouze v případě, že vnitrostátní soudní proces předvídá toto právo, článek 6 bude aplikován na následné vyšší fáze výkonu soudní pravomoci. Možnost žádat o dvě či více fází soudního přezkumu tedy není autonomním požadavkem článku 6 (*Delcourt*, ale viz též *Gorou (No. 2) proti Řecku*, odst. 27-36, kde velký senát přezkoumával ve věci samé na základě článku 6 odmítnutí státního zástupce podat odvolání ohledně právních otázek, i když řecký právní řád neupravoval pro stěžovatele přímou možnost domoci se apelačního přezkumu, tuto otázku ponechával na uvážení státního zástupce).

Právo na odůvodněné rozhodnutí (pozn. překl. „reasoned decision“), ačkoliv čas od času přezkoumávané Evropským soudem pro lidská práva z hlediska „spravedlnosti“ procesu (*Hirvisaari proti Finsku*, odst. 30-33)⁷, spadá strukturně pod koncepci práva na soud, stejně jako vyžaduje rozhodnutí o relevantních skutkových a právních otázkách vznesených v konkrétním případě stěžovatelem (*Chevol*, odst. 76-84).

Právo požadovat přiznání náhrady majetkové či nemajetkové škody bylo a je považováno za základní část práva na přístup k soudu v občanskoprávních věcech jak v případě fyzických osob, tak v případě korporací (*Živilinskas proti Litvě*, rozh., kde bylo odkázáno *mutatis mutandis* na rozhodnutí ve věci *Comingersoll SA proti Portugalsku* [GC], odst. 35). Zůstává nicméně na národním soudu, aby určil, zda osoba je oprávněna k náhradě škody a v jaké výši. Článek 6 se dotýká této problematiky pouze v tom smyslu, zda nebylo toto určení provedeno svévolně či bylo zcela nepřiměřené (pozn. překl. „wholly unreasonable“) (*Živilinskas*).

Právo na přístup k soudu je právem podmíněným, státy tak mají možnost omezovat přístup případných stran ve sporu, pokud tato omezení sledují legitimní cíl, jsou přiměřená (pozn. překl. „proportionate“) a nejsou natolik rozsáhlá, že by popírala samotnou podstatu tohoto práva (*Ashingdane*). Otázkou zůstává, zda tato omezení musí být i v souladu se zákonem (pozn. překl. „lawful“), byť některá rozhodnutí naznačují, že by měla být (*Kohlhofer a Minarik proti České republice*, odst. 91-102).

Jakékoliv ustanovení zákona, které umožňuje správní uvážení (pozn. překl. „executive discretion“) v případech omezování postavení k podání žaloby u soudu, musí stanovit, že toto uvážení podléhá soudní kontrole (*Tinnelly*, odst. 72-79).

Čím slabší je spojení mezi tvrzeným jednáním či nečinností žalované strany a právy a povinnostmi žalující strany zakotvenými v ustanoveních soukromého práva, tím je méně pravděpodobné, že Evropský soud pro lidská práva shledá porušení práva na přístup k soudu, pokud samozřejmě bude vůbec považovat článek 6 za aplikovatelný (*Schreiber a Boetsch*)⁸.

Omezení přístupu k soudu: porušení

⁷ Viz též níže stranu 111, **Právo na odůvodněné rozhodnutí a spolehlivé důkazy.**

⁸ Viz též výše, stranu 15, **Občanská práva a povinnosti.**

Nemožnost stěžovatele-vězně, který byl obviněn z násilí ve vězení, zahájit řízení ve věci pomluvy (*Golder*).

Nečinnost vnitrostátního soudu k relevantním skutkovým a právním otázkám vzneseným stěžovatelem v občanskoprávní věci a ničím nemotivovaná podpora názoru orgánů výkonné moci (pozn. překl. „executive authorities“) na věcnou stránku projednávaného případu (*Chevro*).

Nemožnost stěžovatele-inženýra zahájit řízení ve věci poplatků vymáhaných nazpět v důsledku požadavku, aby profesní organizace vznesla nárok jeho jménem (*Philis proti Řecku*).

Nemožnost podat kasační opravný prostředek v trestní věci, ledaže by osoba sama nastoupila do vazby (*Papon*).

Případ, kdy stěžovatel-menšinový akcionář společnosti nemohl přesně stanovit cenu svých akcií v případě nuceného výkupu většinovým akcionářem společnosti jiným postupem než odvoláním se k ad-hoc rozhodčímu orgánu, určenému ve smlouvě uzavřené mezi společností a většinovým akcionářem, zatímco tento rozhodčí orgán neměl znaky tribunálu zřízeného podle zákona (*Suda proti České republice*).

Obžalovaný, který byl úřady přesvědčen, aby vzal zpět své odvolání, a to z důvodu klamavého slibu nižšího trestu pro něj než byl ten, který byl uložen soudem první instance (*Marpa Zeeland BV a Metal Welding BV proti Nizozemí*).

Nemožnost jediného akcionáře a ředitele společnosti namítat rozhodnutí o likvidaci společnosti, přičemž toto právo patřilo pouze ad hoc zástupci (*Arma proti Francii*).

Nemožnost žalující strany požívat fotokopie klíčového dokumentu v držení strany žalované, což ji zbavilo příležitost účinně přednést svoji věc (*K. H. a další proti Slovensku*, ale na toto rozhodnutí by bylo pravděpodobně lepší nazírat z hlediska požadavku rovnosti zbraní, viz níže stranu 76)

I v případech, kdy se článek 6 neaplikuje, či nebyl vůbec porušen, další ustanovení Úmluvy mohou hrát určitou roli, když upravují práva, jež jsou s právem na přístup k soudu srovnatelná, jako např. záruky poskytnuté obětem trestných činů prostřednictvím pozitivní povinnosti chránit život (*Osman*, odst. 115-122) a vyšetřit úmrtí (*Paul a Audrey Edwards proti Spojenému království*, odst. 69-87) stanovené v článku 2, chránit před mučením a vyšetřit případné mučení stanovené v článku 3 (*Z a další proti Spojenému království*), chránit rodinný život a domov (kupř. *Fadeyeva proti Rusku*, odst. 116-134, v souvislosti s neadekvátními vnitrostátními prostředky nápravy v případech přesídlování obyvatele ekologicky nebezpečného území), nebo zaručit právo na efektivní prostředek nápravy (jakožto důsledek omezeného rozsahu soudního přezkumu zákonného schématu, podle něž mělo dojít k navýšení letecké dopravy v blízkosti domova stěžovatelů, *Hatton proti Spojenému království* [GC], odst. 116-130).

Omezení přístupu k soudu: příklady, kdy nedošlo k porušení

Omezení postavení/aktivní legitimace (pozn. překl. „standing“) duševně nemocných pacientů k tomu, aby mohli podat žalobu na náhradu škody proti lékařskému personálu v důsledku nedbalostního jednání či jednání ve zlém úmyslu (pozn. překl. „bad faith“), a to včetně omezení odpovědnosti lékařského personálu v případech, kdy pacientům bylo postavení (pozn. překl. „locus standi“) nutné k podání takové žaloby přiznáno (*Ashingdane*).

Odmítnutí ustanovit opatrovníka duševně nemocné osobě za účelem podání žaloby, která byla považována za takovou, která nemá šanci na úspěch. Duševně nemocná osoba v tomto případě nebyla schopná podat takovou žalobu sama (*X a Y proti Nizozemí*, 1985).

Omezení přístupu z důvodu povinnosti získat speciální soudní povolení (pozn. překl. „leave from a judge“) k podání žaloby, aby bylo zabráněno zneužívání soudního řízení v nepodstatných a kverulantských případech (pozn. překl. „vexatious“) (*H. proti Spojenému království*, 1985).

Omezení individuálního přístupu akcionářů znárodněné společnosti vzhledem k požadavku zvolit si zástupce všech akcionářům, aby mohli být uznáni jakožto strana soudního procesu. Důvodem byla snaha vyhnout se velkému množství stejných či podobných případů (*Lithgow a další*, ale viz *Philis*).

Nemožnost člena parlamentu požadovat pokračování trestního řízení vedeného proti němu, které bylo přerušeno vzhledem k imunitě člena parlamentu (*Kart proti Turecku*).

Otázka vhodnosti peněžité či nepeněžité náhrady škody přiznané národním soudem se nedotýká předmětu článku 6, jestliže vnitrostátní soud nerozhodoval o věci svévolně či zcela nepřiměřeným způsobem (pozn. překl. „wholly unreasonable manner“) (*Živilinskas*, rozh.).

Procedurální překážky: lhůty, soudní poplatky, pravomoc soudu (pozn. překl. „jurisdiction“) a jiné formality

Je v zásadě přípustné stanovit ve vnitrostátním právním řádu procedurální omezení a požadavky za účelem řádného výkonu spravedlnosti, avšak tyto překážky by neměly popírat samotnou podstatu práva na přístup k soudu (*Hadjianastassiou*, odst. 32-37).

Stěžovatel musí prokázat *značnou svědomitost* (pozn. překl. „considerable diligence“) kvůli tomu, aby vyhověl procedurálním požadavkům vnitrostátního práva, jako jsou např. odvolací lhůty (*Jodko proti Litvě*, rozh.).

Není jasné, zda existuje jako takové právo být informován v soudním rozhodnutí o příslušné lhůtě pro odvolání. Takové právo ale může existovat, jestliže ve vnitrostátním právu existují dvě konkurující si lhůty, např. jedna s ohledem na odvolání samotné a druhá s ohledem na opodstatnění odvolání (*Vacher proti Francii*, odst. 22-31)⁹, nebo jestliže odvolací soud neinformuje stěžovatele o lhůtě k získání nového právního zástupce, když předchozí ustanovený právní zástupce (pozn. překl. „legal-aid lawyer“) odmítl zastupovat stěžovatele v odvolacím řízení (*Kulikowski proti Polsku*, odst. 60-71).

Po zadrženém obžalovaném může nadto být požadováno, aby prokázal značnou svědomitost (pozn. překl. „considerable diligence“) při zjišťování důvodů soudního rozhodnutí, proti kterému je zamýšleno odvolání. Neexistuje jako takové právo obdržet rozhodnutí v písemné formě (*Jodko*, rozh.)¹⁰. Jestliže však vnitrostátní právní řád jasně stanoví povinnost příslušných orgánů doručit soudní rozhodnutí, pak povolení odvolat se (pozn. překl. „leave to appeal“) nemůže být stěžovateli odepřeno, pakliže zpoždění jsou způsobena

⁹ Viz také níže stranu 133, **Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby**.

¹⁰ Viz také níže stranu 92, **Veřejná povaha rozhodnutí**.

orgány při plnění povinnosti doručování, i kdyby bylo teoreticky možné, že by se stěžovatel mohl o rozhodnutí nižší instance dozvědět z jiných zdrojů (*Davran proti Turecku*, odst. 31-47).

Vnitrostátní procesní pravidla mohou mimoto požadovat, aby žaloba či odvolání, včetně skutkových či právních argumentů, byly vypracovány stěžovatelem v souladu s určitou formou. Tento požadavek by nicméně neměl vyústit v přehnaný formalismus a jisté inkviziční šetření (pozn. překl. „inquisitorial inquiry“) je od národních soudů vyžadováno, aby *proprio motu* (pozn. překl. z vlastního popudu) rozhodly o podstatě stěžovatelových argumentů, i když nemusí být formulovány úplně jasně a přesně (*Dattel proti Lucembursku* (č. 2) [GC], odst. 36-47).

Nepřiměřená omezení přístupu k soudu

Požadavek zaplatit výraznou peněžní částku jakožto soudní poplatek, představující část z občanskoprávního nároku na náhradu škody proti žalovanému-orgánu státní moci (*Kreuz*, ale viz *Schneider proti Francii*).

Nemožnost prodloužení lhůty k odvolání, či doplnit odvolání, pakliže písemná verze napadeného rozhodnutí s odůvodněním byla obdržena více než měsíc po vyhlášení rozhodné části rozhodnutí, tedy až následně po uplynutí pětidenní lhůty poskytnuté zákonem pro odvolání (*Hadjianastassiou*, ale viz také *Jodko* níže).

Kasační stížnost podaná včas, ale zamítnuta na základě toho, že ji stěžovatel neopodstatnil v požadované lhůtě. V úvahu bráno též chybějící povědomí stěžovatele o existenci dvou konkurujících si lhůt – jedné k podání kasační stížnosti, druhé k podání odůvodnění k této stížnosti (*Vacher*).

Neinformování nezastoupeného obžalovaného odvolacím soudem o nové lhůtě k získání právního zástupce kvůli tomu, aby mohlo být podáno odvolání (*Kulikowski*).

Žaloba ekologické nevládní organizace napadající územněplánovací povolení, která byla zamítnuta z toho důvodu, že žaloba nepopisovala skutkové okolnosti případu, kdežto soud byl dobře obeznámen o skutkových okolnostech z předchozího řízení (*L'Erablière A.S.B.L. proti Belgii*).

Žaloba zamítnuta pro „nemožnost pochopit její smysl a rozsah“. Porušení shledáno z hlediska nedostatku šetření soudu proprio motu (pozn. překl. z vlastního popudu) ohledně vágně formulované stížnosti (*Dattel (č. 2) proti Lucembursku*).

Nemožnost žalované strany v občanskoprávním řízení odvolat se, aniž aby bylo nutno uhradit velmi vysokou částku přiznanou prvoinstančním soudem žalobci, přičemž prvoinstanční rozhodnutí bylo ihned vykonatelné (*Chatellier*).

Požadavek stanovený pro žalobce (občanskoprávní věc) v trestním řízení (zastaveno z důvodu promlčení) zahájit nové projednání před civilním soudem (*Atanasova proti Bulharsku*).

Odmítnutí soudu přijmout kolektivní žalobu v elektronickém formátu. Kdyby byla vytištěna, materiál by obsahoval 42 milionů stránek (*Lawyer Partners, a.s. proti Slovensku*).

Odmítnutí (bez jasného důvodu) přijmout k prozkoumání podání jedné strany ohledně odvolání (*Dunayev proti Rusku*).

Pokračování občanskoprávního řízení může být podmíněno tím, aby osoba uplatňující nárok splnila určité procedurální požadavky, jako je např. osobní přítomnost. Odmítnutí odvolacího soudu zabývat se odvoláním z důvodu jednodenní nepřítomnosti žalobce kvůli nemoci, za současně přítomnosti jeho právního zástupce, však byl shledáno jako „obzvlášť přísný a závažný postih“ v rozporu s článkem 6 odst. 1 (*Kari-Pekka Pietiläinen proti Finsku*, odst. 29-35).

Požadavek zaplatit soudní poplatky, jako je např. kolkovné, v občanskoprávních věcech je v souladu s právem na přístup k soudu, pokud nepopírá jeho samotnou podstatu (*Kreuz*).

Výrazný soudní poplatek požadovaný po osobě, která v občanskoprávní věci uplatňuje svůj nárok, s tím, aby byl zaplacen předem, bude v souladu s článkem 6, je-li žalovaná strana soukromou osobou (pozn. překl. „private person“) a je-li ve vnitrostátním právním řádu kolkovné spojeno s částkou, která je požadována jako náhrada škody v penězích (*Jankauskas proti Litvě*, rozh.). Vysoký soudní poplatek však může být v rozporu s právem na přístup k soudu, jestliže se věc týká orgánu státní moci jako strany (*Kreuz*), nebo je-li část z nároku na nepeněžitou náhradu škody požadována ve formě soudního poplatku (*Jankauskas*, rozh.).

Omezení přístupu k soudu, která nebyla shledána jako nepřiměřená

Zákonně zavedení v zásadě různých formální omezení podat žalobu či odvolání za účelem řádného výkonu spravedlnosti, jako je např. nutnost podat odvolání příslušnému soudu (MPP “Golub” proti Ukrajině) a různých lhůt pro odvolání (*Stubbings a další proti Spojenému království*).

Lhůta pro odvolání zmeškaná kvůli nedostatku svědomitosti stěžovatele při snaze získat písemnou formu napadaného soudního rozhodnutí (*Jodko*, rozh.).

Výrazná částka kolkovného představující 5 % z částky požadované jakožto peněžitá náhrada škody v řízení týkající se urážky na cti (pozn. překl. „defamation“), přičemž neexistovalo kolkovné v souvislosti s množstvím nepeněžitých náhrad požadovaných stěžovatelem (*Jankauskas*, rozh.).

Částka soudního poplatku související se žalobou kvůli majetkové škodě, ačkoliv bylo pravděpodobné, že by žalobce získal daleko méně než požadoval z důvodu insolvence dlužníka (*Urbanek proti Rakousku*).

Pokuty za překročení povolené rychlosti s požadavkem, aby byly uhrazeny stěžovatelem předem, aby mohly být napadeny u soudu. Významné bylo hledisko četnosti odvolání proti rozhodnutí o překročení povolené rychlosti a potřeba zabránit zahlcení policejních soudů (*Schneider*, rozh., viz však také *Kreuz*).

Po žalobci nebo žalovaném v občanskoprávní věci, který nebude úspěšný ve své věci, může být požadováno nahrazení nákladů úspěšné strany. To není v rozporu s článkem 6, pokud národní soudy vezmou v úvahu finanční zdroje zainteresovaných stran a přiznaná částka není prohibitivní (pozn. překl. zabraňující) (*Collectif national d'information et d'opposition a l'usine Melox – Collectif stop Melox et Mox proti Francii*, odst. 13-16).

V zásadě platí, že národní soudy jsou v lepší pozici, aby stanovily, zda jsou příslušné věc projednat. Odmítnutí soudu připustit žalobu z důvodu nedostatku místní či věcné příslušnosti k projednání konkrétního sporu by nebylo porušením stěžovatelova práva na soud. Jestliže však jeden soud postoupí věc jinému soudu, který je zjevně nepřislušný, problém přístupu k soudu se může objevit (*Zylkov proti Rusku*, odst. 23-29).

Praktické překážky: nedostatek právní pomoci

Neexistuje jako takové právo na právní pomoc v občanskoprávních věcech. Autonomní požadavek zajistit právní pomoc v občanskoprávních věcech se objevuje pouze v případech (*Airey*, odst. 26):

- vnitrostátní soudní proces požaduje, aby byl stěžovatel právně zastoupen na určitých (vyšších) úrovních jurisdikce, jako např. kasační soud, nebo
- kdy je to odůvodněno složitostí řízení v dané věci.

Efektivní přístup k soudu může být velmi dobře dosažen prostřednictvím nezpлатněné právní pomoci, stejně jako zjednodušením soudního řízení umožňující osobní zastoupení (pozn. překl. „personal representation“) v občanskoprávních věcech (*Airey*, odst. 26). Krom toho vytvořil-li stát sám systém právní pomoci v občanskoprávních věcech, jakékoliv odmítnutí právní pomoci bude považováno za zásah do práva na přístup k soudu (jedná se tedy o nikoliv autonomní požadavek). Nicméně, nepůjde o porušení tohoto práva, pokud stát zřídí efektivní systém určující kvalifikační předpoklady pro určení, ve kterých věcech bude poskytnuta právní pomoc a ve kterých nikoliv. Úmluva ponechává státům dosti široký prostor k rozhodnutí o relevantních kategoriích (*Granger proti Spojenému království*, odst. 43-48).

Nepřiměřená omezení poskytování právní pomoci

Podstatné zdržení ve věci umožnění přístupu vězně k právním radám za účelem zahájení řízení pro ublížení na zdraví (*Campbell a Fell*)

Odmítnutí právní pomoci v případě nemajetného stěžovatele v rozvodovém řízení, kde osobní zastoupení (pozn. překl. „personal representation“) bylo neproveditelné (*Airey*, ale viz též *Webb* a *Granger* níže).

Praktické překážky, kterým stěžovatel čelil v případě žaloby proti právníkovi, poté, co několik ustanovených právních zástupců se vzdalo zastupování v této věci, neboť nebylo ochotno zúčastnit se sporu vedenému proti jejich kolegovi (*Bertuzzi proti Francii*).

Odmítnutí právní pomoci soudem bez předběžného jednání, odmítnutí nemohlo být napadeno odvoláním (*Bakan proti Turecku*).

Omezení poskytování právní pomoci, která nebyla považována za nepřiměřená

Odmítnutí právní pomoci v občanskoprávní věci na základě nedostatečné vyhlídky na úspěch či z důvodu bezdůvodné (pozn. překl. „frivolous nature“) či zlomyslné (pozn. překl. též kverulantské, „vexatious nature“) žaloby (*Webb*, rozh.).

Zákonné vyjmutí určitých typů občanskoprávních sporů ze systému právní pomoci (*Granger*).

Uložení menších pokut, aby osoby vyvolávající časté soudní spory (pozn. překl. „vexatious litigants“) byly odrazeny od podávání bezdůvodných žádostí o nápravu rozsudků (*Toyaksi a další proti Turecku*).

Systémy s povinným právním zastoupením před nejvyššími soudy, ve kterých se nezastoupené osoby nemohou odvolat k vyšší úrovni jurisdikce, nejsou jako takové v rozporu s článkem 6 odst. 1 (*Webb proti Spojenému království*, rozh.), ale měly by zároveň stanovovat i procesní záruky proti svévoli. Jestliže tedy ustanovený právní zástupce (pozn. překl. „legal aid lawyer) odmítne zahájit řízení před Kasačním soudním dvorem (pozn. překl. „Court of Cassation“) pro přesvědčení, že existuje pouze malá naděje na úspěch, rozhodnutí právního zástupce by mělo být vypracováno písemně, aby bylo možno zjistit důvody tohoto rozhodnutí (*Staroszczyk proti Polsku*, odst. 121-139).

Imunita žalované strany v občanskoprávních věcech

Panuje velká nejasnost ohledně pozice imunit požívaných některými národními či zahraničními orgány neumožňujících řízení v občanskoprávních věcech, jelikož v některých podobných případech, které byly vedeny kupř. proti Spojenému království, Soud shledal porušení článku 6 (*Osman*), v jiných však porušení neobjevil (*Z. a další proti Spojenému království*) a v několika dalších nepovažoval článek 6 za vůbec aplikovatelný (*Roche*)¹¹.

Nejvyšší národní soudy požívají dosti významné volnosti v určování, zda nějaký nárok má své zakotvení ve vnitrostátním právu a, v souladu s tímto, zda článek může být považován za aplikovatelný, zatímco Soud bude potřebovat silné důvody pro to, aby se odchýlil od jejich závěrů (*Roche*).

Nepřiměřené použití imunity

¹¹ Viz též výše stranu 16, **Spor o právo zakotvené ve vnitrostátním právu**

Imunita požívaná policií, pokud jde o žalobu z důvodu nedbalostního občanskoprávního deliktu (pozn. překl. „tort of negligence“) s ohledem na její úlohu vyšetřovat. Zřetel byl brán na údajné neposkytnutí ochrany života a zdraví rodiny obtěžované duševně nepřičetnou osobou (*Osman*, ale viz též *Z a další proti Spojenému království*).

Člen parlamentu mající z imunity prospěch v souvislosti s výroky, které postrádaly jakoukoliv zásadní spojitost s parlamentními aktivitami (*Cordova proti Itálii*, ale viz též *A proti Spojenému království*).

Žaloba v občanskoprávní věci proti členu parlamentu v souvislosti s jeho veřejným prohlášením, zamítnutá soudem na základě imunity žalovaného, navzdory skutečnosti, že prohlášení bylo učiněno mimo kontext parlamentní debaty (*C.G.I.L. a Cofferati*).

Imunita požívaná zahraničním velvyslanectvím vzhledem k údajně diskriminačnímu propuštění, v úvahu bráno též, že v podstatě šlo o soukromoprávní smluvní vztah (*Cudak proti Litvě [GC]*, *Sabeh El Leil proti Francii*, ale viz též *Fogarty*).

Je-li článek 6 aplikovatelný, musí být činěn rozdíl mezi imunitou funkční, tedy zejména imunitou vylučující určité typy právních sporů, jako např. takovou, která byla poskytnuta policii s ohledem na její úlohu vyšetřovat (*Osman*), a imunitou strukturální vylučující zákonnou odpovědnost, jako např. takovou, kterou požívají zahraniční velvyslanectví (*Fogarty*) nebo jiný stát (*Al-Adsani*, odst. 52-67). Imunita musí být přednostně funkční a nikoliv strukturální, přičemž otázku, zda je imunita odůvodněná, by měla určovat povaha sporu a nikoliv právní status stran (*Fogarty*, odst. 32-39).

Přiměřený vztah proporcionality je vyžadován u hodnocení jednání uváděných osobou, která uplatňuje nárok, na straně jedné a potřebou chránit jisté žalované osoby, založenou na legitimním cíli sledovaném státem na straně druhé (*Osman*, odst. 147). U hodnocení takové proporcionality je žalovanému státu přiznávána určitá míra uvážení, tzv. margin of appreciation (pozn. překl. někdy též meze uvážení, popř. míra či meze volnosti) (*Fogarty*, odst. 32-39). Navzdory této míře uvážení, Soud je stále ochotnější přezkoumávat různá rozhodnutí národních orgánů (a to včetně parlamentu) o tom, zda je či není imunita odůvodněná (viz *C.G.I.L. a Cofferati proti Itálii*, odst. 63-80, v tomto rozhodnutí Soud nesouhlasil s Poslaneckou sněmovnou Italské republiky ohledně otázky, zda prohlášení jednoho z členů sněmovny bylo učiněno v rámci výkonu jeho funkce poslance).

Případy, kdy imunita byla uplatněna přiměřeným způsobem

Imunita požívaná orgánem místní správy (pozn. překl. „local authorities“) vylučující podat proti němu žalobu pro nedbalost ve vztahu k jeho pochybení přijmout opatření za účelem odebrání dětí z péče násilnických rodičů (pozn. překl. „abusive parents“) (*Z a další proti Spojenému království*, ale viz též *Osman*).

Imunita vztahující se k prohlášením učiněným během parlamentní debaty v zákonodárných komorách, koncipovaná k ochraně zájmů parlamentu jako celku, na rozdíl od imunit jednotlivých členů parlamentu (*A proti Spojenému království*, 2002, ale viz též *Cordova a C.G.I.L. a Cofferati*).

Imunita požívaná zahraničním velvyslanectvím v kontextu údajných diskriminačních postupů při přijímání zaměstnanců, s ohledem na v podstatě veřejnoprávní vztahy, o něž šlo (*Fogarty*, ale viz též *Cudak a Sabeh El Leil*).

Imunita cizího státu vylučující žalobu na náhradu škody za údajné mučení vyskytnuvší se v tomto cizím státě, s ohledem mimo jiné na jisté praktické faktory, jako např. nemožnost domoci se výkonu jakéhokoliv možného rozhodnutí (*Al-Adsani*).

Nemožnost žalovat soudce kvůli rozhodnutím, která přijal ve své funkci v rámci soudu během jiných soudních řízení (*Schreiber a Boetsch, Esposito proti Itálii*, rozh., viz též výše stranu 15).

Ačkoliv Úmluva má být „do nejvyšší možné míry vykládána v souladu s ostatními pravidly mezinárodního práva“, včetně jiných mezinárodních závazků žalovaného státu, nelze vyloučit, že požadavky Úmluvy mohou mít před těmito závazky přednost (*Fogarty*, odst. 32-39).

Test proporcionality týkající se imunity zahrnuje vyvažování existence protichůdných faktorů veřejného zájmu, aby bylo zabráněno paušálním imunitám. Při tomto zvažování je potřeba brát ohled na povahu sporu, analýzu, co je pro osobu uplatňující nárok v sázce, a závažnost tvrzeného jednání či nečinnosti žalované strany (*Osman*, odst. 151).

Po veškerých úvahách i funkční imunita může porušit článek 6, je-li vnitrostátními orgány konstruována příliš široce, zatímco strukturální imunita bude přesto v souladu s článkem 6, pokud (mimo jiných důvodů) by připuštění takové žaloby nemělo žádný praktický následek (*Al-Adsani*).

Konečnost soudního rozhodnutí – res judicata

Výraz res judicata znamená, že jakmile se rozsudek v občanskoprávní věci, respektive osvobozující rozsudek v trestní věci, stane konečným, musí být okamžitě závazný a nemělo by existovat riziko, že takový rozsudek bude zrušen (*Brumărescu*).

Toto právo má svůj základ v principu právní jistoty (*Ryabykh proti Rusku*, odst. 51-58). Základními příklady porušení tohoto ustanovení jsou zásahy prostřednictvím mimořádných či speciálních odvolání nejruznějších nejvyšších státních úředníků za účelem přezkoumání věci poté, co lhůty k běžnému odvolání uplynuly (*Brumărescu, Ryabykh*).

Pravomoc vyššího soudu přezkoumat rozhodnutí by v zásadě měla být uplatňována prostřednictvím běžných úrovní odvolacího a kasačního řízení, s omezeným počtem instancí a s předvídatelnými lhůtami (*Ryabykh*, ale viz též *OOO "Link Oil SPB" proti Rusku*, rozh.).

Mimořádný přezkum rozhodnutí musí být přísně limitován pouze na situace velmi závažných okolností a neměl by se stát pouhým maskovaným odvoláním. Pouhá možnost, že existují dva pohledy na předmět právního sporu (pozn. překl. „subject of law“) není důvodem pro přezkoumání (*Ryabykh*). Odsouzení v trestní věci však může být po mimořádném přezkumu zrušeno, pakliže jeho zrušení bylo žádoucí z důvodu vážných pochybení v původním řízení (*Lensakya proti Rusku*, odst. 36-44).

Státy nesmí ovlivňovat soudní rozhodování o sporu přijímáním nové legislativy. Ačkoliv legislativní zásah, který předurčuje výsledek probíhajícího řízení, může být ospravedlněn „závažným důvodem všeobecného zájmu“, obecně platí, že finanční důvody neopravňují samy o sobě k takovému zásahu (*Arnolin proti Francii*, odst. 73-83). Zároveň není porušením principu právní jistoty situace, kdy strana neuspěje ve své věci kvůli změně judikatury týkající se procesních pravidel, nastane-li během stále probíhajícího řízení (*Legrand proti Francii*, odst. 39-43).

Věc může být znovu otevřena z důvodu nově zjištěných okolností. Avšak nově přijatá legislativa s retroaktivním účinkem nemůže být řazena mezi takové okolnosti (*Maggio a další proti Itálii*, odst. 44-50, *SCM Scanner de l'Ouest Lyonnais a další proti Francii*, odst. 29-34). Jakákoliv nová legislativa by se tedy v zásadě měla aplikovat pouze na budoucí právní vztahy.

Princip věci rozsouzené (*res judicata*) sám o sobě nepožaduje, aby se národní soudy řídily precedenty v podobných případech. Dosáhnout stálosti práva může určitou dobu trvat a situace, kdy si judikatura navzájem odporuje, může být tedy tolerována bez toho, aniž by docházelo k popření právní jistoty. To znamená, že dva soudy, každý v rámci své příslušnosti, mohou rozhodovat podobné (ve skutkových či právních otázkách) věci tak, že docházejí k odlišným, nicméně vždy logickým a zdůvodněným závěrům (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin*, odst. 61-96).

Včasný výkon konečného soudního rozhodnutí

Toto právo je odvozeno z principu efektivity (pozn. překl. „principle of effectiveness“), aby pro stěžovatele nedocházelo k Pyrrhovu vítězství ve věci, v níž nebyla vznesena žádná stížnost ohledně spravedlnosti řízení (*Hornsby*).

Stát nemůže použít jako omluvu nedostatek finančních prostředků v případě nesplnění dluhu vznikuvšího v důsledku rozsudku v neprospěch orgánu státní moci (*Burdov proti Rusku*, odst. 34-38). Nedostatek peněžních prostředků však může ospravedlnit nevykonání konečného rozsudku v neprospěch soukromé osoby či společnosti (*Bobrova proti Rusku*, odst. 16-17). V takových „horizontálních“ sporech (kde procesní odpůrce je soukromá osoba či společnost) je funkcí správních orgánů přiměřeně napomáhat osobám, které úspěšně uplatňovaly nárok, aby byl vykonán rozsudek v jejich prospěch, avšak nikoliv zaručit jeho vykonání ve všech případech (*Fuklev proti Ukrajině*, odst. 84-86).

Porušení práva na vykonání rozsudku

Nezaplacení náhrady přiznané národním soudem v neprospěch orgánů sociálního zabezpečení, navzdory tomu, že nařízení výkonu rozhodnutí bylo vydáno zhruba před šesti lety (*Burdov*).

Odmítnutí správních orgánů vykonat soudní rozsudky nařizující zastavení provozu tepelných elektráren (*Okyay a další proti Turecku*).

Zdržení sedmi let na straně správních orgánů ohledně dodržení územního rozhodnutí ve prospěch stěžovatelů (*Kyrtatos proti Řecku*).

Neprovedení (po více než osmi letech) soudního rozhodnutí, které zavazovalo správní orgány poskytnout malý pozemek jakožto náhradu podle speciálních vnitrostátních právních předpisů týkajících se restituce majetkových práv (*Jasiūnienė*, ale viz *Užkurėlienė*).

Nepropuštění stěžovatele z vazby po zproštění obžaloby (*Assanidze proti Gruzii*).

Tato záruka je nezávislá na požadavcích vnitrostátního právního řádu. Porušení národních lhůt k výkonu rozhodnutí nutně neznamená porušení článku 6. Prodlení s výkonem rozhodnutí může být jistou dobu akceptovatelné, pokud to nepopírá samotnou podstatu práva na soud (*Burdov*).

Kritéria pro hodnocení přiměřenosti prodlení s výkonem soudního rozhodnutí nejsou rovnocenná s přísnějšími požadavky obsaženými v pojmu „přiměřená lhůta“ (pozn. překl. „reasonable time“), které se použijí pouze s ohledem na soudní řízení rozhodující o sporu samotném¹², ačkoliv některé faktory, jako např. složitost věci či chování stran, jsou relevantními v případě obou zkoumání (*Užkurėlienė a další proti Litvě*, odst. 31-37).

Jelikož výkon soudního rozhodnutí přidělující malý pozemek zahrnuje více než jednu jednorázovou záležitost, jako je tomu např. při zaplacení peněžní částky (jako v rozhodnutí ve věci *Burdov*), podstatně delší prodlení s výkonem rozhodnutí mohou být v těchto případech dle článku 6 akceptovatelná (*Užkurėlienė*).

Toto je jedna z (doposud) nemnoha oblastí, kde opakované problémy s nevykonáváním rozhodnutí, pokud jde o určité státy, jsou řešeny skrze *pilotní rozsudek* (pozn. překl. „pilot judgment“), pomocí něhož může být identifikován systémový problém a Evropským soudem pro lidská práva může být požadováno po žalovaném státu provést v omezené lhůtě různá opatření (mezi něž patří i ta legislativní) (*Burdov (č. 2) proti Rusku*, odst. 125-146).

Neporušení práva na vykonání rozhodnutí

¹² Viz také stranu 116, **Projednání v přiměřené lhůtě**.

Čtyřleté prodlení s provedením soudního rozhodnutí v rámci řízení o pozemkové restituci, s ohledem na složitost kroků, které bylo nutno učinit, a na jistým způsobem ambivalentní přístup stěžovatelů během řízení (*Užkurélienė*; viz též *Jasiūnienė*).

Nevyplacení peněžní částky státem, byla-li tato částka přiznaná národními soudy ve prospěch stěžovatele na úkor insolventního žalovaného-soukromé osoby (*Shestakov*, rozh.).

Nezávislý a nestranný soud zřízený zákonem

Shrnutí

Toto právo zahrnuje tři hlavní znaky, které musí mít soudní orgán, přičemž někdy dochází k jejich vzájemnému překrývání:

- soud „zřízený zákonem“ (*H. proti Belgii*),
- „nezávislý“ soud (*Campbell a Fell*, odst. 78-82),
- „nestranný“ soud (*Piersack proti Belgii*, odst. 30-32).

V případě, kdy profesní, disciplinární či správní orgán nesplňuje výše uvedené požadavky, budou tyto orgány přesto v souladu s článkem 6, pakliže má stěžovatel následně možnost plného soudního přezkumu skutkových či právních otázek (*A. Menarini Diagnostics S.R.L. proti Itálii*, odst. 57-67).

Požadavky „nestrannosti“, „nezávislosti“ a „zřízení zákonem“ jsou aplikovatelné pouze na soudní orgány.

Policejní orgány a státní zastupitelství/prokuratura (pozn. překl. „prosecution authorities“) nemusí nutně být nestrannými, nezávislými, či zřízenými podle zákona, avšak existuje-li v rámci systému trestního soudnictví instituce vyšetřujícího soudce (*těž juge d'instruction*), požadavek nestrannosti může být na tuto instituci aplikován (*Vera Fernández-Huidobro proti Španělsku*, odst. 108-114), taktéž vykonává-li asistent soudce (pozn. překl. „judicial assistant“) přidělený soudci hlavnímu (pozn. překl. „chief judge“) *de facto* důležité úkoly v rámci soudního rozhodování, jeho osobní zájem na výsledku řízení může mít vliv na nestrannost soudu (*Bellizzi proti Maltě*, odst. 57-62).

Soud „zřízený zákonem“

Toto ustanovení se obecně týká otázky, zda určitý disciplinární či správní orgán rozhodující o sporu má znaky „tribunálu“, potažmo „soutu“ v rámci autonomního významu článku 6, i když není takový orgán názvem „tribunál“, potažmo „soud“ označen (*H. proti Belgii*, odst. 50-55). Toto je jediné ustanovení článku 6, které se výslovně odvolává na vnitrostátní právo, a zároveň zaručující určitý stupeň šetření „zákonosti“ ze strany Soudu. Současně platí silná domněnka, že národní soud zná lépe pravidla určující soudní pravomoc, přičemž byla-li by záležitost týkající se soudní pravomoci řádně projednána na národní úrovni, Soud by inklinoval k souhlasu s národními soudy ohledně rozhodnutí o otázce pravomoci věc projednat (*Khodorkovskiy (č. 2) proti Rusku*, rozh.)¹³.

Orgány nepovažované za „soud zřízený zákonem“

¹³ Viz také výše stranu 37, Postavení nutné k tomu, aby mohlo být zahájeno řízení, nárokována náhrada škody a získáno soudní rozhodnutí a stranu 42 Procedurální překážky: lhůty, soudní poplatky, pravomoc soudu (pozn. překl. „jurisdiction“) a jiné formality.

Soudci-laici zvoleni k rozhodování věci, aniž by byl naplněn zákonný požadavek volby losem, navíc po příslušné lhůtě (*Posokhov proti Rusku*, ale viz *Daktaras*, rozh., kvůli obvyklejší interpretaci problematiky).

Dosud probíhající případ postoupený předsedou soudu na něj samého, který byl rozhodnut ve stejný den, z nejasných důvodů a užitím procesního postupu postrádajícího transparentnost (*DMD Group, a.s.*).

Situace, kdy zákon o soudcích-laicích byl zrušen a žádný nový zákon nebyl přijat, přičemž během této doby soudci-laici stále rozhodovali věci v souladu s ustanovenou tradicí (*Pandjikidze* a další).

Výchozím bodem je úloha orgánu rozhodovat záležitosti ve své působnosti (pozn. překl. „competence“) na základě zákonnosti (pozn. překl. „rule of law“) (*Belilos proti Švýcarsku*, odst. 62-73), což představuje zejména neexistenci neomezeného uvázení výkoné moci (*Lavents proti Lotyšsku*, odst. 114-121).

Orgán nemusí být součástí běžné soudní soustavy. Skutečnost, že má ještě další funkce mimo té soudní, neznamená nutně, že jej nelze zahrnout pod pojem „tribunál“ (*H. proti Belgii*). Pojem zřízený zákonem má zajišťovat skutečnost, že soudní organizace nezávisí na vlastním uvázení výkoné moci, nýbrž je regulována zákony schvalovanými parlamentem.

Členové orgánu nemusí nutně být právníky nebo kvalifikovanými soudci (*Ettl proti Rakousku*, odst. 36-41).

Orgán musí mít pravomoc vydávat závazná rozhodnutí (*Sramek proti Rakousku*, odst. 36-42) a nikoliv pouhá doporučení nebo stanoviska, i kdyby byla taková doporučení v praxi obvykle dodržována (*Bentham*, odst. 37-44).

Orgány považované za „tribunály zřízené zákonem“

Různá disciplinární tělesa profesních orgánů, jako např. rada advokátní komory (pozn. překl. „Council of the Bar“), navzdory jejich překrývajícím se samosprávným, poradním, disciplinárním a rozhodovacím funkcím (*H. proti Belgii*).

Vojenské a vězeňské disciplinární orgány (*Engel*).

Správní orgány zabývající se otázkami vztahujícími se k prodeji pozemku (*Ringeisen*) a pozemkové reformě (*Ettl*).

Arbitrážní orgán zabývající se náhradami za znárodnění a povinný odkup akcií (pozn. překl. „compulsory purchase of shares“) (*Lithgow* a další).

Pracovní soud, pokud jde o otázku, který ministr byl příslušný, prostřednictvím delegované legislativy, k vydání vyhlášky týkající se otázky, kde by měl být tento soud zřízen a jaká by měla být jeho územní příslušnost (*Zand*, rozh.).

Zvláštní trestní soud, navzdory sporné územní příslušnosti za daných okolností u konkrétní věci (*Daktaras*, rozh., ale viz též *Posokhov* jako spíše výjimečný příklad).

Německý soud projednávající případ osoby ohledně aktů genocidy spáchaných v Bosně (*Jorgic proti Německu*).

Speciální soud zřízený za účelem projednávání případů korupce a organizovaného zločinu (*Fruni proti Slovensku*).

Soudní pravomoc by měla být určena zákonem. Není nicméně nutné, aby každý detail soudní organizace byl upraven primární legislativou (*Zand proti Rakousku*, rozh.). Zároveň není akceptovatelná situace, aby pozice a role soudce byla určována pouze zvyky (*Pandjikidze a další proti Gruzii*, odst. 103-111).

Zkoumání pojmu „tribunál zřízený zákonem“ zahrnuje obecnější hodnocení zákonné struktury, na jejímž základě je založena celá skupina předmětných orgánů. Netýká se obvykle hodnocení příslušnosti konkrétního orgánu za okolností té které věci, jako např. opětovné přezkoumání vnitrostátní zákonnosti územní či hierarchické pravomoci konkrétního soudu, nebo složení soudu, který se zabýval stěžovatelovými stížnostmi (*Daktaras proti Litvě*, rozh., viz také teorii *čtvrté instance*).

Pouze v některých velmi výjimečných případech se Soud uchýlí ke zkoumání pojmu „tribunál zřízený zákonem“ jakožto pojmu zahrnujícího zákonnost složení soudu na národní úrovni. Požadavky v oblasti dokazování (pozn. překl. „standard of proof“) jsou v tomto ohledu velmi přísné a naprostá absence zákonného podkladu na národní úrovni (a nikoliv pouhé pochybnosti, nebo nedostatečnost příslušnosti určitého orgánu či jeho člena) musí být prokázána stěžovatelem (*Lavents*).

„Nezávislý“ soud

Pojem nezávislosti soudu se určitým způsobem překrývá s první součástí celkového konceptu (se „soudem zřízeným zákonem“), neboť s sebou nese existenci procesních pojmů zaručujících oddělenost soudní moci od moci ostatních, především moci výkonné (*Clarke proti Spojenému království*, rozh.). Nezávislost je také často zkoumána ve spojení s „objektivní nestranností“, přičemž není činěn žádný zřejmý rozdíl mezi těmito dvěma aspekty (*Moiseyev proti Rusku*, odst. 175-185)¹⁴.

Je vyžadována určitá strukturální míra oddělení orgánu od moci výkonné. Ministry nebo vládu nelze nikdy považovat za „nezávislý“ tribunál (*Bentham*).

Pouhá možnost, že by výkonná moc mohla změnit rozhodnutí orgánu, či odložit jeho vykonání, zbavuje orgán „nezávislosti“ (*Van de Hurk proti Nizozemí*, odst. 45-55).

¹⁴ Viz níže stranu 64, „Nestranný“ soud

Samotná skutečnost, že soudci v rámci soudů s běžnou pravomocí jsou jmenováni orgánem moci výkonné, jako např. ministrem, anebo k jejich financování dochází prostřednictvím vládou regulovaných procesů a modalit, neznamená sama o sobě, že takoví soudci budou „nezávislost“ postrádat (*Clarke*, rozh.). Pod tímto označením se skrývá požadavek zevrubnějšího rozboru způsobu jmenování, funkčního období a zákonných záruk proti tlaku zvenčí.

Zajištění toho, že členové tribunálu nebudou odvoláni během svého funkčního období výkonnou mocí, je nutným důsledkem jejich „nezávislosti“, avšak „neodvolatelnost“ nemusí nutně být formálně zakotvena v zákonu, pokud je uznávána ve skutečnosti (*Campbell a Fell*).

Orgány nepovažované za „nezávislý“ soud

Vojenské soudy s pravomocí soudit civilisty (*Incal*).

Jediný policejní důstojník zasedající jako tribunál, s ohledem na teoretickou podřízenost důstojníka nadřízeným policejního sboru (pouze v rovině toho, jak se věci jeví zvenčí (pozn. překl. „matter of appearance“)), kteří zahájili řízení proti stěžovateli (*Belilos*, i když otázka toho, jak se věci jeví zvenčí (pozn. překl. „the question of appearance“), je rozhodována podle objektivního testu „nestrannosti“, viz níže stranu 39).

Dva odhadci-laici zasedající jako tribunál přezkoumávající nájem, kteří byli jmenováni společností majícími zájem o pokračování existujících podmínek tohoto nájmu (*Langborger proti Švédsku*, viz také test „nestrannosti“ níže na straně 39).

Smíšený soud zahrnující soudce-laiky (asistenty soudců) bez dostatečných záruk jejich nezávislosti, jako např. ochrana proti předčasnému ukončení povinností či omezení rozhodovat případy týkající se stran, za něž byli jmenováni (*Luka proti Rumunsku*).

Vojenský tribunál, do něžž byli soudci jmenováni žalovanou stranou (ministerstvem obrany) a na nižž byli soudci finančně závislí, s ohledem zejména na roli ministerstva ve věci rozdělování bydlení mezi úřední osoby (*Miroshnik proti Ukrajině*).

Zvláštní komise spojující vyšetřovací a rozhodovací funkce, která prováděla disciplinární řízení proti finanční společnosti (*Dubus S.A. proti Francii*).

Odhadci v rámci polských soudů, kteří mohli být odvoláni rozhodnutím ministerstva spravedlnosti, přičemž neexistovaly žádné adekvátní záruky chránící tyto odhadce proti svévolnému výkonu této pravomoci ministerstva (*Henryk Urban a Ryszard Urban*).

Žádné konkrétní funkční období nebylo nikdy specifikováno jako nezbytné minimum, relativně krátké, avšak přijatelné období 3 let v případě vězeňského disciplinárního orgánu je pravděpodobně onou nižší hranicí (*Campbell a Fell*).

System připouštějící smíšené soudy zahrnující jak profesionální soudce, tak soudce-laiky (asistenty soudců) bude slučitelný s požadavkem nezávislosti pouze v případě, že budou poskytnuty dostatečné záruky nezávislosti soudců-laiků, včetně ochrany před předčasným ukončením povinností či omezení rozhodovat případy týkající se stran, které mohly hrát určitou roli při jmenování soudců-laiků (*Luka proti Rumunsku*, odst. 55-61).

Soud často zdůrazňuje důležitost toho, jak se jeví nezávislost navenek (pozn. překl. „the appearance of independence“), jinými slovy to, zda nezávislý pozorovatel považuje orgán za „nezávislý tribunál“ (*Belilos*). Problematika toho, jak se věci jeví zvenčí (pozn. překl.

„question of appearance“), je v konkrétních případech řešena v rámci objektivního testu „nestrannosti“ (pozn. překl. „objective impartiality test“) (*Daktaras proti Litvě*, odst. 30-38). V určitých velmi výjimečných případech však je na tuto otázku nazíráno z hlediska „nezávislosti“, zejména v případech, kdy věc není rozhodována soudy s běžnou pravomocí, nýbrž zvláštními tribunály (*Belilos*).

Proces jmenování soudců k rozhodování v konkrétní věci může také často vrhnout stín pochybností na jejich nezávislost. V rozhodnutí ve věci *Moiseyev* (odst. 175-185) Soud shledal porušení požadavků „nezávislosti“ a „nestrannosti“, jelikož složení soudu bylo změněno (rozhodnutími předsedy soudu) jedenáctkrát, zatímco zdůvodnění těchto změn bylo poskytnuto pouze v případě dvou rozhodnutí. V rozsudku ve věci *DMD Group, a.s.* (odst. 62-72) byla rozebírána velmi podobná situace pod hlavičkou „tribunál zřízený zákonem“.

Orgány považované za „nezávislý“ soud

Tribunál pro pracovní spory, přičemž provádění jeho rozhodnutí podléhalo správnímu uvážení (*Van de Hurk*).

Vězeňský disciplinární orgán, jehož členové byli jmenováni ministrem, avšak nepodléhali žádným instrukcím vztahujícím se k jejich rozhodovací úloze (*Campbell a Fell*).

Tribunál rozhodující o náhradách, jehož dva členové byli jmenováni ministrem, jenž byl sám žalovanou stranou v napadeném řízení, kdy se stranami bylo jednáno před jmenováním a ohledně něj nedošlo k neshodě (*Lithgow a další*).

Specializovaný pozemkový tribunál zahrnující státní zaměstnance (pozn. překl. „civil servants“) s povinností jednat nezávisle danou zákonem (*Ringeisen*).

Vojenský tribunál s pravomocí nad účastníky, kteří jsou příslušníky armády (*Incal proti Turecku*, ale srovnej s *Miroshnik proti Ukrajině*).

Smišený vojenský soud zahrnující občanského soudce (pozn. překl. „civil judge“), přičemž obviněný byl oprávněn určitá jmenování do orgánu napadat (*Cooper proti Spojenému království*).

Financování soudu ze státního rozpočtu nedává samo o sobě důvod pochybovat o jejich nezávislosti, pokud v případech, kdy je stát žalovanou stranou, není možné vypozařovat kauzální vztah mezi finančními prostředky přijímanými soudy a konkrétní věcí (*Porubova proti Rusku*, rozh.).

Je-li zpochybněna nezávislost a nestrannost předsedy soudu, nebude se jednat o porušení článku 6, pakliže předseda soudu se osobně nepodílel na zkoumání věci a nedával konkrétní instrukce týkající se aplikace práva dalším soudcům, ačkoliv dohlížel na provedení přísných pravidel ohledně rozdělování případů a přidělování zpravodajů a též nehrál žádnou významnou roli v hodnocení výkonnosti a disciplinárním řízení¹⁵.

Skutečnost, že vyšší (odvolací) soud je „nezávislý“, nemůže sama o sobě napravit nedostatečnou nezávislost soudu nižšího, pokud se vyšší soud konkrétně nezabýval záležitostí nezávislosti ve svém rozhodnutí (*Henryk Urban a Ryszard Urban*, odst. 47-56).

„Nestranný“ soud

Zatímco pojem „nezávislosti“ zahrnuje strukturální hodnocení zákonných a institucionálních záruk proti zásahům ostatních mocí do záležitostí soudů, pojem „nestrannost“ v sobě obsahuje zkoumání soudní nezávislosti vzhledem ke stranám konkrétní věci (*Piersack*).

¹⁵ *Parlov-Tkalčić proti Chorvatsku*, odst. 81-97, ačkoliv tato věc byla hodnocena pod hlavičkou „nestrannosti“, podobně jako rozhodnutí ve věci *Daktaras* a dalších srovnatelných věcech zmíněných níže na straně 63 ff.

Přítomnost byt' jen jednoho podjatého zasedajícího soudce může vést k nedodržení požadavku nestrannosti, ač nejsou žádné důvody k pochybování o nestrannosti ostatních (či většiny) soudců (*Sander proti Spojenému království*, odst. 18-35).

„Nestrannost“ znamená nepřítomnost podjatosti či zaujatosti (pozn. překl. „bias or prejudice“) směrem ke stranám. Test nestrannosti existuje ve dvou formách: *subjektivní* a *objektivní* (*Piersack*).

Subjektivní test vyžaduje vyšší úroveň individualizace/kauzálního vztahu a také projev osobní podjatosti jakéhokoliv člena tribunálu vzhledem k jedné ze stran. Subjektivní nestrannost se presumuje, pokud neexistuje důkaz opaku (*Piersack*).

Příklady absence subjektivní nestrannosti:

- Veřejná prohlášení soudce hodnotící kvalitu obhajoby a možnosti výsledku (*Lavents*, v této věci šlo o závěr o presumpci nevinny na těchto základech), či přisuzující stěžovateli negativní vlastnosti (*Olujić*, odst. 56-68).
- Prohlášení soudců v soudní síni, že jsou „hluboce dotčeni“, přičemž shledali stěžovatelova právního zástupce vinného pohrdání soudem (pozn. překl. „contempt of court“) (*Kyprianou*, odst. 118-135, kde Soud také rozhodl, že nevyvstala žádná zvláštní otázka pod hlavičkou presumpce nevinny).
- Prohlášení vyšetřujícího soudce v rozhodnutí o zahájení řízení se stěžovatelem, že existoval „dostatečný důkaz o stěžovatelově vině“, jestliže tento soudce následně rozhodoval o stěžovatelově věci a shledal ho vinným (*Adamkiewicz proti Polsku*, odst. 93-108).

Soudy postrádající nestrannost (objektivní test)

Soudce zasedající v trestní věci, který byl původně vedoucím oddělení úřadu veřejné obžaloby odpovědného za trestní stíhání obžalovaného (*Piersack*).

Soudce projednávající meritum trestní věci, který předtím ve stejné věci působil jako vyšetřující soudce (*De Cubber*).

Soudce, který dříve vydával příkazy k prodloužení vazby s odkazem na sílu důkazů proti stěžovateli (*Hauschildt*). Nestrannost však není zpochybněna pouze z důvodu samotného dřívějšího prodlužování vazby (*Perote Pellon proti Španělsku*).

Soudci jednající jako žalobci a rozhodci dohromady ve věci deliktu pohrdání soudem, který je možno projednat ve zkráceném řízení (*Kyprianou*).

Zásah vyššího soudce, který jmenoval senát ve věci kasační stížnosti (pozn. překl. „cassation“) a jenž ve věci předložil odvolání sui generis, avšak sám nerozhodoval (*Daktaras*).

Nedostatečné záruky k ochraně nižšího soudu před tlakem soudu vyššího přijmout konkrétní rozhodnutí (*Salov*).

Soud rozhodující o legislativě, jehož členové se dříve účastnili jejího navrhování, přijímající rozhodnutí o tomto zákonu v rámci své poradní funkce (*Procola*, ale viz *Kleyn*).

Soudce vyššího soudního stupně, který dříve působil jako právní zástupce stěžovatelovy protistrany ve stejném řízení na nižším stupni (*Mežnarić proti Chorvatsku*).

Soudce rozhodující o nároku proti bance, který se dříve účastnil urovnání finančních problémů stěžovatelčina manžela s toutéž bankou (*Sigurdsson*, ale viz *Pullar*, rozh.).

Několik porotců v řízení o urážce na cti (pozn. překl. „defamation trial“), kteří byli členy politické strany, na niž především mířil údajně pomlouvačný materiál (*Holm*, ale viz *Salaman*).

Porota, v níž se někteří členové dříve dopustili rasistických vtipů týkajících se stěžovatele, navzdory skutečnosti, že tato škodu způsobující prohlášení byla následně odvolána jakožto nevhodná porotcem, který je učinil, a porotou samotnou (*Sander*).

Státní zástupce neformálně hovořící s porotou během přestávky, přičemž předsedající soudce nezjišťoval od porotců povahu těchto prohozených poznámek a možný vliv, které mohly mít na názory porotců (*Farhi*).

Úzké rodinné vazby (strýc-synovec) mezi soudcem a právním zástupcem protistrany (*Micallef proti Malté*).

Dva členové soudu, u nějž probíhalo řízení, kteří dříve rozhodovali o vazbě a o změně takových rozhodnutí, přičemž odkazovali na odůvodnění, které nemělo základ v žádosti státního zástupce o zadržení osoby, a kteří předpokládali připuštění dostatku důkazů proti stěžovateli (*Cardona Serrat proti Španelsku*).

Extrémně nenávistná tisková kampaň sledující dění v případě dvou nezletilých spoluobviněných, spojená s nedostatkem účinné participace obžalovaných (*T. a V. proti Spojenému království*, odst. 83-89, viz také požadavek účinné participace,).

Objektivní test nestrannosti vyžaduje nižší úroveň individualizace/kauzálního vztahu a v souladu s tím pro stěžovatele širší možnost unést důkazní břemeno. Dostatečné z pohledu běžného rozumného pozorovatele (pozn. překl. „ordinary reasonable observer“) je, je-li podjatost zjevná zvenčí (pozn. překl. „appearance of bias“), či existují-li legitimní pochyby ohledně absence podjatosti (*Piersack*). Na rozdíl od testu subjektivního, tvrzení o nedostatku objektivní nestrannosti vytváří pro stěžovatele příznivý předpoklad, který může být vyvrácen žalovaným státem, pokud jsou prokázány dostatečné procesní záruky, které jakékoliv legitimní pochybnosti vylučují (*Salov proti Ukrajině*, odst. 80-86, *Farhi proti Francii*, odst. 27-32).

Legitimní pochyby týkající se nestrannosti mohou vyvstat jako důsledek předchozího zaměstnání soudce u jedné ze stran (*Piersack*), smíšené funkce státního zástupce a funkce soudce u jedné osoby na rozdílných stupních jednoho řízení (*De Cubber proti Belgii*, odst. 24-30), pokus týchž soudců participovat na různých úrovních soudní jurisdikce (*Salov*), zasahování soudce nerozhodujícího ve věci (*Daktaras*), překrývání legislativní/poradní a soudní funkce (*Procola*, odst. 41-46), rodinné, obchodní a jiné předchozí vztahy mezi účastníkem a soudcem (*Sigurdsson proti Islandu*, odst. 37-46) a tytéž společenské návyky a zvyklosti, jako např. náboženská příslušnost týkající se účastníka a člena tribunálu (*Holm proti Švédsku*, odst. 30-31).

Tak či onak, musí být prokázán dostatečně silný kauzální vztah mezi tvrzenou situací, která zpochybňuje objektivní nestrannost tribunálu a skutečnostmi, které mají být posuzovány (*Kleyn proti Nizozemí*, odst. 190-202), nebo osobami (*Sigurdsson*), kterých se konkrétní věc týká. Důsledkem je, že pouhá příslušnost člena tribunálu k určité sociální skupině nebo ke spolku, jako např. příslušnost ke stejné politické straně či stejnému náboženskému vyznání jako v případě některého z účastníků, nedostatečně odůvodňuje legitimitu pochybností v rámci objektivního testu (srov. např. rozdílné závěry v podobných situacích v rozhodnutí ve věci *Holm a Salaman proti Spojenému království*, rozh., viz příklady v tabulce).

Důležitější míra individualizování legitimních pochybností rozumného pozorovatele (pozn. překl. „reasonable observer“) občas smazává hranici mezi subjektivním a objektivním testem (*Sander*, odst. 22-35).

Soudy považované za nestranné

Jestliže stejný soudce projednává případ v prvním stupni, jelikož mu byl případ vrácen odvolacím soudem (*Stow a Gai proti Portugalsku*).

Jestliže členové soudu rozhodující o zákonu dříve působili v poradní funkci vzhledem k legislativnímu návrhu, který byl následně přijat, avšak nikoliv vzhledem k těm aspektům návrhu, které se dostatečně týkaly následného sporu (*Kleyn*).

Účast lékařů v lékařském disciplinárním tribunálu, kteří byli členy profesního orgánu, do něž odmítl žalovaný vstoupit (*Le Compte, Van Leven a De Meyere*).

Jestliže soud dříve postupně za sebou jednal o podobných nebo souvisejících případech a mohl v tomto ohledu ustanovit určitou praxi (*Gillow*).

Jestliže soudce patřící ke svobodným zednářům měl rozhodovat o závěti jiného člena svobodných zednářů, přičemž tato závěť byla sepsána ve prospěch dalšího člena této lóže a nikoliv ve prospěch stěžovatele (*Salaman*, rozh., ale viz *Holm*).

Jestliže jeden z porotců byl dříve zaměstnán u korunního svědka obžaloby v trestním řízení. Zde nebyl shledán dostatečný kauzální vztah a to především vzhledem k okolnosti, že onen porotce byl z této práce propuštěn (*Pullar*, rozh., ale viz *Sigurdsson*).

Jestliže soudce dal porotcům přímé a jednoznačné instrukce ignorovat nepříznivou stěžovatelovu publicitu (*Mustafa Kamal Mustafa (Abu Hamza) (č. 1)*, rozh.).

Jestliže jeden ze soudců-laiků, o jehož nestrannost šlo, se účastnil projednávání po krátký časový úsek a byl brzy vyloučen, což mělo za následek přijetí rozhodnutí bez tohoto soudce-laika (*Procedo Capital Corporation proti Norsku*).

Jestliže soudní asistent přidělený hlavnímu soudci (pozn. překl. „a judicial assistant to a chief judge“) dříve pracoval jako poradce pro jednu ze stran řízení, s ohledem na nedostatek důkazů, že onen asistent měl nějaký vztah k této konkrétní věci (*Bellizzi*).

I když bylo v zásadě stanoveno, že extrémně nenávislná tisková kampaň okolo trestního řízení může nepříznivě ovlivnit spravedlnost řízení a nestrannost poroty (*Hauschildt proti Dánsku*, odst. 45-53) a v menší míře též nestrannost kvalifikovaných soudů (*Butkevičius proti Litvě*, rozh.), test, který by byl užíván pro určení druhu pozitivní povinnosti, která vyvstává v těchto souvislostech pro soudy či

jiné orgány, nebyl dosud vypracován¹⁶. Jestliže předsedající soudce dává porotě pokyny ignorovat informování médií o událostech a nedbat též obrázku obžalovaného vytvořeného tiskem (a mezitím též vydává upozornění pro média, aby respektovala spravedlnost a presumpci nevinu), nedochází vzhledem k článku 6 k žádným problémům (*Mustafa Kamal Mustafa (Abu Hamza) (č. 1) proti Spojenému království*, odst. 36-40).

Jednoznačné vyslovení viny soudcem před odsouzením slouží jako důkaz porušení článku 6 odst. 1 z titulu subjektivní nestrannosti a také porušení principu presumpce nevinu podle článku 6 odst. 2 (*Lavents, Kyprianou*)¹⁷. Ve většině případů by však porušení článku 6 odst. 2 spočívající v prohlášení soudce mělo přednost jakožto *lex specialis* a učinilo zkoumání podle článku 6 odst. 1 nikoliv nutným, pokud se předmětné prohlášení nerovná jednoznačnému vyslovení viny – v takových případech by posuzování nestrannosti bylo relevantnější (*Kyprianou*).

Podezření zahrnuté v soudcově prohlášení, jehož znění není natolik závažné, aby se rovnalo porušení principu presumpce nevinu podle článku 6 odst. 2, může však být i tak dostatečné, aby se tímto soudce stal nezpůsobilým z důvodu podjatosti z objektivního hlediska podle článku 6 odst. 1 (*Hauschildt*), nebo dokonce z hlediska subjektivního, jestliže se prohlášení zaměřuje na nějaké osobní vlastnosti obžalovaného a jde nad rámec obvyklých procesních požadavků (*Kyprianou*)¹⁸.

Rozhodnutí soudce nepropustit obviněného na kauci neznamená nutně, že by soudce nemohl projednávat věc obviněného meritorně, nicméně v případech, kdy zákon vyžaduje, aby soudce nařizující vazbu měl jednoznačné podezření, že osoba spáchala trestný čin, který je jí připisován, pak takový soudce nemůže rozhodovat v hlavním líčení (*Ekeberg a další proti Norsku*, 34-50). Soudce nařizující vazbu musí být mimořádně opatrný, jaká slova zvolí. Není projevem podjatosti, pokud soudce rozhodující o vazbě jen popíše „okolnosti podezření“ vůči obviněnému. Soudce na druhou stranu bude podjatý z pohledu článku 6, jestliže v rozhodnutí zamítajícím propuštění na kauci odkáže (ať již detailně či v jednoznačných termínech) na stěžovatelovu roli v trestném činu a na existenci dostatečných důkazů „prokazujících vinu“, v důsledku čehož takový soudce nemůže rozhodovat v hlavním líčení (*Chesne proti Francii*, odst. 34-40).

¹⁶ Viz též o dopadu nadměrné publicity rozsudek ve věci *T. a V. proti Spojenému království* (odst. 83-89) a stranu 88 níže, **Efektivní účast**.

¹⁷ Viz také níže stranu 122, **Článek 6 odst. 2: Presumpce nevinu**.

¹⁸ Viz také níže stranu 122, **Článek 6 odst. 2: Presumpce nevinu**.

„Spravedlivý“ proces

Shrnutí

Tím, čím se především odlišuje požadavek „spravedlnosti“ (pozn. překl. česky též férovosti, „fairness“) od všech ostatních elementů článku 6, je skutečnost, že pokrývá řízení jako celek, a k otázce, zda řízení v případě určité osoby bylo „spravedlivé“, je přístupováno prostřednictvím souhrnné analýzy (pozn. překl. „cumulative analysis“) všech fází, nikoliv jenom určité události či určitého procesního pochybení, následkem čehož pochybení v určité fázi procesu mohou být napraveny v jeho fázi pozdější (*Monnell a Morris proti Spojenému království*, odst. 55-70), ale viz také výše stranu 9.

Pojem „spravedlnosti“ je také nezávislým na způsobu, jakým vnitrostátní soudní proces chápe porušení relevantních pravidel a zákonů (*Khan*, odst. 34-40), s tím výsledkem, že procesní pochybení (dokonce i ta zjevná) rovnající se porušení pravidel vnitrostátního procesu nemusí nakonec sama o sobě vyústit v „nespravedlivý“ proces (*Gäffgen proti Německu* [GC], odst. 162-188). Rozhodnuto o porušení článku 6 však může být též v případech, kdy vnitrostátní právo porušeno nebylo.

Na druhou stranu, ve spíše výjimečném rozsudku ve věci *Barbera, Messegué a Jabardo proti Španělsku* (odst. 67-89) nebylo vnitrostátní soudní řízení shledáno jako spravedlivé z důvodu souhrnného účinku (pozn. překl. „cumulative effect“) několika procesních pochybení navzdory skutečnosti, že každé jednotlivé pochybení by pouze samo o sobě nepřesvědčilo Soud natolik, aby považoval řízení za „nespravedlivé“.

Článek 6 neumožňuje v souladu s principem subsidiarity Evropském soudu pro lidská práva jednat jako čtvrtá instance – zejména znovu zjišťovat skutkový stav věci či přezkoumávat domnělé porušení vnitrostátních právních předpisů (*Bernard*, odst. 37-41), nebo rozhodovat o přípustnosti důkazu (*Schenk*, odst. 45-49).

Článek 6 vytváří velmi silnou domněnku správnosti skutkového stavu, jak byl zjištěn národním soudem, pokud vnitrostátní řízení nezasahuje do samotné podstaty požadavků stanovených článkem 6, jako např. v případě navádění k trestnému činu (pozn. překl. „entrapment“) (*Ramanauskas* [GC], odst. 48-74).

V rámci třetího svého výkladu jakožto kvalifikovaného (pozn. překl. též „podmíněného“) práva podle článku 6 používá Soud test proporcionality *sui generis*, známý též pod názvem *test podstaty práva*, kupř. jestliže je stanoven odlišný stupeň ochrany práva nebýt

nucen k sebeobviňování pro případy méně závažných trestných činů (přečinů, či také v některých právních řádech evropských zemí „správních deliktů“) na rozdíl od pravidel aplikovaných pro případy vyšetřování závažnějších trestných činů (*O'Halloran a Francis proti Spojenému království* [GC], odst. 43-63), nebo byl-li potvrzen nižší stupeň ochrany rovnosti zbraní v občanskoprávních věcech v porovnání s věcmi trestními (*Foucher proti Francii*, odst. 29-38, na rozdíl od *Menet proti Francii*, odst. 43-53).

„Spravedlnost“ ve smyslu článku 6 závisí zásadně na tom, zda stěžovatelům byly poskytnuty dostatečné možnosti přednést svůj případ a zpochybnit důkazy, které považovali za nesprávné, a nikoliv ne otázce, zda národní soudy dospěly ke správnému či chybnému rozhodnutí (*Karalevičius*, rozh.).

Použitím teleologické interpretace článku 6 dojdeme k závěru, že „spravedlnost“ zahrnuje následující implicitní požadavky v trestních a občanskoprávních věcech:

- kontradiktorní (pozn. překl. „adversarial“) řízení (*Rowe a Davis*),
- rovnost zbraní (*Brandstetter proti Rakousku*, odst. 41-69),
- přítomnost (*Ekbatani proti Švédsku*, odst. 24-33) a veřejnost (*Riepan proti Rakousku*, odst. 27-41).

„Spravedlnost“ také zahrnuje další implicitní požadavky v trestních věcech:

- obhajoba spočívající v existenci navádění k trestnému činu (*Ramanauskas*),
- právo mlčet a neobviňovat sám sebe (*Saunders proti Spojenému království*, odst. 67-81),
- právo nebýt vyhoštěn nebo nebýt vydán (pozn. překl. též „extradován“) do země, kde osoba může čelit zjevnému odepření spravedlivého procesu (*Mamatkulov a Askarov*, odst. 82-91).

Princip „kontradiktornosti“ (pozn. překl. „The „adversarial“ principle“)

Požadavek kontradiktorního řízení podle článku 6 představuje možnost poznat a komentovat stanoviska a důkazy (pozn. překl. „observations and evidence“) dodané druhou stranou. „Kontradiktornost“ v podstatě znamená, že relevantní důkaz či jiný materiál je dostupný oběma stranám (*Ruiz-Mateos proti Španělsku*). Toto spíše úzké chápání pojmu „kontradiktornost“ (*adversaire*) řízení Soudem se odvozuje z francouzského právního systému a nevyžaduje vytvoření plně kontradiktorního systému (nebo v trestních věcech systému akuzačního) předkládání důkazů a výpovědí a vypořádání se s nimi (pozn. překl. „presenting of proof and handling of evidence“), který by byl podobný takovému systému, který funguje v právních řádech common-law. Ačkoliv Soud častokrát potvrdil možnost, aby kontradiktorní a inkvizitorní právní systémy existovaly vedle sebe v souladu s mnoha standardy článku 6, některá specifika inkvizitorního systému, např. pokud se týče omezené možnosti stran předvolávat svědky k soudu, zakládají porušení principu „spravedlnosti“ (*Vidal*, odst. 32-35)¹⁹.

Zatímco stanovení pravidel o přípustnosti důkazů je úkolem práva národního a hodnocení důkazů je úlohou soudů, povaha připuštěného důkazu a způsob, jak se s ním národní soudy vypořádají, jsou záležitostmi, jež se týkají článku 6 (*Schenk*).²⁰

Musí být umožněn přístup k materiálům, které jsou svou povahou „naprosto zásadní“ (pozn. překl. „vital“) s ohledem na výsledek věci (*McMichael proti Spojenému království*, odst. 78-82), zatímco přístup k méně důležitým důkazům může být limitován.

Požadavek „kontradiktorního“ řízení podle článku 6 v trestním řízení se obvykle překrývá s právem na obhajobu podle článku 6 odst. 3, jako např. s právem pokládat svědkům otázky. Tvrzená porušení těchto ustanovení jsou tedy obvykle zkoumána společně (*Bricmont proti Belgii*, odst. 76-93).

¹⁹ Viz také níže stranu 77, **Rovnost zbraní** a stranu 146, **Právo vyslýchat svědky**

²⁰ Viz také níže stranu 111, **Právo na odůvodněné rozhodnutí a spolehlivé důkazy**

Specifičtější požadavek „kontradiktornosti“ v řízení trestním vyžaduje, aby obhajobě byly zpřístupněny důkazy pro i proti obžalovanému. Právo na zpřístupnění však není absolutní a může být omezeno z důvodu ochrany tajných vyšetřovacích metod nebo identity agenta či svědka (*Edwards proti Spojenému království*, odst. 33-39).

Použití důvěrných materiálů může být nezbytné např. v případech, kdy se jedná o národní bezpečnost nebo protiteroristická opatření (*Khan*, odst. 34-40). Otázka, zda zpřístupnit materiály obhajobě či nikoliv, nemůže nicméně být rozhodnuta obžalobou samotnou. Aby vše proběhlo v souladu s článkem 6, záležitost nezpřístupnění musí být: a) přednesena před národními soudy na každém stupni jurisdikce, b) schválena národními soudy prostřednictvím vyvažování (pozn. překl. česky též „vyrovnávání“, „balancing“) mezi veřejným zájmem a zájmem obhajoby, navíc pouze v případech, kdy je to nezbytně nutné (*Rowe a Davis*).

Problémy způsobené obhajobě tím, že nedošlo ke zpřístupnění materiálů, musí být dostatečně vyváženy procesními postupy, které budou soudní orgány dodržovat (*Fitt proti Spojenému království*, odst. 45-46). Tyto procesní postupy mohou obsahovat vydání shrnutí nezpřístupněných důkazů obhajobě (*Botmeh a Alami proti Spojenému království*, odst. 42-45).

Nedodržení požadavku „kontradiktornosti“

Odmitnutí žádosti učinit podání v „občanskoprávním“ řízení, které byla uplatněna během přezkumu věci před ústavním soudem (*Ruiz-Mateos*).

Stěžovatel neměl přístup ke zprávám či posudkům sociálněprávního charakteru (pozn. překl. „social reports“), které byly „naprosto zásadními“ (pozn. překl. „vital“) v kontextu řízení týkajícího se péče o dítě a které byly soudy přezkoumány (*McMichael*).

Soudce odmítl možnost zkoumat důvěrný materiál-důkaz za účelem potvrzení jeho nezpřístupnění, navzdory skutečnosti, že toto mohlo být napraveno v odvolacím řízení (*Downsett proti Spojenému království*).

Soudce v odvolacím řízení nezkoumal důvěrný materiál-důkaz, aby mohl rozhodnout o jeho nezpřístupnění (<i>Rowe a Davis</i>).
Zničení originálů údajně podvodných šeků před řízením; jejich ověřené kopie sloužily jako klíčový důkaz proti stěžovateli (<i>Georgios Papageorgiou</i>).
Soudce nepřikázal ani částečné zpřístupnění materiálů, které mohly zpochybnit zákonnost odposlechů použitých proti stěžovateli (<i>Mirilashvili proti Rusku</i> , viz také níže stranu 80)
Významná část soudního spisu byla označena obžalobou jako „přísně tajná“ (pozn. překl. „top secret“), obhájka neměla možnost do těchto materiálů nahlédnout jinak než ve spisovně a nemohla si pořizovat kopie ani poznámky (<i>Matyjek proti Polsku</i> , viz také níže stranu 80)

Požadavek „kontradiktornosti“ ve smyslu článku 6 tedy obvykle vyžaduje rozbor kvality vnitrostátního procesu – jako např. možnost obhajoby argumentovat proti nezpřístupnění materiálů před soudy jak prvoinstančními, tak i na odvolacím stupni (*Rowe a Davis*), či povinnost národních soudů provést vyvažování (pozn. překl. „balancing exercise“) – ale nikoliv přezkoumání přiměřenosti rozhodnutí národních soudů o nezpřístupnění, jelikož Soud sám není v takové pozici, aby rozhodl, zda rozhodnutí bylo naprosto nezbytné, aniž by shlédl dotyčné tajné materiály (*Fitt*).

Test absolutní nezbytnosti nezpřístupnění je spojen s ustálenými omezeními týkajícími se používání tajných důkazů, jako např. anonymních svědků (*Doorson proti Nizozemí*, odst. 66-83). Současně tento test napovídá, že jakékoliv nezpřístupnění bude v souladu

s požadavkem „kontradiktornosti“ jen v tom případě, pokud takový důkaz není použit v rozhodující míře ke shledání obžalovaného vinným (*Doorson*), nebo se nejedná o klíčový důkaz ve věci (*Georgios Papageorgiou proti Řecku*, odst. 35-40)²¹.

Jestliže plné zpřístupnění materiálu použitého proti obviněnému je nemožné (např. pokud by to bylo v rozporu s důležitým veřejným zájmem, kupř. v souvislosti s bojem proti terorismu), oprávnění obhajoby mohou být vyvážena jmenováním speciálního právního zástupce, kterému by bylo umožněno zastupovat obžalovanému, avšak bez toho, aby mu sdělil „tajné“ části materiálu, které si obžaloba přeje neposkytnout. Přinejmenším některé základní informace o obviňujícím materiálu by měly být dostupné jak právnímu zástupci, tak obviněnému²².

Čím více je důležitější tajný důkaz ke shledání obžalovaného vinným, tím pravděpodobnější je, že zpřístupnění takového důkazu je článkem 6 vyžadováno (*Fitt*).

Nezpřístupnění nebude podle článku 6 akceptováno (ač došlo k jeho řádnému přezkoumání ze strany národních soudů), jestliže tento postup může obžalovaným znemožnit odůvodnění afirmativní námitky (pozn. překl. „affirmative defence“), kterou chtějí obžalovaní vznést, jako např. navádění k trestnému činu (pozn. překl. „entrapment“) (*Edwards a Lewis proti Spojenému království*, rozsudek Senátu z roku 2003, odst. 49-59).

Neporušení požadavku „kontradiktornosti“

Nezpřístupnění důkazů bylo podrobně zkoumáno jak soudem v první instanci, tak soudem odvolacím, navíc nebylo součástí argumentů obžaloby (*Fitt*).

²¹ Viz však *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, odst. 120-165 a stranu 146, **Právo vyslyšet svědky**.

²² Viz v souvislosti s požadavkem „kontradiktornosti“ jako části implicitních ustanovení týkajících se práva na rychlý přezkum zbavení svobody podle článku 5 odst. 4 Úmluvy A. a další proti Spojenému království [GC], odst. 212-224, *Kurup proti Dánsku*, rozh. a níže stranu 138, **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba**.

Částečné zpřístupnění tajných materiálů zvláštnímu právnímu zástupci v řízení týkajícím se teroristických činů, kde materiál dostupný obhajobě byl dostatečně podrobný, aby se obžalovaní mohli účinně hájit (*A. a další proti Spojenému království* [GC])²².

Rovnost zbraní

„Rovnost zbraní“ vyžaduje, aby každé straně byla poskytnuta náležitá možnost přednést svou věc (pozn. překl. „present the case“) za takových podmínek, kdy jedna strana není v podstatné nevýhodě oproti straně druhé (*Brandstetter*).

Ač „rovnost zbraní“ označuje v podstatě rovnou procesní příležitost přednést svou věc (pozn. překl. „state the case“), obvykle se překrývá s požadavkem „kontradiktornosti“, který v souladu se spíše úzkým chápáním podle Soudu zahrnuje přístup k důkazům a vědomost o nich²³. Není tak na základě konstantní judikatury Soudu jasné, zda jsou tyto principy ve skutečnosti na sobě nezávislé (ale viz *Yvon proti Francii*, odst. 29-40). S jistotou lze říci, že problematiku nezpřístupnění důkazů obhajobě²⁴ lze rozebírat jak z hlediska požadavku na kontradiktorní charakter řízení (možnost znát důkazy a podrobit je zkoumání před soudcem), tak z hlediska záruky „rovnosti zbraní“ (možnost znát důkazy a podrobit je zkoumání za rovných podmínek pro obě strany).

²³ Viz výše stranu 73, Princip „kontradiktornosti“.

²⁴ Viz výše stranu 74.

V některých občanskoprávních věcech by se jevilo jako vhodné též podívat se na problém přístupu k důkazům a možnosti jejich napadání jakožto součásti obecného požadavku na „přístup k soudu“ (*McGinley a Egan proti Spojenému království*)²⁵. Kupř., v rozhodnutí ve věci *Varnima Corporation International S.A. proti Řecku* (odst. 28-35) národní soudy aplikovaly dvě rozdílné promlčecí lhůty na jednotlivé nároky každé strany (společnost stěžovatele a stát), přičemž nárok stěžovatelův byl zamítnut, zatímco ten uplatněný státními orgány byl uznán.

Drobnější nerovnost, která nemá vliv na spravedlnost procesu jako celku, není v rozporu s článkem 6 (*Verdú Verdú proti Španělsku*, odst. 23-29). Současně platí jako obecné pravidlo, že je na samotných stranách rozhodnout se, zda stanoviska (pozn. překl. „observations“) jiných účastníků během řízení jsou natolik důležitá, aby bylo nutno na ně reagovat bez ohledu na to, jaký skutečný vliv na soudce může stanovisko mít (*Ferreira Alves (č. 3) proti Portugalsku*, odst. 35-43).

Ačkoliv neexistuje žádná vyčerpávající definice týkající se toho, jaké minimální požadavky jsou součástí principu „rovnosti zbraní“, je nutné, aby existovaly dostatečné procesní záruky, které budou přiměřené povaze věci a budou odpovídat tomu, o jakou věc mezi stranami jde. Princip tedy může zahrnovat možnosti: a) předložit důkaz, b) napadnout důkaz protistrany a c) přednést argumenty v předmětné věci (*H. proti Belgii*, odst. 49-55).

Protistrana nesmí mít dodatečné výsady k prosazování svého stanoviska, jako např. právo být přítomen u soudu, zatímco druhá strana je nepřítomna (*Borgers proti Belgii*, odst. 24-29).

Přítomnost státního zástupce/prokurátora v občanskoprávním řízení týkajícího se dvou soukromých stran (pozn. překl. přičemž vůči některé nebo některým z nich je v postavení protistrany), může být odůvodněna, pokud spor má vliv také na veřejný zájem, či pokud jedna ze stran patří ke zranitelné skupině, která potřebuje speciální ochranu (*Batsanina proti Rusku*, odst. 20-28).

Porušení „rovnosti zbraní“

Zástupce státu mohl činit podání kasačnímu soudu v nepřítomnosti obhajoby (*Borgers*).

²⁵ Viz také výše stranu 36, **Přístup k soudu**.

Pro odlišné strany byly různě aplikovány lhůty pro podání doplňkových procesních materiálů ke kasačnímu soudu (*Wynen proti Belgii*).

Odepření přístupu k určitým důkazním materiálům, na něž se spoléhala protistrana v občanskoprávní věci, navíc ve spojení s tím, že této protistraně byla umožněna výhoda (pozn. překl. též privilegium, „privilege“) být znalcem v této věci (*Yvon*, překrývá se s požadavkem „kontradiktornosti“, viz výše také str. 77).

Významnější procesní role soudem jmenovaného znalce (policejní důstojník postrádající neutralitu s ohledem na obžalovaného) ve srovnání se znalcem vystupujícím jménem obhajoby, kterému nebylo umožněno, aby byl přítomen celému jednání (*Boenisch*, ale viz také *Brandstetter a str. 145 a nasl. níže*).

Náhlá a úplná změna znaleckého posudku předloženého soudem jmenovaným znalcem v průběhu jednoho jednání, což mělo rozhodující dopad na názor poroty, ve světle odmítnutí soudu jmenovat jiného znalce (*G.B. proti Francii*, ale viz *Boenisch*, *Brandstetter* kvůli obvyklejšímu pojetí).

Konflikt zájmů mezi znalcem z oboru lékařství a žalova v občanskoprávní věci, přičemž lékařská instituce byla podezřelá ze zanedbávání povinné péče při výkonu povolání (pozn. překl. „malpractice“) (*Sara Lind Eggertsdóttir*).

Klamné popírání existence dokumentů jednou stranou, přičemž tyto

Odepření přístupu ke spisu v trestním řízení během fáze před projednáním věci soudem na základě toho, že se stěžovatel rozhodl, že se bude obhajovat sám, avšak vnitrostátní právní předpisy vyžadovaly právníka k vykonání práva na přístup ke spisu (*Foucher*, ale viz *Menet*).

Praktické překážky, kdy stěžovatelův právní zástupce by nucen čekat na chodbě v pozdních nočních hodinách, než mu bylo umožněno vystoupit před soudem v brzkých hodinách ranních (*Makfih proti Francii*).

Zákon přijatý až po vzniku sporu za účelem ovlivnění výsledku řízení (*Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis*).

Odmítnutí soudem vyslechnout stěžovatelovy svědky, zatímco svědkové navržení protistranou vyslechnuti byli, přičemž jejich svědectví, týkající se záležitosti, o které se dříve soud vyjádřil jako o „jasné“, byla připuštěna (*Perić proti Chorvatsku*).

Přepisy výslechů několika svědků získaných obžalobou v přípravném řízení byly připuštěny jako důkaz, avšak písemná prohlášení svědků zajištěných obhajobou připuštěna nebyla, přičemž následně soud odmítl předvolat svědka obhajoby. Porušení bylo shledáno v kombinaci s článkem 6 odst. 3 (*Mirilashvili*).

Požadavek „rovnosti zbraní“ požívá významnou autonomii, ale není plně nezávislý na národním právním řádu, jelikož článek 6 bere ohled na základní odlišnosti akuzčních systémů (např. míru, do níž je věci stran, zda se rozhodnou určitý důkaz předložit soudu či jaké svědky povolají k soudu) a inkvizičních systémů, v nichž rozhoduje soud o typu a množství důkazů, které budou připuštěny během

řízení. Stěžovatel v inkvizičním systému se např. nemůže spoléhat na princip „rovnosti zbraní“, či na článek 6 odst. 3 ohledně předvolání jakéhokoli jím vybraného svědka, aby svědčil u soudu (*Vidal*)²⁶.

Judikatura ohledně otázky znalců je dosti komplikovaná, poněvadž na jedné straně se zdá, že je s nimi zacházeno jako s ostatními svědky (*Mirilashvili*), na straně druhé se na ně však mohou vztahovat určité další požadavky neutrality, jestliže znalci mají „významnější procesní roli“ než pouzí svědci (*Boenisch proti Rakousku*, odst. 28-35, *Brandstetter*, odst. 41-69)²⁶.

Lze říci, že neexistuje jako takové nepodmíněné právo na jmenování znalce podle vlastního výběru (pozn. překl. „unqualified right“), aby svědčil u soudu, či právo na jmenování dalšího, respektive jiného znalce. Soud se nadto tradičně nedomnívá, že existuje právo požadovat neutralitu u soudem jmenovaného znalce, pokud takový znalec nepoživá jakýchkoliv procesních výsad, která jsou závažným způsobem na újmu stěžovatele (*Brandstetter*)²⁶.

Na požadavek neutrality u znalců-úředních osob (pozn. překl. zde myšleno zaměstnanců státu, „official experts“) byl však v nedávné judikatuře Soudu kladen větší důraz, především jestliže názor znalce hrál v řízení podstatnou roli (*Sara Lind Eggertsdóttir proti Islandu*, odst. 55-41). Právo jmenovat vlastního experta může existovat, jestliže závěry původního experta pověřeného policií měly za následek zahájení trestního stíhání a k dispozici není žádný jiný způsob, jakým by bylo možno znalecký posudek napadnout u soudu (*Stoimenov proti Bývalé jugoslávské republice Makedonie*, odst. 38-43).

Neporušená „rovnost zbraní“

Obžaloba v trestní věci podporovaná jedním z nejvyšších činitelů státního zastupitelství/prokuratury (*Daktaras*, rozh.).

²⁶ Viz také níže stranu 146, **Právo vyslyšet svědky**.

² ⁶ Viz také níže stranu 146, **Právo vyslyšet svědky**.

² ⁶ Viz také níže stranu 146, **Právo vyslyšet svědky**.

Významnější procesní role, kterou požíval soudem jmenovaný znalec, jenž byl považován za „neutrálního“, navzdory tomu, že byl členem instituce, jejíž zpráva o stěžovatelově podnikatelských aktivitách měla za následek zahájení trestní stíhání proti němu (*Brandstetter*, ale viz *Boenisch*).

Odepření přístupu ke spisu v občanskoprávní věci na základě toho, že se stěžovatel rozhodl hájit se v řízení sám (*Menet*, ale viz také *Foucher*).

Žalovanému v trestní věci nebyla doručena písemná podání, v nichž žalobce pouze opakoval argumentaci státního zástupce (*Verdú Verdú*).

Přítomnost státního zástupce na „informační schůzce“ s porotci, na níž za přítomnosti předsedy soudu a právního zástupce podal porotě informace ohledně procesních pravidel a její role (*Corcuff proti Francii*).

Státní zástupce zastupující stát v občanskoprávním řízení týkajícím se stěžovatele-soukromé osoby a státem vlastněného podniku (*Batsanina*).

Státní zástupce předložil soudu seznam svědků, kteří měli být předvoláni k soudu, zatímco obhajoba musela při každé příležitosti požádat soud o povolení svědka předvolat (*Ashot Harutyunyan proti Arménii*).

Mohou se vyskytnout další výjimečné okolnosti, jako např. náhlá a úplná změna znaleckého posudku soudem jmenovaného znalce v průběhu jednoho jednání, které mohou zpochybnit spravedlnost a práva obhajoby, pokud soud neuzná za vhodné jmenovat dalšího znalce, aby se vyjádřil k věci (*G.B. proti Francii*, odst. 56-70).

V trestním řízení se požadavek rovnosti zbraní podle článku 6 odst. 1 občas překrývá s právy, které požívá obhajoba podle článku 6 odst. 3, jako je např. právo vyslýchat svědky. Tvrzená porušení těchto ustanovení jsou tedy obvykle zkoumána ve vzájemném spojení (*Bricmont*).

V občanskoprávních věcech mohou být tolerována větší omezení principu rovnosti zbraní, nežli je tomu v případě věcí trestních, jako např. omezení přístupu k soudnímu spisu s odkazem na stěžovatelovo rozhodnutí hájit se sám (*Menet, Foucher*).

Zatímco nelze odvodit jako takové právo na právní pomoc ve věcech občanskoprávních, na základě požadavku na „rovnost zbraní“, popř. „přístupu k soudu“²⁷, bylo v některých výjimečných případech shledáno porušení článku 6 odst. 1, jestliže nemajetným účastníkům v občanskoprávní věci nebyla připuštěna právní pomoc ve věci urážky na cti (pozn. překl. defamation case“), přičemž tito účastníci byli žalovanými a proti nim jako žalobce stál velmi majetný žalobce (nadmárodní společnost), která měla k dispozici tým právníků (*Steel a Morris proti Spojenému království*).

Osobní přítomnost a veřejnost

Shrnutí

Přestože právo na „veřejné projednání“ vychází ze znění Článku 6, případy z této oblasti jsou obvykle nahlíženy obecnějším termínem „spravedlnost/férovost“ (*Ekbatani*). Pod tímto prvkem „spravedlnosti/férovosti“ můžeme nalézt čtyři implicitní práva:

- ✧ právo na ústní projednání a osobní přítomnost před soudem, ať už jde o procesní stranu v civilním sporu či obžalovaného v případě trestního řízení (*Ekbatani*);
- ✧ právo na účinnou participaci (*T. a V. proti Spojenému království*, odst. 83-89);
- ✧ právo na veřejné projednání či právo na to, aby stěžovatel mohl při jednání požadovat účast třetích stran a médií (*Riepan*);

²⁷ Viz výše stranu 36 **Přístup k soudu**.

✧ právo na zveřejnění soudního rozhodnutí (*Pretto a ostatní proti Itálii*, odst. 20-28).

Ústní jednání a fyzická přítomnost

V judikatuře Úmluvy nenacházíme významný rozdíl mezi situacemi vyžadujícími toliko účast právního zástupce (*Kremzow proti Rakousku*, odst. 45 – 75, ačkoliv tyto aspekty mohou být relevantní pro účely článku 6 odst. 3 písm. b) a c); a mezi případy, kdy je řízení vedeno v písemné podobě za absolutní nepřítomnosti procesních stran (*Axen proti Německu*, odst. 28-32). Břímě tohoto práva spočívá v odpovědi na otázku, ve kterých situacích zaručuje Článek 6 právo stěžovatele být osobně přítomen. Tato přítomnost předpokládá ústní jednání (jako opak písemné podoby procesu); nicméně, ne každé ústní jednání musí být nutně veřejné.²⁸

Tam, kde je věc projednávána pouze v rámci jedné instance a nelze ji považovat za „navýsost odbornou“ nebo „ryze právní“, musí být nařízeno ústní jednání a písemná podoba řízení zde nebude dostačující (*Koottummel proti Rakousku*, odst. 18-21).

Oproti tomu písemné projednání věci v odvolacím řízení je obecně akceptováno jako slučitelné s ustanovením článku 6. Ústní jednání nemusí být vyžadováno v odvolacích řízeních, kde: a) se nevyskytnou žádné problémy s věrohodností svědků, b) skutkové otázky případu nejsou napadány, a c) stranám je patřičným způsobem umožněno předložit své návrhy v písemné podobě a namítnout důkazy. Současně je úlohou Soudu jako poslední instance určit, zda řízení před odvolacím soudem se týkalo vskutku věci „navýsost odborné“, popř. „ryze právní“ (*Schlumpf proti Švýcarsku*, odst. 66-70, *Igual Coll proti Španělsku*, odst. 28-38).

Zároveň je zde plně autonomní požadavek kladný na strany, aby byly přítomny přinejmenším před soudem jedné instance (*Göç proti Turecko* [GC], odst. 43-52).

Požadavek přítomnosti v první instanci se blíží požadavku absolutnímu, i když bylo hypoteticky stanoveno, že za „výjimečných okolností“ lze nedodržení tohoto požadavku prominout (*Allan Jacobsson (č. 2) proti Švédsku*, odst. 46-49). V případech méně závažných přestupků (překročení povolené rychlosti či jiné dopravní přestupky), pokud zde zároveň není potřeba posoudit

²⁸ Viz. níže, str. 90, **Veřejná povaha jednání – přítomnost třetích stran a médií.**

důvěryhodnost svědků, připustil Soud, že ústní jednání není nezbytné a řízení může probíhat v písemné podobě (*Suhadolc proti Slovinsku, rozh.*).

Porušení požadavku přítomnosti a ústního jednání

Stěžovatelova nepřítomnost před soudem – jediným a posledním stupněm jurisdikce – přezkum oprávněnosti správního rozhodnutí týkajícího se stavebního povolení (*Allan Jacobsson (č. 2)*).

Neúčast obžalovaného v trestní věci před odvolacím soudem, který se zabýval jak skutkovými, tak i právními otázkami (*Ekbatani*).

Obžalovaný v trestní věci osobně nepřítomen v průběhu jednání o jeho odvolání proti uloženému trestu v době, kdy odvolací soud přezkoumával návrh obžaloby na uložení přísnějšího trestu (*Kremzow*).

V odvolacím stupni neúčast rodiče, domáhajícího se přístupu k dítěti (*X proti Švédsku, 1959*).

Osoba domáhající se dávek pro případ invalidity nebyla přítomna během odvolacího řízení (*Salomonsson*).

Lékař, který byl zbaven oprávnění k výkonu své činnosti, byl nepřítomen jednání v první instanci, což nebylo napraveno jeho přítomností v odvolacím stupni, jelikož přezkum na vyšší instanci nebyl úplný, jde-li o oprávněnost prvoinstančního rozhodnutí (*Diemet*).

Nedostatečně prokázané vzdání se práva být přítomen v případě žalovaného v trestní věci, který se pokoušel hájit se sám ve svém mateřském jazyce (který nebyl úředním jazykem pro jednání u soudu), přičemž byl soudem v první instanci upozorněn na možnost, že z jazykových důvodů o právo na přítomnost přijde (*Zana proti Turecku*).

Osvobozující rozsudek vydaný nižším soudem v rámci ústního řízení poté, co tento soud neshledal zlý úmysl („mens rea“), avšak vyšší soud následně vydal rozsudek odsuzující bez toho, aniž by proběhlo ústní jednání, přičemž došlo i k posuzování stěžovatelova úmyslu a jednání, které šlo nad rámec těch skutečností, které byly shledány v prvním stupni (*Igual Coll*).

Fyzická přítomnost procesních stran je vyžadována: a) k získání jejich očitých svědectví, pokud jsou svědky takových událostí, které jsou pro případ významné (*Kovalev proti Rusku*, odst. 30-38); b) a také tehdy, kdy má být soudci dána možnost učinit si úsudek o stěžovatelově osobnosti, vlastnostech, apod. (*Shtukaturov proti Rusku*, odst. 69-76).

Ačkoli Článek 6 nezaručuje jako takové právo na odvolání v civilních či trestních věcech, vztahuje se na odvolací řízení skrze nikoliv autonomní pravidlo – tj. případy, kdy je právo na odvolání zaručeno dle vnitrostátního práva;²⁹ to, zda je stěžovatelova přítomnost před odvolacím soudem nutná, závisí: a) na povaze řízení a úloze odvolacího soudu (*Ekbatani*, odst. 24-33), a b) na tom, co je pro stěžovatele v sázce (*Kremzow*).

²⁹ Viz. výše strana 36, **Přístup k soudu**; a také Článek 2 Protokolu č. 7

Přítomnost před odvolacím soudem bude vyžadována tam, kde se soud zabývá jak skutkovými, tak právními otázkami a kde je odvolací soud nadán pravomocí k tomu, aby zrušil či změnil rozhodnutí soudů nižších (*Ekbatani*).

Přítomnost před odvolacím soudem bude dále vyžadována tam, kde by stěžovatel na odvolací úrovni riskoval vážnou újmu, třebaže se odvolací soud zabývá pouze otázkami právními (*Kremzow*), nebo například tam, kde zhodnocení osobnosti stěžovatele či jeho zdravotního stavu přímo souvisí s utvářením právního názoru odvolacího soudu (*Salomonsson proti Švédsku*, odst. 34-40). Fyzická přítomnost je dále vyžadována též v případech, kde má odvolací soud zvrátit osvobozující rozsudek soudu první instance a přehodnotit důkazní materiál, a to zejména pokud je sama osoba obžalovaného důležitým zdrojem konkrétních důkazů (*García Hernández proti Španělsku*, odst. 26-36).

Bylo-li řízení v prvním stupni konáno bez přítomnosti stěžovatele, může být toto napraveno v odvolací instanci pouze pokud je v pravomoci odvolacího soudu rozhodovat jak o otázkách skutkových, tak o otázkách právních a jestliže může plně přezkoumávat oprávněnost rozhodnutí nižšího soudu (*Diennet proti Francii*, odst. 33-35).

Jednotlivec se může vzdát práva být přítomen, ale toto vzdání se musí být učiněno jednoznačným způsobem a musí být doprovázeno minimálními zárukami odpovídajícími závažnosti tohoto aktu (*Poitrimol proti Francii*, odst. 29-39).

Dodržení požadavku přítomnosti a ústního jednání

Obžalovaný v trestní věci osobně nepřítomen (ale zastoupen advokátem) v průběhu jednání na odvolacím stupni o jeho námitce neplatnosti (*Kremzow*).

Posuzování odvolání ohledně právních otázek v občanskoprávním sporu bez přítomnosti stran (*Axen*).

Neúčast žalovaného v civilní věci, přičemž bylo vzato na zřetel, že žalovaný nebyl k zastížení na adrese dané žalobci, a nebylo možné jej dohledat, a to navzdory úsilí vnitrostátních orgánů, mimo jiné skrze novinová oznámení a policejní šetření. (*Nunes Dias*, rozh.)

Avšak právo být přítomen neznámá povinnost orgánů přivést stěžovatele k jednání, pokud oni sami neprojeví dostatečnou snahu se řízení účastnit (*Nunes Dias proti Portugalsku*, rozh.). Orgány jsou povinny informovat stěžovatele o nadcházejících jednáních; nicméně, článek 6 stranám ve sporu nepropůjčuje automaticky právo na specifickou formu doručení soudních dokumentů, jako například prostřednictvím doporučené pošty (*Bogonos proti Rusku*, rozh.).

Soudní řízení *in absentia* budou povolena pouze pokud: a) příslušné orgány vynaloží veškeré úsilí k vypátrání obžalovaných a informují je o nadcházejících jednáních, a b) obžalovaným je ponecháno právo na plnou obnovu řízení v případě jejich opětovného objevení se (*Colozza proti Itálii*, odst.26-33; *Krombach proti Francii*, odst.82-91).

Efektivní účast

Strana civilního sporu nebo obžalovaný musí být schopni se efektivně účastnit soudního jednání, které musí být uzpůsobeno tak, aby byl brán v potaz fyzický a duševní stav, věk a další osobnostní charakteristiky dotyčného (*Stanford proti Spojenému království*, rozh.). Můžeme zde nalézt určitý přesah tohoto požadavku s článkem 6 odst. 3 písm. b), c) a e) Úmluvy, který stanoví, že pomoc obhájce může vyvážit stěžovatelovu osobní nezpůsobilost efektivně se účastnit (*Stanford*).

Obžalovaný se musí v atmosféře soudní síně cítit dostatečně neomezován – zejména pokud je jeho případ podroben nadměrnému dohledu veřejnosti – aby byl schopen se se svým obhájcem důkladně radit a efektivně se účastnit (*T. a V. proti Spojenému království*).³⁰

V trestních věcech nezletilých musí být ustanoveny speciální soudy tak, aby plně zvažily a řádně zohlednily znevýhodnění, s nimiž se tyto obžalovaní potýkají, a odpovídajícím způsobem tomu přizpůsobily řízení (*S.C. proti Spojenému království*, odst. 27-37).

Okolnosti případu mohou po smluvních stranách Úmluvy vyžadovat, aby přijaly pozitivní opatření za účelem umožnit stěžovateli účinně se podílet na řízení – přesto se tato zásada zdá být omezena. V podstatě je potřeba zajistit efektivní komunikaci mezi klientem a jeho právním zástupcem a nezahrnuje tedy zajištění jakýchkoliv finančních nebo praktických opatření pro nemocné, hendikepované či jinak znevýhodněné osoby (*Liebreich proti Německu*, rozh.).

Po jednotlivci je požadováno, aby na svou fyzickou či jinou vadu upozornil soud prvního stupně, a také soud odvolací, jestliže je umožněno plné odvolání. To vše proto, aby byl soud schopen zvolit ty nejlepší prostředky k zajištění efektivní účasti (*Timergaliyev proti Rusku*, odst. 50-60).

V okamžiku, kdy soud první instance zjistí závažné tělesné či psychické omezení, musí zažádat o odborné stanovisko znalce z oboru lékařství, který rozhodne, zda je stěžovatel připraven efektivně se účastnit (*Timergaliyev*).

Je možné, aby se obžalovaný účastnil soudního jednání prostřednictvím videokonference, takový postup však musí být ospravedlnitelný přesvědčivými důvody (například z bezpečnostního hlediska). Takový systém by měl řádně fungovat a měl by zabezpečit diskrétnost komunikace mezi obžalovanými a jejich právními zástupci (*Marcello Viola proti Itálii*, odst. 63-77; *Golubev proti Rusku*, rozh.).

³⁰ Rozhodnutí v této věci se týká nadměrné pozornosti veřejnosti, která byla řízení věnována. Viz také výše stranu 64, „Nestranný“ soud

Nedodržení požadavku efektivní účasti

Jedenáctiletý stěžovatel souzen pro vraždu v běžném trestním řízení, okolnosti ztíženy nadměrnou publicitou obklopující proces a stěžovatelovou posttraumatickou stresovou poruchou (*T. a V. proti Spojenému království*).

Jedenáctiletý, duševně nezpůsobilý obžalovaný, jen stěží chápající povahu řízení a to, co je v sázce (*S.C. proti Spojenému království*).

Stěžovateli se sluchovou vadou nebyla v řízení na odvolací úrovni poskytnuta sluchová pomůcka, přičemž se k tomuto odvolacímu jednání nedostavili ani soudem ustanovení právní zástupci stěžovatele (*Timergaliyev*; ale viz *Stanford*).

Dodržení požadavku efektivní účasti

Stěžovatel trpící sluchovou vadou nebyl schopen vyslechnout některá svědectví kvůli špatné akustice v soudní síni; byl ale usazen dále od svědků z důvodu zabezpečení diskrétní výměny pokynů s obhájcem (*Stanford*; ale viz *Timergaliyev*).

Stěžovatel účastníci se soudu pod vlivem antidepresiv, s přihlédnutím k možnosti volně se radit se svým advokátem (*Liebreich, rozh.*).

Veřejná povaha jednání – přítomnost třetích stran a médií

Smyslem tohoto pravidla je chránit strany civilních sporů a obžalované v trestních řízeních před kabinetní justicí (pozn. překl. dosl. „před tajným výkonem spravedlnosti“) a zabezpečit větší viditelnost justice a zachování důvěry společnosti v soudní systém (*Axen*).

S pomocí tohoto ustanovení mohou média vykonávat svou funkci „hlídacích psa“, což je zároveň garantováno článkem 10 Úmluvy.

Jedná se samozřejmě o právo podmíněné, přičemž výjimky z něj vyjmenovává znění článku 6 odst. 1; ovšem předpoklad musí být vždy ve prospěch veřejného projednání, přičemž výjimka musí být striktně podmíněna okolnostmi daného případu – test absolutní nutnosti (pozn. překl. „strict necessity test“) (*Campbell a Fell*, odst. 86-92).

Pouhá „odborná“ povaha věci není dostatečným důvodem k vyloučení veřejnosti (*Vernes proti Francii*).

V rodinných věcech týkajících se zejména dětí je nezbytné, aby procesní strany a svědci cítili možnost otevřeně se vyjádřit o velmi osobních tématech beze strachu před zájmem či kritikou veřejnosti (*B. a P. proti Spojenému království*, odst. 32-49).

Zatímco věci týkající se vězeňské kázně budou ve většině případů důvodem pro konání neveřejného jednání, v případech týkajících se nových trestních obvinění vznesených proti vězňům tomu tak nebude (*Campbell a Fell*).

Tam, kde se má nové trestní řízení konat v prostorách věznice, musí příslušné orgány přijmout taková speciální opatření, aby zabezpečily informovanost veřejnosti o procesu, jeho umístění a o možnosti účastnit se (*Riepan*, odst. 25-41).

Mimo případů týkajících se vězeňské kázně by žádná jiná řízení neměla být standardně konána neveřejně; soud musí svá rozhodnutí o vyloučení veřejnosti individualizovat i v případech, kde strana sporu je součástí skupiny, jež publicitu vnímá

citlivě: například obecný odkaz na právní ustanovení chránící lékařská tajemství pacientů není dostatečný k vyloučení veřejnosti ve věcech zanedbání lékařské péče, pokud není prokázána důvodná spojitost mezi předmětem dané věci a stěžovatelovým postavením jako člena skupiny, jež je citlivá na publicitu (*Diennet*).

Pochybení při nenařizení veřejného jednání v první instanci nemůže být zhojeno zpřístupněním účastí veřejnosti v odvolacím stupni, ledaže by byl odvolací soud nadán pravomocí plného soudního přezkumu (*Diennet*). Zároveň není práva na veřejné jednání o opravném prostředku tam, kde prvoinstanční řízení bylo veřejné, nejedná-li se o plný přezkum v odvolacím stupni, ale pouze o odvolání v právních otázkách (*Axen*).

Nedodržení požadavku veřejnosti

Standardní vyloučení veřejnosti v případě disciplinárního řízení vedeného proti lékaři na základě obecného odkazu na nebezpečí zveřejnění lékařského tajemství, přičemž nebyla brána v potaz skutečnost, že se věc týkala stěžovatelovy obvyklé praxe, že jednání vedl korespondenčně, a nikoliv konkrétního spisu jakéhokoliv pacienta; tato věc je tak příkladem nedostatečné individualizace rozhodnutí (*Diennet*). Podobná situace nastala v řízení týkajícím se zabavení majetku osoby, která byla pokládána za člena mafie, jestliže řízení nebylo veřejné v souladu se zákonnými požadavky (*Bocellari a Rizza proti Itálii*).

Uzavřený proces na základě nového obvinění vzneseného proti odsouzenému vězni, kde nebyly ze strany příslušných orgánů podniknuty žádné kroky s cílem informovat veřejnost o datu a místu konání procesu (*Riepan*).

Jednání konané ve věznici s vysokou ostrahou; aby se veřejnost mohla účastnit procesu, bylo nutné získat povolení příslušných orgánů věznice a podstoupit osobní prohlídku (*Hummatov proti Ázerbajdžánu*).

Dodržení požadavku veřejnosti

Uzavřené jednání v rodinné věci o určení bydliště dětí, s ohledem na potřebu procesních stran a svědků hovořit o velmi osobních tématech (*P. a B. proti Spojenému království*).

Disciplinární případy vězňů projednávány standardně neveřejně, s ohledem na bezpečnost a praktická uvážení, která by jiný přístup činila neschůdným – koncept nepřiměřeného břemene (pozn. překl. „disproportionate burden concept“) (*Campbell a Fell*).

Opravný prostředek omezený pouze na právní otázky v neveřejném jednání, prvoinstanční řízení veřejné (*Axen*).

Veřejná povaha rozhodnutí

Neexistuje povinnost soudu, aby při veřejném jednání přednesl celé znění rozhodnutí; dostačující je publikace v psané podobě (*Pretto a ostatní*).

Rozhodnutí musí být k dispozici k nahlédnutí v soudním registru. (*Pretto a ostatní*).

Skutečnost, že neveřejné jednání je odůvodněné v souladu s článkem 6, může též znamenat omezený přístup k soudním rozhodnutím, přijatým v těchto řízeních za předpokladu, že zde existují dostatečné záruky umožňující *ad hoc* žádosti veřejnosti o přístup k rozhodnutí (*P. a B.*).

Tento požadavek neznamena žádnou finanční či jinou pozitivní povinnost státu hradit písemné vyhotovení rozsudku nebo poskytnout stěžovateli písemné znění soudního rozhodnutí ; je tedy na stěžovateli, aby prokázal *značnou svědomitost* (pozn. překl. „considerable diligence“) ve svém úsilí dobrat se důvodů rozporovaného rozhodnutí, což může dle potřeby zahrnovat dotazy směřující na svého právního zástupce či na soudní registr (*Jodko, rozh.*).³¹

Příklad nedodržení požadavku veřejné povahy rozhodnutí

✧ během veřejného jednání soudem přečtena pouze výroková část rozhodnutí a následně zasláno úplné písemné vyhotovení rozsudku (včetně odůvodnění) výhradně stranám; veřejnosti nebyl umožněn přístup do archivů soudního registru (*Ryakib Biryukov proti Rusku*).

Příklady dodržení požadavku veřejné povahy rozhodnutí

- ✧ nevyhlášení rozsudku kasačním soudem ve veřejném jednání (*Pretto a ostatní*);
- ✧ omezený přístup veřejnosti k soudnímu rozhodnutí ve věci bydliště dítěte, nicméně soudy byly oprávněny udělit povolení na žádost veřejnosti, pokud byl zjištěn prokázaný zájem (pozn. překl. „established interest“) (*P. a B.*);
- ✧ opomenutí doručit písemné vyhotovení soudního rozhodnutí do věznice, v níž se nacházel stěžovatel, s ohledem na prokázaný nedostatek aktivity na straně stěžovatele vyvinutý k získání tohoto rozhodnutí (*Jodko, rozh.*).

³¹ Sleduj také výše, strana 42, **Procesní překážky: časová omezení, soudní poplatky, soudní pravomoc a další formality**

Specifika „spravedlnosti“ v trestním řízení

Shrnutí

V trestních věcech jsou další implicitní požadavky „spravedlnosti/férovosti“ tvořeny těmito třemi okruhy problémů:

- ✧ obhajoba námitkou navádění ke spáchání trestného činu (pozn. překl. „entrapment defence“) (*Ramanauskas*);
- ✧ právo nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění (*Saunders*);
- ✧ právo nebýt vyhoštěn ani vydán do země, kde může být jedinec vystaven zjevnému odepření spravedlivého procesu (*Mamatkulov a Askarov*).

Obhajoba námitkou navádění k trestnému činu

Judikatura Soudu používá termín „entrapment“ (navádění, nabádání) (*Khudobin proti Rusku*, odst. 128-137) zaměnitelně s termínem „police incitement“ (policejní podněcování/„agent provokatér“) (*Ramanauskas*) – druhý výraz je odvozen z francouzského termínu *provocation policière* (*Teixeira de Castro proti Portugalsku*, odst. 34-39) – avšak ukazuje se, že pro účely Úmluvy jsou tyto termíny vykládány rovnocenným způsobem.

Zatímco judikatura Soudu také v jedné a té samé věci používá zaměnitelně – a poněkud matoucně – pojmy „police incitement“ (policejní podněcování) a „incitement“ (podněcování), je zde mezi nimi zřejmý podstatný rozdíl jak ve smyslu právního postavení subjektu (policejní podněcování se vztahuje k podněcování trestné činnosti v souvislosti s oficiálním vyšetřováním), tak ve smyslu faktické intenzity: zatímco se jedna nabídka úplatku může rovnat podněcování („incitement“), nemusí se nutně rovnat navádění („entrapment“) (*Miliniene proti Litvě*, odst. 35-41).

Navádění („entrapment“), poprvé zkoumáno v rozhodnutí ve věci *Teixeira de Castro*, bylo považováno hned od počátku a s konečnou platností za odepření spravedlivého procesu (odst. 39). Pojem navádění byl později definován ve věci *Ramanauskas* (odst. 55), jako jednání agentů (pozn. překl. „state agents“), kteří se při vyšetřování trestné činnosti neomezují na zásadně pasivní jednání, ale vyvíjí na dotyčnou osobu takový vliv, který podněcuje spáchání trestného činu, který by jinak spáchán nebyl, a to s cílem opatřit důkazy a zahájit trestní stíhání.

Ve věci *Khudobin* Soud dále zmínil, že veškeré důkazy získané prostřednictvím navádění k trestnému činu musí být vyloučeny (odst. 133-135; viz naproti tomu obvyklý, daleko více rezervovaný postoj k přípustnosti jiných typů důkazů získaných nesprávným postupem (pozn. překl. „improper evidence“) v rozhodnutích ve věcech *Schenk, Khan a Bykov proti Rusku* [GC], odst. 88-105).

Zatímco judikatura Soudu nehovoří výslovně o tom, že by odsouzení na základě navádění k trestnému činu bylo nezákonné, může být pokládáno za jedno z mála porušení požadavku „spravedlnosti/férovosti“, které opravňuje k náhradě majetkové škody (ušlého zisku) vedle náhrady újmy nemajetkové podle článku 41 (*Ramanauskas*, odst. 87-88).

Ochrana před naváděním k trestnému činu je absolutní povahy, protože ani veřejný zájem v boji proti organizovanému zločinu, obchodování s drogami nebo korupci nemůže ospravedlnit odsouzení na základě důkazního materiálu získaného policejním podněcováním (*Teixeira de Castro*, odst. 36; *Ramanauskas*, odst. 49-54).

Počáteční přístup Soudu v hodnocení navádění k trestnému činu je charakterizován smíšeným testem zahrnujícím subjektivní prvky – zjišťování, zda měl stěžovatel předpoklady ke spáchání trestného činu bez ohledu na intervenci tajných agentů, přičemž jádro věci spočívá v rozvoji subjektivního sklonu cíle navádění vlivem utajeného vyšetřování – stejně tak objektivní prvky, jako nedostatek soudního dohledu nad vyšetřováním a neprovádění vyšetřování policií zásadně pasivním způsobem (*Teixeira de Castro*, odst. 36-39).

Od dob rozsudku ve věci *Ramanauskas* (odst. 56) se zdá, že byl subjektivní test definitivně opuštěn, jelikož Soud zde považoval za nepodstatné, zda u cíle navádění existoval latentní úmysl spáchat trestný čin (zda k tomuto měl sklony) ještě před intervencí agentů; relevantním faktorem je zde to, zda onen cíl začal ještě před vyšetřováním jednat na základě svého zločinného úmyslu. Pro účely navádění k trestnému činu tedy neexistuje žádný rozdíl mezi vznikem zločinného úmyslu a mezi projevem dříve existujícího latentního zločinného úmyslu, což má za následek, že přístup Soudu k této otázce je v zásadě objektivní.

Ve věci *Bannikova proti Rusku* (odst. 66-79) navrhl Soud dvoustupňový test, skládající se: a) z hlediska substantivního/hmotného (dle objektivního přístupu), kdy zásadní otázkou je, zda vystupování vyšetřovatelů-agentů nepřekročilo limity „zásadně pasivního“ jednání, nebo tyto meze překračují; a b) z hlediska procedurálního, kdy jde o to, zda byl stěžovatel schopen účinně nastolit otázku navádění již v průběhu vnitrostátního řízení a jak se vnitrostátní soudy s touto námitkou vypořádaly.

Příklady navádění

Policejní vyšetřování bez dohledu, v němž dva policisté získali malé množství drog od stěžovatele, který neměl předchozí trestní záznam. přičemž k provedení tohoto jednání neexistovaly dostatečné důvody z hlediska prosazování zákona (pozn. překl. „law enforcement“) (*Teixeira de Castro*).

Usvědčení z drogového deliktu prostřednictvím odvolávání se na humanitární instinkty stěžovatele (*Vanyan*).

Nedostatečné důvody ohledně prosazování zákona v případě zahájení vyšetřování, kde stěžovatel byl náhodným dříve nevytipovaným cílem operace ve věci obchodu s drogami (*Khudobin*).

Vnitrostátní soudy nepřikládaly žádný význam účasti informátora během vyšetřování, přičemž tento informátor jednal ve vlastním zájmu a podněcoval stěžovatele (státního zástupce), aby spáchal trestný čin úplatkářství, a to před podáním oznámení příslušným orgánům a před následně obdrženým povolením jednat jako agent. (*Ramanauskas*, ale viz *Miliniene*).

“Věcný” prvek analýzy přivádí Soud k přezkumu skutkových okolností případu a kvality vnitrostátních právních úprav utajovaných operací. Objektivní přístup Soudu vede spíše ke komplikované kumulativní analýze různých prvků zahrnujících jak zkoumání skutkové stránky věci – zaměřující se na to, zda státní orgány daly vzniknout riziku toho, že by běžný rozumný jedinec (pozn. překl. „ordinary reasonable person“) spáchal trestný čin pod vlivem vyšetřování – tak i přísnější normativní zkoumání, zamezení příslušným orgánům využívat nesprávných metod, jež mohou vyústit až v navádění ke spáchání

trestného činu, a vyžadování aktivnější úlohy vnitrostátních soudů v ochraně před takovými postupy (*Ramanauskas*, odst. 49-74; *Bannikova*). Nejdůležitějšími prvky, jež je potřeba vzít v úvahu, jsou v tomto ohledu následující :

- ✧ zdali zvláštní činnosti či aktivity agentů v utajení, vedoucí ke spáchání trestného činu, podléhaly řádnému dozoru, a to v nejlepším případě dozoru soudce (*Teixeira de Castro*, odst. 37-38);
- ✧ zdali měly státní orgány k zahájení vyšetřování dobré důvody prosazování zákona, a to například v podobě zvláštního, předem vytipovaného a nikoliv nahodilého cíle (*Khudobin*, odst.134); a dále v podobě informací, poskytujících dobrý důvod se domnívat, že tento cíl je zapojen do trestné činnosti (*Teixeira de Castro*, odst. 37-38);
- ✧ zdali cíl začal páchat trestnou činnost (která by případně založila některé z důkazů proti němu) již před intervencí státních orgánů (*Eurofinacom proti Francii*, rozh.);
- ✧ zdali příslušné orgány zůstávaly v průběhu vyšetřování v zásadě pasivní - což musí být prokázáno v první řadě zkoumáním faktické stránky působení vyšetřujících orgánů (*Ramanauskas*, odst. 71);
- ✧ kde státní orgány použily v průběhu vyšetřování jako agenta informátora jednajícího ve vlastním zájmu a zda přijaly odpovědnost ve vztahu k motivům a jednáním této osoby tak, aby se zabránilo "privatizaci" takového navádění ke spáchání trestného činu (*Ramanauskas*, odst. 62-65);
- ✧ kde soukromý informátor přebírá iniciativu obrátit se na státní orgány ohledně domnělé náchylnosti vytipované osoby ke spáchání trestného činu a kde je vyžadováno řádné prověření neexistence jeho případných vedlejších motivů (*Miliniéné*, odst. 37-41);
- ✧ tam, kde je použit soukromý informátor, by celé skutkové pozadí mělo být prošetřeno od samého počátku trestného činu bez ohledu na stádium, v němž došlo k oficiálnímu zásahu státu; ačkoliv již bylo shledáno, že státní orgány nemohou ex post facto použít následků těch trestných činů, k jejichž spáchání podněcovala či provokovala soukromá osoba (*Ramanauskas*, odst. 62-65), stále zůstává nejasné, jaká je přípustná míra oněch podněcovacích činností vyvíjených soukromým informátorem v počáteční fázi předcházející intervenci státních orgánů a zda se tato přípustná míra liší (není tolik striktní) od přípustné míry ve vyšetřováních vedených bez zapojení soukromých informátorů (*Miliniéné*, odst. 37-41);
- ✧ to, zda příslušné orgány zastávají v zásadě pasivní úlohu, je možné zároveň zjistit přihlédnutím k neexistenci nevhodných nátlakových metod, jako jsou:
 - zjevné pobízení (pozn. překl. „blatant prompting“) (*Ramanauskas*, odst. 67);
 - odvolávání se na humanitární instinkty (*Vanyan*, odst. 46-47);

- pohnutky směřující toliko k docílení mnohem závažnějšího usvědčení (*Vanyan*); a eventuálně také
- příslib nereálného prospěchu (pozn. překl. „exorbitant gain“);
- ✧ skutečnost, že jsou vytipované osobě nabízeny podněty nezbytné k dokonání trestného činu – například peníze za účelem zaznamenání domnělé praxe této osoby v přijímání úplatků - jako taková neporušuje požadavek v zásadě pasivní povahy vyšetřování (*Milinié*, odst. 37-41).
- ✧ Pouze pokud se výše zmíněné “věcné” prvky analýzy ukáží býti bezvýslednými (*Bannikova*), zabývá se Soud celkovým “procedurálním” pohledem na stěžovatelovu schopnost bránit se před vnitrostátními soudy namítáním skutečností, že došlo k navádění k trestnému činu, přičemž významnými aspekty, jež je zde potřeba brát v potaz, jsou následující:
- ✧ Vnitrostátní právní úpravou musí být stěžovateli umožněno vznést otázku navádění k trestnému činu v průběhu procesu, ať už prostřednictvím námítky, afirmativní námítky či jinak (pozn. překl. „objection, affirmative objection or otherwise“) (*Ramanauskas*, odst. 69); vnitrostátní soudy jsou povinny provádět důkladné zkoumání spisového materiálu s cílem vyloučit důkaz získaný prostřednictvím navádění k trestnému činu (*Khudobin*, odst. 133-135);
- ✧ Na stěžovateli spočívá, aby vznesl námitku evidentního navádění k trestnému činu (*Khudobin*, odst. 69); důkazní břemeno poté přechází na obžalobu, která rozporuje jeho tvrzení (*Ramanauskas*, odst.70);
- ✧ Od obžaloby je vyžadován vysoký důkazní standard (pozn. překl. „high standard of proof“) k tomu, aby bylo možné prokázat, že stěžovatelova tvrzení ohledně navádění k trestnému činu jsou zcela nepravděpodobná; v případech pochybností musí vnitrostátní soudy dojít k určitým úsudkům, jež sice nebyly jasně blíže určeny (*Ramanauskas*, odst. 70), ale které jsou s to pravděpodobně předpokládat určitou existenci navádění, pakliže se tento předpoklad jeví být dostatečně podpořen zcela jasně stěžovatelovým případem; zdá se tedy, že důkazní břemeno obžaloby leží někde na úrovni “nade vši pochybnosti” (pozn. překl. „beyond all reasonable doubts“) nebo přinejmenším na úrovni jasného a přesvědčivého důkazu.

Příklady, kdy nedošlo k navádění k trestnému činu

Státní orgány měly dobrý důvod podezírat stěžovatele ze zapojení se do operace, v kontextu řádně dozorovaného vyšetřování na něj nebyl vyvíjen žádný nátlak k tomu, aby se podílel na pašování drog (*Sequiera*, rozh.).

Nabídky vyšetřujících policistů, že využijí služeb nelegální prostituce inzerované stěžovatelovou společností tvořily pouze část důkazních prostředků založených proti ní; mimo to, tyto nabídky byly učiněny až poté, co obžalovaná společnost již podnikla kroky ke spáchání trestné činnosti, za níž byla následně stíhána (*Eurofinacom*, rozh.).

Úplatek přijatý soudcem, jenž byl podněcován finančními nabídkami informátora-soukromé osoby jednající jako agent v utajení, s ohledem na dostatečné zdůvodnění prosazováním zákona pro zahájení vyšetřování, především se jednalo o oznámení informátora o stěžovateli požadujícím úplatek, které bylo následováno řádným prošetřením, zda neexistují v případě informátora nějaké další postranní motivy, přičemž nad vyšetřováním byl vykonáván řádný dohled, byť státním zastupitelstvím a nikoliv soudy. Stěžovateli byla navíc poskytnuta příležitost namítat navádění k trestnému činu během soudního řízení (*Miliniene*, ale viz *Ramanauskas*).

Policejní informátor účastnící se nákupu drog, s tím že při předchozím postupu státní orgány zadržely nahrávky stěžovatelových rozhovorů s třetí stranou o dohodnutém obchodu, a zároveň bylo velmi důkladně vyšetřeno obvinění z navádění prostřednictvím vnitrostátních soudů (*Bannikova*).

Právo nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění; vynucené doznání

Obecné zásady

Právo nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění podle článku 6 odst. 1 brání obžalobě v získávání důkazů skrze popírání vůle obviněného (obžalovaného) nesvědčit proti sobě samému. Právo nevypovídat nemůže být omezeno pouze na přímé doznání se k provinění, ale na jakákoliv prohlášení, která mohou být později rozvinuta v trestním řízení na podporu obžaloby (*Aleksandr Zaichenko proti Rusku*, odst. 52-60).

Judikatura Soudu předkládá tři hlavní typy situací, zahrnující právě popírání vůle obviněné osoby, která se rozhodla nesvědčit: a) povinnost svědčit uložená zákonem pod hrozbou sankce (*Saunders*); v této kategorii je též zahrnuto nesprávné převrácení důkazního břemene tam, kde má obviněný dokazovat svou nevinu; b) nátlak, který může být fyzický (*Jalloh proti Německu*, odst.103-123; *Ashot Harutyunyan*, odst. 58-66) nebo psychologický (*Gäfgen proti Německu*, odst.169-188); a c) nátlak lstí či podvodem, zahrnující použití utajených vyšetřovacích technik (*Allan proti Spojenému království*, odst.45-53).

Od obžaloby je vyžadováno předložit takové důkazy, které vinu prokazují nade vší pochybnosti. (*Barberà, Messegué a Jabardo*)

Právo nevypovídat se překrývá s presumpcí nevinu dle článku 6 odst. 2. Některé případy byly přezkoumávány v rámci druhého z uvedených titulů (*Salabiaku proti Francii*, odst. 26-30), většina dalších případů pak v rámci prvního odstavce článku 6 (*Funke proti Francii*, odst. 41-45).

“Doktrína čtvrté instance” neumožňuje dle článku 6 jako pravidlo opakované přezkoumání přípustnosti důkazu (*Schenk*), krom některých výjimečných případů, jako například těch, zahrnujících navádění³² či zjevně svévolné přijetí důkazů ze strany vnitrostátních soudů (*Osmanağaoğlu proti Turecku*, odst. 47-52).

³² Viz. výše, strana 94 Obhajoba námitkou navádění k trestnému činu.

Ačkoliv judikatura Soudu jen zřídka vyjádřila, že právo na spravedlivý proces dle článku 6 je právem bezvýhradným, aktuální postoj Soudu – alespoň co se týče práva nevypovídat – je mnohem kvalifikovanější a obvykle vyžaduje prověření za účelem zjištění, zda došlo k porušení podstaty práva či nikoliv.

V rámci pravé analýzy (pozn. př. “right analysis”) nemůže být spravedlivý proces souhrnem neměnných pravidel, ale do určité míry závisí na okolnostech konkrétního případu. Ve výsledku se občas jedná o svého druhu test proporcionality (zejména ve vztahu k méně závažným trestným činům) sloužící k odůvodnění závěru o neporušení článku 6 (*O’Halloran a Francis*).

Pravidlo pravého testu (pozn. překl. “right test”) využívá tři základní kritéria k určení toho, zda násilí nebo nátlak na vůli obviněného je dle článku 6 přípustný: a) povaha a stupeň donucení použitého k získání důkazu; b) míra veřejného zájmu na vyšetřování a potrestání zločinu v dané věci; c) existence jakýchkoliv významných záruk v procesu, a využití takto získaného materiálu (*Jalloh*, odst. 117).

Jako obecné pravidlo platí, že důkazy získané nátlakem nesmí mít rozhodující nebo jinak zásadní váhu ve struktuře odsuzujícího rozsudku (*Saunders*). Přijetí doplňujících nebo nepodstatných důkazů – vyjma důkazů získaných špatným zacházením – nemusí zavdat porušení článku 6, i když byly takovéto důkazy získány porušením vnitrostátního práva (*Khan*, odst. 35-37) nebo autonomních požadavků dle Úmluvy (*Gäfgen*).³³

Důkazy získané mučením nebudou přípustné za žádných okolností, a to i když nepředstavují nikterak zásadní či rozhodující klíčový důkaz proti obviněnému za předpokladu, že existence mučení byla Soudem prokázána (*Yusuf Gezer proti Turecku*, odst. 40-45). Nicméně ne vždy je článkem 6 vyžadováno vyloučení důkazů získaných proti vůli obviněného, a to pokud nátlak jen vzdáleně souvisí s obviňujícím důkazem, na němž je usvědčení založeno. Tedy použití hmotných důkazů odhalených policií za pomoci informací získaných v důsledku pohrůžky špatného zacházení nebylo shledáno v rozporu s článkem 6 v těch případech, kdy obžalovaný ve vnitrostátním procesu pod tíhou veškerých důkazů přiznal svou vinu opakovaně v pozdější fázi řízení, a kde byl nátlak použit nikoliv k prokázání viny, ale k záchraně oběti zločinu (*Gäfgen*).

³³ Viz. více o tomto bodu níže na straně 106, **Rušivé metody vyšetřování**.

Není jasné, zdali má policie vždy povinnost poučit podezřelého o jeho právu nevypovídat. Ukazuje se, že formální poučení je vyžadováno před prvním výsledkem, pokud zde existuje šance, že se vyslýchaná osoba může stát podezřelým a výslech se zároveň odehrává za stresující či zstrašující situace a bez přítomnosti právníka. Při poskytnutí takovýchto záruk se následné vzdání se práva nevypovídat jeví jako nerozhodné (*Aleksandr Zaichenko proti Rusku*, odst. 52-60).

V případech, kde je usvědčení založeno na svědectví spoluobviněného – zahrnující závažné porušení jeho práva nevypovídat – může být narušena “spravedlnost” procesu ve vztahu k dalšímu obviněnému (*Lutsenko proti Ukrajině*, odst. 44-53).

Povinnosti uložené na základě zákona

Úmluva, včetně článků 3, 5 a 6, připouští existenci předpisů ukládajících běžné občanské povinnosti. Například: povinnost sdělit policii něčí totožnost (*Vasileva proti Dánsku*, odst. 32-43) – dále doplněna povinností podrobit se zatčení bez dotazování policejního orgánu, přičemž nerespektování této povinnosti může mít dokonce negativní dopady na stěžovatelovy námitky směřující proti použití síly dle článku 3 (*Berlinski proti Polsku*, odst. 59-65); oznámit příjmy daňovým orgánům (*Allen proti Spojenému království*, rozh.); nebo vypovídat jako svědek v soudním procesu (*Serves proti Francii*, odst. 43-47).

Ačkoliv skutkové a právní předpoklady (jako například ty uložené prostřednictvím předpisů absolutní odpovědnosti) existují ve většině právních systémů, musí být rozumně ohraničeny (*Salabiaku*).

Podle prvního okruhu testu přípustného donucení či nátlaku (pozn. překl. “permissible coercion or oppression test”) – jmenovitě povahy a stupně donucení – by mělo být více pozornosti věnováno přímému donucení, jakým je například riziko pokuty za odepření výpovědi (*O’Halloran a Francis*, odst.57).

V souladu s článkem 6 je dána větší svoboda jednání v těch případech, kde má policie podle zákona jen omezený prostor při získávání přesných informací od potenciálního podezřelého, jako například sdělení totožnosti řidiče (*O’Halloran a Francis*, odst. 58); a naopak v případech, kdy bylo po stěžovateli vyžadováno, aby poskytl “vyšetřovatelům dokumenty jakéhokoliv významu” (*Funke*, odst.30), byl státu dán menší prostor.

Dle druhého prvku tohoto testu – zvažení veřejného zájmu – by měl být při vyšetřování kladen důraz na závažnost trestného činu a na povahu a rozsah trestu, který může trestný čin přivodit, s tím výsledkem, že čím méně závažný je trestný čin a pravděpodobný trest, tím více donucení může být v souladu s článkem 6 povoleno (*O'Halloran a Francis*, odst. 58); a současně pokud je například pokuta uložena mimo rámec základního trestního řízení, ani pokuta nevýznamné částky nemusí předejít zjištění porušení článku 6 (*Funke*), bez ohledu na případné zproštění původních obvinění (*Shannon proti Spojenému království*, odst. 26-40).

Co se týče těžších zločinů, pak ačkoliv může být občanská povinnost vypovídat před soudem uložena svědkovi za účelem dobré správy soudnictví (pozn. překl. “the purpose of good administration of justice”) (*Serves proti Francii*, odst. 43-47), neměly by státní orgány zpravidla očekávat spolupráci ze strany obviněného (*Funke; Shannon*, odst. 32-41) pokud se nejedná o méně závažné trestné činy (*O'Halloran and Francis*).

Porušení práva nepřispívat k vlastnímu obvinění v kontextu povinností uložených zákonem

Stěžovateli byla uložena pokuta za nepředložení nejrůznějších finančních dokladů (*Funke*), nepředložení dokumentů dokládajících investice (*J.B. proti Švýcarsku*), nebo neposkytnutí rozhovoru vyšetřovateli (*Shannon*), přestože byly tyto pokuty uloženy mimo rámec základního trestního řízení vedeného pro podvod a byly zanedbatelné co do hodnoty, a to bez ohledu na případné zproštění původních obvinění (*Shannon*).

Stěžovatel byl v souladu se zákonem donucen spolupracovat při správním šetření obchodních záležitostí společnosti, následně usvědčen z podvodu za značného využití prohlášení, učiněných v průběhu předmětného vyšetřování (*Saunders*).

Převrácení důkazního břemene: vlastníkově vozidla účastného v nehodě při níž řidič způsobil zranění a z místa nehody ujal uložena

Judikatura Soudu týkající se přípustného nátlaku je poněkud složitější pokud se týká méně závažné trestné činnosti, jako jsou například dopravní přestupky, kde byla různým pojmům veřejného zájmu přiznána větší váha (například potřeba zajistit veřejnou bezpečnost předcházením překračování dovolené rychlosti), díky čemuž došlo k téměř úplnému převrácení důkazního břemena v neprospěch obviněného (*O'Halloran a Francis*); zatímco jinde podobný obrat ospravedlněn nebyl (*Telfner proti Rakousku*, odst. 15-20).

Ve vztahu k třetímu prvku testu, jmenovitě aplikovatelným procesním zárukám, spočívá základní kritérium v tom, zda měl daný důkaz zásadní či rozhodující význam při shledávání obžalovaného vinným (*Saunders*).

Výraznější překum se bude vždy týkat deliktů absolutní odpovědnosti spíše než takových, které nejsou vedeny bezděčnými domněnkami (*O'Halloran a Francis*, odst. 59; *Salabiaku*).

Předvídatelnost právního režimu, který činí svědectví povinným (dle které např. bylo osobě kupující automobil v jistém smyslu nařízeno, aby souhlasila s povinností svědčit v souvislosti s některými dopravními přestupky, které by se daného vozidla týkaly) byla také zmíněna jako významný faktor při shledání přípustnosti donucení k výpovědi (*O'Halloran a Francis*, odst. 57-62), i když je těžké pochopit (v případech závažnějších trestných činů jako vražda nebo jiných trestných činů namířených proti druhému člověku) jak by toto propojení vlastnictví zbraně aplikované při zákonné povinnosti svědčit mohlo být udržitelné.

V případech, kdy jednání obviněného může být kvalifikováno jako množství odlišných, ale navzájem propojených trestných činů, je proti tomuto obviněnému přípustné převrácení důkazního břemene ve vztahu k přidruženému trestnému činu za předpokladu, že spáchání hlavního trestného činu je prokázáno nade vší pochybnost a vzhledem k tomu, že předpoklad ve vztahu k přidruženému trestnému činu není nevyvratitelný (*Salabiaku*).

Je přípustné převrátit důkazní břemeno pokud se týče různých věcných žalob směřujících k vlastnictví a nikoliv k osobám, a to tak, že je vyžadováno prokázání legitimity zdrojů majetku v kontextu obvinění z takového trestného činu, jakým je

obchodování s drogami (*Phillips proti Spojenému království*, odst. 40-47); nebo také tam, kde jsou administrativní opatření uplatňována proti podezřelému *mafíánovi* (*Riela proti Itálii*, rozh.), a to pokud je důkazní standard v případě takové osoby volnější než “nade vši pochybnost” – jako například vyvážení pravděpodobností (pozn. překl. “the balance of probabilities”) (převaha důkazu).

Dále je přípustné, aby soudce ponechal porotě možnost vyvodit nepříznivé důsledky z mlčení obžalovaného, a to jako součást důvodů podporujících usvědčení, ovšem za předpokladu, že soudce zároveň porotu poučí o veškerých předchozích procesních krocích, které ji mohou umožnit shledat, že důvody mlčení obžalovaného mohou být opravdové (*Beckles proti Spojenému království*, §§57-66).

Dodržení práva nepřispívat k vlastnímu obvinění v kontextu povinností uložených zákonem

Zákonná povinnost vlastníků vozidel vyfotografovaných radarem, aby uvedli ve známost podrobnosti o řidiči v okamžiku překročení dovolené rychlosti, jinak riskují pokutu; zohlednění nižší závažnosti deliktu a postihu, veřejný zájem na zajištění bezpečnosti silničního provozu a skutečnost, že uplatňování regulačního systému ukládajícího povinnost vypovídat může být očekáváno již při nákupu vozidla (*O'Halloran a Francis*; viz. také *Telfner*).

Majiteli vozidla, které překročilo dovolenou rychlost byla uložena pokuta za klamání vyšetřovatelů uvedením neexistující osoby jako řidiče v době spáchání deliktu – stěžovateli nebyly vytýkány žádné domněnky v souvislosti s dopravními delikty jako takovými (*Weh*).

Pokuta uložena svědkovi pro odepření výpovědi v trestním řízení jako třetí strana, ospravedlněno důvody dobré správy justice (*Serves*).

Obrácení důkazního břemena proti stěžovateli zadrženému s drogami na letišti s ohledem na "zlý úmysl" deliktů pašování a dovozu (podružné delikty), za předpokladu, že jak "zaviněné jednání", tak "zlý úmysl" držení drog (primární – hlavní delikt), byly prokázány nade vše pochybnost, a vzhledem k tomu, že domněnka vytvořená zákonem vzhledem k podružným deliktům nebyla nevyvratitelná (*Salabiaku*).

Částečné přesunutí důkazního břemene na obviněného za účelem výpočtu množství k příkazu pro zabavení v případě obchodu s drogami (*Grayson a Barnham proti Spojenému království*); nebo požadavek, aby usvědčený drogový dealer prokázal legitimnost zdrojů svého majetku pro účely určení výše odškodnění (*Phillips*).

Zákonná omezení v přístupu k právnímu zastoupení v počátečních stádiích soudních řízení, kupříkladu bezprostředně po zatčení, mohou vyústit v porušení článku 6 odst. 1 a 3 písm. c), kde byly z mlčení nezastoupeného obviněného vyvozeny nepříznivé důsledky, vedoucí až k jeho usvědčení (*John Murray proti Spojenému království*, odst. 44-58 a odst. 62-70).³⁴

³⁴ Viz také níže, strana 138, **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba.**

Rušivé (pozn. překl. “intrusive”) vyšetřovací metody

Tradiční přístup Soudu vždy spočíval v pojetí, že důkaz získaný pod nátlakem nesmí nést ve struktuře odsuzujícího rozsudku rozhodující či zásadní váhu (*Saunders*, odst. 67-76).³⁵ Nicméně v posledních letech se Soud přiklání k úvaze, že i přijetí doplňujících či nepodstatných důkazů může zdiskreditovat celkovou “spravedlnost” procesu, pokud byl takový důkaz získán špatným zacházením ve smyslu článku 3 (*Levinta proti Moldávii*, odst. 101-106). V takových případech je nepodstatné, zda byly předmětné důkazy pro usvědčení zásadní či rozhodující (*Ashot Harutyunyan*, odst. 58-66).

Krom přísnějších přístupů k přijetí usvědčujících důkazů získaných špatným zacházením, neuvádí judikatura podstatný rozdíl mezi stupněm ochrany, kdy je donucení (nátlak) výsledkem povinností uložených zákonem (viz oddíl výše) a skutečným nátlakem, který je výsledkem rušivých vyšetřovacích metod (*O’Halloran a Francis*, §54).

Skutečně rušivé chování ze strany příslušných orgánů nemusí nutně porušovat právo nepřispívat k vlastnímu obvinění za předpokladu, že zde existuje dobré důvody z hlediska prosazování zákona a není zde zlý úmysl, a dokud se předmětná jednání nerovnají nejzávažnější formě porušení článku 3 – jmenovitě mučení – třebaže mohou i představovat méně závažné formy špatného zacházení (*Jalloh*, odst. 103-123; viz také *Bogumil proti Portugalsku*, odst. 43-50).

Porušení spravedlnosti nemusí být shledáno pouze tam, kde je skutečnost špatného zacházení na vnitrostátní úrovni prokázána (nebo prokázána Soudem formou oddělené analýzy), nýbrž také tam, kde nebylo vážné podezření ze špatného zacházení odmítnuto v průběhu vnitrostátního řízení (*Gladyshev proti Rusku*, odst. 76-80).

Určitý stupeň fyzického nátlaku může být článkem 6 připuštěn za účelem získání “materiálu” či “hmotného” důkazu v případech, kdy takový důkaz existuje nezávisle na vůli obviněného – tedy například dech, moč, prst, hlas, vlasy, vzorky tkáně pro potřeby DNA – nikoliv však pro získání doznání či písemných důkazů, ani k získání hmotných důkazů prostřednictvím dostatečně závažného zásahu do tělesné autonomie obviněného (*Jalloh*, §§103-123).

Při získávání hmotných důkazů, jako jsou drogy, proti vůli podezřelého, musí pro účely souladu s článkem 6 převážít zdravotní důvody a lékařské postupy nad dobrými důvody k prosazování práva (*Bogumil*).

³⁵ Viz také výše, strana 109.

Porušení práva nepřispívat k vlastnímu obvinění v kontextu rušivých vyšetřovacích metod

Nucené vyvolání dávení u stěžovatele za účelem získání hmotných důkazů trestného činu – drog – ze žaludku, způsob, jenž rovněž porušuje Článek 3 (*Jalloh*; viz také *Bogumil*).

Nepříznivé závěry vyvozené porotou z mlčení obžalovaného jako jednoho z důvodů vedoucích k uznání vinným, zapříčiněny pochybením soudce, který nepoučil porotu o některých procesních krocích, díky nimž mohla spatřit důvody, pro které bylo mlčení dotyčného opodstatněné (*Beckles*; viz také poměrně nedávny přístup k nepodstatným důkazům ve věci *Gäfgen*).

Nepříznivé závěry vyvozené z mlčení nezastoupeného obviněného v průběhu počátečního výslechu následujícího ihned po zatčení, a následně použité jako základ pro usvědčení dotyčného (*John Murray*).

Doznání získané bezprostředně po zatčení za zastrahujících okolností a bez práva na přístup k právníkovi (*Magee proti Spojenému království*).

Doznání získané od svědka v nepřítomnosti právníka a následné usvědčení na tomto základě (*Shabelnik*).

Usvědčení založené na prohlášení učiněném “pod přísahou” svědkem v policejní vazbě, bez právní pomoci a bez řádného upozornění na právo nevypovídat (*Brusco*).

Použití soukromého informátora infiltrovaného jako spoluvězně stěžovatele, zadrženého ve vyšetřovací vazbě, a to za účelem získání důkazu trestného činu loupeže. O porušení se jednalo vzhledem k tomu, že většina stěžovatelových doznání byla vyprovokována neustálým dotazováním, ke kterému byl informátor již dříve ze strany vyšetřovatelů vycvičen (*Allan*; viz také *Bykov* ve věci méně přísných norem pro podobné podvody, pokud jsou uskutečňované mimo vězeňského kontextu).

Článek 6 nepřipouští jako důkaz takové doznání, získané v průběhu výslechu vedeného za zastrahujících podmínek a následujícího bezprostředně po zatčení nebo za situace, kdy byl obviněnému odepřen přístup k právníkovi (*John Murray*), ledaže obvinění při učinění doznání neprokázali přiměřené úsilí/značnou vytrvalost ve využívání svých procesních práv (*Zhelezov proti Rusku*, rozh.; *Latimer proti Spojenému království*, rozh.³⁶

Není vždy zcela jasné, zdali je osoba vyslýchána jako svědek nebo jako podezřelý. Ve druhém případě má právo nevypovídat, v tom prvním však nikoliv. Při rozboru takovýchto případů bere Evropský soud v potaz nejen formální postavení vyslýchané osoby, ale také skutkové okolnosti výslechu, a to za účelem zjištění, zda by dotyčná osoba mohla či nemohla být důvodně považována za potenciálního podezřelého. V takovém případě pak je také možné domáhat se práva nevypovídat (*Brusco proti Francii*, odst. 44-55).

³⁶ Viz také níže, strana 138, **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba**.

Nemělo by být pod nátlakem usilováno o doznání osoby nezastoupené právníkem, třebaže taková osoba nemá formální postavení podezřelého, a to v průběhu zpochybněného výslechu – např. svědek apod. (*Shabelnik proti Ukrajině*, odst. 51-60).

Doznání dosažené pod hrozbou mučení (spíše než skutečně špatného zacházení), nebo hmotné důkazy nashromážděné jako přímý důsledek takového doznání (tzv. koncept plodů z otráveného stromu), mohou porušit právo nevypovídat v případech, kdy doznání či hmotný důkaz hrály rozhodující či zásadní roli v odsuzujícím rozsudku (*Gäfgen*).

Usvědčení založené na svědecké výpovědi dosažené mučením či výhrůzkami může ve vztahu k obviněnému také znamenat porušení článku 6 (*Osmanağaoğlu proti Turecku, Lutsenko*, odst. 44-53.)³⁷

Dodržení práva nepřispívat k vlastnímu obvinění v kontextu rušivých vyšetřovacích metod

Vyjmutí v těle ukrytých drog – příslušné rozhodnutí přijato lékaři a nikoliv policií – které nepředstavovaly podstatnou část důkazů v dané věci, a zároveň také povinnost chránit zdraví stěžovatele (*Bogumil*; viz také *Jalloh*).

Doznání učiněné pod hrozbou mučení nakonec vyloučeno z důkazních prostředků soudem první instance – zatímco některé věcné důkazy nashromážděné a použité jako přímý důsledek napadeného doznání vyloučeny nebyly – vzhledem ke skutečnosti, že tyto věcné důkazy měly pouze doplňkový, nikoliv zásadní podíl na usvědčení (*Gäfgen*).

³⁷ Viz také níže, strana 146, **Právo vyslýchat svědky**.

Doznání získané bezprostředně po zatčení bylo s to částečně založit usvědčení. Obviněný zde neprojevil přiměřené úsilí/značnou vytrvalost ve využívání svých procesních práv, a to včetně práva na právního zástupce (*Zhelezov, rozh.; Latimer, rozh.*).

Použití tajných nahrávek jako dalšího důkazu na podporu usvědčení, ačkoliv byl předmětný důkaz získán v rozporu s vnitrostátním postupem a v rozporu s právem na soukromý život stěžovatele dle článku 8 (*Schenk; Khan*).

V průběhu částečně nepřístojného pátrání, bez příkazu k domovní prohlídce, včetně proniknutí do stěžovatelova soukromého vlastnictví, bylo nalezeno konopí, představující rozhodující důkazní materiál pro případné usvědčení (*Lee Davies*).

Prostřednictvím soukromého informátora byl stěžovatel podvodným jednáním přiveden ke zorganizování vraždy a následně na základě zinscenování údajné vraždy byla informátorem od stěžovatele získána další doznání, navzdory skutečnosti, že tato doznání utvářela rozhodující část důkazního materiálu pro jeho konečné usvědčení z pokusu o vraždu (*Bykov; viz také Allan ve věci přísnějších norem stanovených pro podobné podvody, pokud jsou uskutečňovány v mezích vězení*).

Utajený dozor nebo použití tajných nahrávek není v rozporu s článkem 6 - třebaže tato jednání mohou být v rozporu s vnitrostátním právem nebo článkem 8 Úmluvy - pokud takto získané důkazy nejsou v zásadní či rozhodující míře použity k usvědčení obviněného (*Khan, odst. 35-37*).

Podobně důkazy nashromážděné v důsledku částečně nesprávného pátrání nemusí představovat porušení článku 6, třebaže jsou takové důkazy pro usvědčení rozhodující. Podstatou není přípustnost důkazů dle vnitrostátního práva, nýbrž procesní možnosti obžalovaného (a to jak v první instanci, tak v odvolacím řízení) napadnout způsob, jakým byly předmětné důkazy získány a použity (*Lee Davies proti Belgii*, odst. 40-54).³⁸

Použití soukromého informátora, který přiměje obviněného k doznání – třebaže takové doznání utváří v dané věci rozhodující část důkazního materiálu– bude slučitelné s právem nevypovídat, pokud je takového doznání dosaženo ještě v rámci veřejných aktivit informátora (*Bykov*, odst. 94-105; *Heglas proti České republice*, odst. 89-93) a nikoliv mimo hranic vězení (*Allan*, odst. 42-47). Lest při vyšetřování může být zároveň použita pouze k získání důkazů vztahujících se k již spáchanému trestnému činu, nikoliv k založení nového deliktu.³⁹

Zjevné odepření spravedlivého procesu za hranicemi

Judikatura Soudu připouští, že existence rizika zjevného popření spravedlivého procesu za hranicemi ukládá v souladu s článkem 6 státu absolutní povinnost nevyhostit nebo nevydat k trestnímu stíhání stěžovatele podezřelého ze spáchaní trestného činu (*Mamatkulov a Askarov*).

Důkazní břemeno a důkazní standard stěžovatele prokázat toto riziko je zároveň velmi náročný. Ve věci *Mamatkulov a Askarov* nebylo shledáno, že by přesun stěžovatelů do Uzbekistánu založil rozpor s článkem 6 ze strany Turecka, a to i navzdory skutečnosti, že stěžovatelé byli nakonec v Uzbekistánu usvědčeni (odsouzeni) v neveřejném řízení a bez možnosti přístupu k právníkovi.

Pokud má být stěžovatel vydán do jiné země, která je smluvní stranou Úmluvy, předpokládá se, že takové osobě bude poskytnut spravedlivý proces, zahrnující možnost opravných prostředků proti jakékoliv případné nespravedlnosti v dané zemi, včetně možnosti obrátit se se stížností na Evropský soud pro lidská práva (*Stapleton proti Irsku*, rozh.).

³⁸ Viz take výše, strana 83 **Ústní projednání a osobní přítomnost**; and strana 88, **Efektivní účast**.

³⁹ Viz výše, strana 94, **Obhajoba námitkou navádění k trestnému činu**.

Právo na odůvodněné rozhodnutí a věrohodné důkazy

Odůvodněné rozhodnutí

Právo na odůvodněné rozhodnutí má své kořeny v obecnějším principu vtěleném do Úmluvy, který jednotlivce chrání před libovůlí; vnitrostátní rozhodnutí by mělo obsahovat takové důvody, které dostatečně reagují na základní aspekty skutkových a právních (hmotněprávních nebo procesních) argumentů procesních stran (*Ruiz Torija proti Španělsku*, odst. 29-30).

Porušení práva na odůvodněné rozhodnutí

Selhání vnitrostátních soudů v odpovědi na stěžovatelovy argumenty, že odvolání vznesené druhou procesní stranou ve sporu o nájmu muselo být promlčené (*Ruiz Torija*).

Selhání v podobě nereagování na stěžovatelovo tvrzení podané v odvolání, že složení nižšího soudu bylo protiústavní (*Luka proti Rumunsku*).

Selhání odvolacího soudu v ověření otázky, zda došlo k ustanovení ochranné známky stěžovatele, prvoinstanční soud obsahoval stejnou otázku a na stejných základech rozhodoval ve prospěch stěžovatele (*Hiro Balani proti Španělsku*).

V určitém rozhodnutí nebo ve vnitrostátní judikatuře se nachází nedostatečné vypracování pojmu "výjimečných okolností". Tento pojem by měl být vyložen, aby bylo stěžovateli umožněno desetiletém promlčení opětovně žádat o přijetí do advokátní komory (*H. proti Belgii*).

Stručnost odůvodnění při rozhodování o stěžovatelově nároku na invalidní důchod, kde byl přiznán pouze důchod pouze částečný navzdory tomu, že byl zároveň potvrzen zhoršující se stěžovatelův zdravotní stav (*Hirvisaari*).

Rozporuplný výklad práva podaný krajskými soudy jako soudy poslední instance ve sporech z hromadného propouštění (*Štefánicě a další*).

Nedostatečné procesní záruky, umožňující obviněnému pochopit důvody, jež v porotním soudu vedly porotu k výroku o vině, v případech chybějícího podrobného seznamu obvinění, příkazů nebo otázek na porotu (*Taxquet proti Belgii* [GC]).

Ačkoliv je toto právo občas vykládáno z pohledu « spravedlnosti » procesu (*Hirvisaari*, odst. 30-33), strukturálně také zapadá do koncepce práva na soud, kdy obě pojetí vyžadují vymezení relevantních skutkových i právních otázek, vznesených stěžovatelem v dané věci (*Chevro*).⁴⁰

Vzhledem k tomu, že Článek 6 neumožňuje vznést stížnost ohledně vyšetřovací pravomoci a právní kvalifikace vnitrostátních soudů tvrzením o přijetí nesprávného rozhodnutí (*Karalevičius*, rozh.), test odůvodněnosti rozhodnutí je spíše kvantitativní než kvalitativní: pokud jsou alespoň nějaké důvody předloženy, bude příslušné rozhodnutí v podstatě slučitelné s článkem 6 (*García Ruiz proti Španělsku*, odst. 26-30). Nicméně v několika případech již byl Soud konfrontován nikoliv s naprostou absencí odůvodnění, ale s jeho zjevnou nesoudržností (*Tatishvili proti Rusku*, odst. 59-63; *Anticá a společnost "R" proti Rumunsku*, odst. 32-39), která byla Soudem považována za svévoli. Podobné případy však zůstávají výjimkou a Velký senát v nedávné době potvrdil, že Článek 6 ve vnitrostátní judikatuře nezaručuje dokonalý soulad. (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin*, odst. 96-68).

Toto právo nevyžaduje, aby rozsudky poskytovaly podrobnou odpověď na všechna tvrzení vznesená procesními stranami; nadto vyšším soudů jednoduše umožňuje potvrdit odůvodnění nižších soudů, aniž by je opakovaly (*Hirvisaari*, odst. 32).

Odvolací soud může napravit nedostatečné odůvodnění v první instanci (*Hirvisaari*). A naopak velmi strohé odůvodnění znemožňující podat kasační opravný prostředek – odkazující plně na zjištění nižšího soudu – není v rozporu s právem na odůvodněné rozhodnutí (*Gorou* (Č. 2), odst. 38-42).

Odůvodnění nemusí být poskytnuto ve specifické (písemné) podobě. Pro soud je naprosto přijatelné vyslovit odůvodnění svého rozhodnutí nedlouho po jeho přijetí, pokud tím není popřeno právo stěžovatele účinně uplatnit své právo podat odvolání (*Hadjianastassiou; Jodko*, rozh.).⁴¹

Nedostatek důvodů ve výroku poroty může být omluvitelný tam, kde lze tyto důvody zjistit z jiných materiálů v dané věci, jmenovitě písemné vyhotovení obžaloby, otázky a instrukce předsedy k porotě (srovnej *Taxquet proti Belgii* [GC] a *Judge proti Spojenému království*, rozh.).

Dozdržení práva na odůvodněné rozhodnutí

⁴¹ Viz také výše, strana 42, Procesní překážky: lhůty, soudní poplatky, příslušnost a další formality; a strana 92, **Veřejná povaha rozhodnutí**.

Žádné pochybení nebylo shledáno v odůvodnění vnitrostátních soudů, pokud se týče skutkové podstaty případu, v němž stěžovatel vůči žalovanému neúspěšně nárokoval provedení určitých zaplacených služeb, zatímco prvoinstanční zjištění byla potvrzena vyššími soudy (*García Ruiz*).

Vyvážení chybějících důvodů ve výroku poroty procesními zárukami za předpokladu, že tyto důvody mohou být získány z projevů stran a instrukcí předsedajícího soudce k porotě a dále za předpokladu, že soudce přijal povinnost vyložit porotě zákon a mohl prohlásit, že v dané věci nebyl důvod k odpovědi (*Judge*, rozh.).

Nezákonný a nevěrohodný důkaz

Tam, kde je usvědčení v zásadní či rozhodující míře založeno na důkazu získaném z hlediska autonomních zásad článku 6 « nečestným » způsobem – například tam, kde bylo doznání získáno v rozporu s právem nepřispívat k vlastnímu obvinění – v takovém případě by řízení bylo nespravedlivé.⁴²

Nicméně důvěra vnitrostátních soudů v důkazy získané v rozporu s jiným článkem Úmluvy (kupříkladu Článek 8) nemusí nutně porušovat zásadu spravedlnosti řízení dle článku 6 (*Khan*, odst. 34-40; *Bykov*, odst. 94-105). Použití důkazů získaných prostředky v rozporu s článkem 3 (jako například mučení) bude zároveň ve většině případů v rozporu s článkem 6. **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**

V souladu se zásadou subsidiarity a “implikovanou doktrínou”, která předchází tomu, aby Soud vystupoval jako soud čtvrté instance v otázkách článku 6, není použití důkazních prostředků získaných v rozporu s vnitrostátními hmotněprávními či

⁴² Viz výše, strana 99, **Právo nevyprovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění; vynucené doznání.**

procesními pravidly jako takové v rozporu s požadavkem “spravedlnosti”. Pokud se soudy spoléhají na nezákonně získané důkazy, bude Soud ověřovat: a) zdali se “nezákonnost” dle vnitrostátních podmínek neshodovala s “nespravedlností” v autonomních podmínkách Úmluvy; b) zda měl stěžovatel možnost vznést tuto záležitost před vnitrostátními soudy (*Schenk proti Švýcarsku*, odst. 47-51; *Heglas*, odst. 89-93).

Podobně jsou pak také otázky hodnocení skutkového stavu, plynoucí především z údajné nevěrohodnosti důkazů téměř vždy ponechány Soudem na uvážení vnitrostátnímu soudci. Ve výsledku je pak většina stížností dle článku 6, týkající se nevěrohodných důkazů zamítána s odkazem na skutečnost, že mají povahu čtvrté instance. Pokud se vyskytnou vážné pochybnosti ohledně kvality důkazů, předložených obžalobou v trestních věcech, bere Soud v úvahu procesní záruky obklopující získávání a zkoumání takových důkazů spíše než přezkoumání důkazů samo o sobě (*Cornelis proti Nizozemí*, rozh.).

Pouze v několika málo výjimečných případech byl Soud připraven na rozdíl od postoje přijatého vnitrostátním soudem učinit závěr, že část důkazu byla naprosto nevěrohodná s ohledem na podezřelé okolnosti, za nichž byl tento důkaz získán (*Lisica proti Chorvatsku*, odst. 47-62). Například ve věci *Laska a Lika proti Albánii* (odst. 63-72) bylo stěžovatelovo usvědčení založeno na výsledcích skupinové identifikace, při níž měl na sobě stěžovatel modrobílou kuklu (shodnou s těmi, jež používali domnělí zločinci), zatímco ostatní účastníci skupinové identifikace měli na sobě černé masky. V takovém prostředí pak bylo pro oběť přirozené identifikovat stěžovatele jako pachatele. Soud dospěl k závěru, že skupinová identifikace provedená takovým způsobem nemohla mít žádnou důkazní hodnotu, v důsledku čehož bylo usvědčení naprosto nespolehlivé. Nicméně takové případy zůstávají mimořádně vzácné a kromě vyšetřování prostředky navádění k trestnému činu,⁴³ zpravidla žádná jiná kategorie případů nezaručuje přezkoumání skutkového stavu zjištěného vnitrostátními soudy ze strany Soudu podle článku 6.

⁴³ Viz výše, strana 94, *Obhajoba námitkou navádění k trestnému činu*.

Řízení v přiměřené lhůtě

Všeobecné zásady

Toto právo vyplývá jak ze znění článku 6, tak ze zásad efektivnosti (*H. proti Francii*, 1989).

Pojetí článku 6 je zcela odlišné od způsobu, jakým vnitrostátní procedura určuje délku procesních úkonů s tím, že porušení vnitrostátních lhůt nemusí nutně ukazovat na rozpor s článkem 6. Na rozdíl od mnoha vnitrostátních systémů, podle judikatury Soudu neexistuje pevná lhůta pro jednotlivé typy řízení a všechny situace jsou zkoumány případ od případu.

Požadavek přiměřené lhůty se vztahuje jak k občanskoprávním, tak i k trestním věcem, ale nesmí být zaměňován s přísnějším testem délky zadržení, který se uplatní pouze pokud je osoba zbavena svobody před zahájením soudního řízení (*Smirnova proti Rusku*, odst.80-88). Trvání trestního řízení by však nemělo být zaměňováno s délkou zadržení ve vazbě podle článku 5 odst. 3. Zkoumání posledně jmenovaného je obvykle podrobena přísnějším normám (*Smirnova*, odst. 56-71).

Případy délky řízení jsou první oblastí, kde Soud vydal pilotní rozsudky adresované nikoliv okolnostem konkrétních případů, ale spíše pojmu *systematického porušování* v dotčené zemi (*Kudła proti Polsku*, odst. 119-131).

Podle článku 13 Úmluvy vzniká státu absolutní povinnost k vytvoření nápravy v jakékoliv občanskoprávní či trestní věci pro urychlení zdlouhavého řízení, a to pro účely článku 6 (*Kudła*).

Počátek doby, který je třeba vzít v úvahu pro účely požadavku “přiměřené lhůty” je určován:

- ✧ v občanskoprávní věci: dnem, kdy je podána žaloba, pokud ovšem stěžovateli není zákonem zabráněno v jejím podání – například taková stížnost, kde žaloba napadající odebrání licence k vykonávání lékařské praxe nemohla být podána do doby určitého předběžného správního šetření – v takovém případě by doba začala běžet od okamžiku vyjádření první námítky (*Koenig*, odst. 97-111);
- ✧ v trestní věci: dnem “sdělení” obvinění; například datem zahájení vyšetřování, kdy je stěžovatel označen jako podezřelý, ledaže byla stěžovatelova pozice dostatečně ovlivněna před formulací “obvinění” – v takovém případě by počáteční dobou mohla být doba zatčení, pátrání nebo výslechu, dokonce i stěžovatele jako svědka (*Eckle*, odst. 73-74).

Pro účely požadavku “přiměřené lhůty” je koncem doby den oznámení posledního vnitrostátního rozhodnutí, kterým se rozhoduje spor soudem vyššího stupně, s výjimkou vykonávacích řízení (*Burdov*), ale včetně ústavního přezkumu, který má přímý vliv na výsledek sporu (*Buchholz proti Německu*, odst. 46-63). Soud změnil svůj počáteční přístup od roku 1980, kdy vykonávací řízení brával do úvahy (*Martins Moreira proti Portugalsku*, odst. 44). Na prodlení při provádění rozsudku je v současné době nahlíženo jako na samostatný problém, zejména jako na možné porušení práva na včasný výkon v rámci práva na přístup k soudu.⁴⁴

Tam, kde je případ uzavřen a následně znovu otevřen – například pro účely “obnovy řízení” – má být doba, po níž řízení neběželo, vyloučena z počítání doby celkové (*Skorobogatova proti Rusku*, odst. 37-42).

To, jaká doba je “přiměřená”, je stanoveno souhrnným testem zahrnujícím tři hlavní kritéria (*Pretto a ostatní*, odst. 30-37):

- ✧ povaha a složitost věci;
- ✧ chování stěžovatele;
- ✧ postup příslušných orgánů.

Ačkoliv ohledně lhůt přípustných v souladu s článkem 6 neexistuje žádné všeobecné vodítko, záleží především na počtu zainteresovaných soudních instancí. Je pravidlem, že důraznější kontrola je věnována případům, které v rámci jedné instance trvají více jak tři roky (*Guincho proti Portugalsku*, odst. 29-41), více jak pět let v případě dvou instancí a šest let v případě tříступňové jurisdikce.

Posouzení “přiměřené lhůty” se značně liší v závislosti na okolnostech případu. Nejkratší lhůtou vedoucí ke shledání porušení požadavku “přiměřené lhůty” jsou 2 roky a 4 měsíce na úrovni dvou instancí v případě nároku na náhradu škody u stěžovatele nakaženého virem HIV (*X proti Francii*, 1982), zatímco nejdelší období mající za následek zjištění neporušení může trvat až 8 let ve dvou instancích.

Některé příklady doby, které samy o sobě představovaly porušení požadavku “přiměřené lhůty”, a to bez detailnějšího rozboru dalších aspektů:

⁴⁴ Viz výše, strana 53 Včasný výkon konečného soudního rozhodnutí.

- ✧ deset let v jedné instanci v případě trestního řízení (*Milasi proti Itálii*) nebo 13 let včetně první instance i odvolání (*Baggetta proti Itálii*);
- ✧ čtyři roky trvající odvolací řízení (*Capuano proti Itálii*).

Povaha a složitost věci

Soud bere v potaz, co je pro stěžovatele ve vnitrostátním řízení v sázce. Případy vyžadující zvláštní péči, kde povaha věci sama o sobě vyžaduje urychlení řízení:

- ✧ řízení ve věci péče o dítě (*H. proti Spojenému království*, 1987);
- ✧ nárok na náhradu škody za krev nakaženou virem HIV (*X proti Francii*, 1992);
- ✧ žaloba ve věci vážného zranění při dopravní nehodě (*Martins Moreira*).

Porušení požadavku “přiměřené lhůty” shledaná v závislosti na nedostatku složitosti případu

2 roky a 7 měsíců ve dvou instancích v případě týkajícím se adopce a přístupu rodičů k dítěti, v úvahu brán také požadavek zvláštní péče (*H. proti Spojenému království*).

3 roky a 10 měsíců v rámci jedné instance v případě odškodnění za dopravní nehodu (*Guincho*).

3 roky a 6 měsíců na odvolací úrovni ve věci nedbalostního případu týkajícího se znečištění ovzduší (*Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku*).

- ✧ Na druhou stranu složitost věci dovoluje příslušným orgánům větší volnost při ospravedlnění delších průtahů.

Složitost ukazuje především na četné faktické prvky, jako například v případech týkajících se velkého množství obžalob podaných v trestních věcech a spojených do jednoho řízení (*Vaivada proti Litvě*, rozh.) nebo velkého počtu obžalovaných ve věci (*Meilus proti Litvě*, odst. 25). Případy týkající se daňových úniků, podvodů obchodních společností, praní špinavých peněz, atd. jsou často komplikované, ovšem pokud probíhající řízení brání tomu, aby společnost dále normálně fungovala, pak je od příslušných orgánů vyžadována právě ona zvláštní péče (*De Clerk proti Belgii*, odst. 53-73).

Stejně tak může delší průtahy ospravedlnit určitá právní složitost, jako například vágnost vnitrostátní judikatury s ohledem na potřebu aplikovat nedávno přijatou legislativu (*Preto a ostatní*, odst. 30-37).

Shledání neporušení požadavku “přiměřené lhůty” s ohledem na složitost případu

5 let a 2 měsíce ve věci podvodu zahrnující opakované slyšení v prvním stupni po úspěšném odvolání (*Ringelsen*).

7 let a 4 měsíce v trestní věci týkající se daňového podvodu, kde vnitrostátní orgány narazily na různé překážky v komunikaci s příslušnými orgány a osobami v zahraničí (*Neumeister*).

Chování procesních stran

Soud bere v úvahu pouze průtahy (někdy také nazývané jako “závažná období nečinnosti”) přiřítelné příslušným orgánům. Průtahy přiřítelné stěžovateli, ať už způsobené úmyslně či nikoliv, nebudou při posuzování “přiměřené lhůty” brány v potaz (*H. proti Spojenému království*). Zároveň nelze omluvit celkovou délku řízení tím, že jsou v rámci něj citována stěžovatelova odvolání, návrhy, žádosti, apod., do té míry, pokud tyto procesní kroky nejsou zneužívající.

Obviněnému (obžalovanému, žalovanému) nemůže být kladeno za vinu plné využívání prostředků a nástrojů poskytovaných vnitrostátním právem k obraně jeho zájmů (*Kolomiyets proti Rusku*, odst. 25-31).

V každém procesním kroku bude od příslušných orgánů vyžadována přiměřená péče, například podáním důkazů, předložením připomínek, a to ve všech trestních věcech a také tam, kde jsou tyto orgány jednou z procesních stran v občanskoprávním sporu (*Baraona*, odst. 46-57).

Prodlení přičitatelná příslušným orgánům, která jsou v rozporu s požadavkem “přiměřené lhůty”

Ze stejných důvodů opakované vrácení případu k vyšetřování za účelem provedení vyšetřování nového (*Šleževičius proti Litvě*).

Opakované pokusy předvolat k soudu ty samé svědky (*Kuvikas*).

Kompetenční spor týkající se státního zastupitelství a soudu první instance (*Simonavičius proti Litvě*).

Kompetenční spor mezi odvolacím soudem a soudem nižšího stupně, které si věc navzájem postupovaly dokud Nejvyšší soud neurčil, že odvolací soud měl pravomoc rozhodnout o skutkové podstatě (*Gheorghie proti Rumunsku*).

Časté změny ve složení soudu prvního stupně (*Simonavičius*).

Soudce si bere čas mezi veřejným slyšením stran a rozhodnutím (*Martins Moreira*), nebo mezi rozhodnutím věci a vyhotovením plné písemné verze rozsudku (*B. proti Rakousku*, 1990).

Průtahy v předání věci prvoinstančním soudem soudu odvolacímu (*Martins Moreira*).

Prodlení přičitatelná příslušným orgánům, která nejsou v rozporu s požadavkem “přiměřené lhůty”

Prodlení spočívající v tom, že příslušné orgány musely podniknout nezbytné procesní kroky, jako například lékařská vyšetření. I když nešlo o nedostatek přiměřené péče, mohlo zavinění spočívat v pracovním přetížení a nedostatku zdrojů (*Martins Moreira*).

Pokud jiný účastník zapříčinil prodlení v občanskoprávním sporu, musí soud podniknout kroky k urychlení řízení a nikoliv bez dobrého důvodu prodlužovat lhůty, což se může jevit jako výhoda pro tohoto účastníka (*Guincho*).

Přerušení řízení z důvodu vyčkání na výsledek související věci (*Zand*, zpráva Komise) nebo rozhodnutí o ústavnosti určitého právního úkonu jsou v zásadě přijatelné za předpokladu, že je takové přerušeno poskytnuto pouze s cílem způsobit co nejmenší možné prodlení.

I v prosazování zájmu ochrany práv na obhajobu, spočívající například v potřebě přivolat k soudu svědky jménem obhajoby, se příslušné orgány mohou dostat do rozporu s požadavkem “přiměřené lhůty”, pokud by takový úkon nevykonali s přiměřenou pečlivostí (*Kuvikas proti Litvě*, odst. 50).

Obecná prodlení zapříčiněná přiležitostně počtem případů na soudě mohou být přijatelná za předpokladu, že taková prodlení nejsou v průběhu času dále prodlužována a pokud jsou příslušnými orgány podnikány rozumné kroky k tomu, aby případy byly upřednostňovány na základě jejich naléhavosti a důležitosti (*Zimmerman a Steiner*, odst. 27-32).

Článek 1 Úmluvy současně od smluvních států vyžaduje zorganizovat jejich právní systémy tak, aby bylo zajištěno dodržování článku 6. Nelze připustit, aby odvolávání se na finanční či praktické obtíže ospravedlnilo strukturální problémy spočívající v nepřiměřené délce řízení (*Salesi*, odst. 20-25).

Je-li případ opakovaně otevírán či postupován z jednoho soudu na druhý (tzv. jo-jo efekt), má Soud tendenci považovat takový postup za přitěžující okolnost, která může vyústit až ve shledání porušení požadavku “přiměřené lhůty”, a to i přesto, že se celková délka řízení nezdá být nepřiměřená (*Svetlana Orlova proti Rusku*, odst. 42-52).

Článek 6, odstavec 2: presumpce nevinny

Toto ustanovení v prvé řadě zakazuje předčasné prohlášení o vině kterýmkoliv veřejným činitelem. Prohlášení viny může mít podobu: sdělení k tisku o probíhajícím trestním vyšetřování (*Allenet de Ribemont proti Francii*, odst. 39-41); procesního rozhodnutí v rámci trestního nebo dokonce jiného než trestního řízení (*mutatis mutandis, Daktaras proti Litvě*, odst. 42-45); nebo dokonce určitého bezpečnostního opatření v průběhu procesu (*Samoilă a Cionca proti Rumunsku*, odst. 93-101, kde se stěžovatel v průběhu řízení o kauci před veřejností objevil ve vězeňském oděvu).

“Veřejným činitelem” nemusí být již zvolený zástupce či zaměstnanec veřejné správy v předmětné době. Tento pojem může zahrnovat osoby uznávaného veřejného postavení, zastávající významnou pozici v minulosti nebo v době po svém zvolení do úřadu (*Kouzmin proti Rusku*, odst. 59-69).

Většina nepřímých zásahů do zásady presumpce nevinny, jako například přesunutí důkazního břemene na obviněného, již byla v rámci tohoto okruhu problému ojediněle přezkoumávána (*Salabiaku*), přičemž byly tyto případy pojednávány z obecnějšího hlediska práva nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění v mezích článku 6 odstavce 1.⁴⁵

Článek 6 odstavec 2 se vztahuje nejen na “trestní” řízení ve svém celku, ale také na přípravné řízení a na stadium řízení po jeho skončení, a to bez ohledu na jejich fázi nebo dokonce výsledek (*Minelli proti Švýcarsku*, odst. 25-41); míra aplikace

⁴⁵ Viz také výše, strana 99 Právo nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění; vynucené doznání; a níže, strana 128.

článku 6 odstavce 2 je tedy odlišná od aplikace článku 6 odstavce 1.⁴⁶ Rozpor s článkem 6 odstavcem 2 může nastat i v případě chybějícího konečného rozsudku (pravomocného odsouzení).

Článek 6 odstavec 2 se vztahuje na občanskoprávní žaloby jako například žaloby na náhradu škody ze strany dřívějších podezřelých či obviněných, a to v důsledku přerušeno řízení (*Lutz proti Německu*, odst. 50-64), zproštění obžaloby (*Sekanina proti Rakousku*, odst. 20-31) nebo občanskoprávních či disciplinárních řízení za předpokladu, že jsou tyto civilní žaloby důsledkem předcházejících trestních řízení nebo jsou jejich průvodním jevem (*O. proti Norsku*, odst. 33-41; na rozdíl od *Agosi proti Spojenému království*, odst. 64-67).

K porušení článku 6 odstavce 2 dojde v případě, kdy osoba zproštěná obžaloby v trestním řízení uplatní civilní nárok na náhradu škody za vyšetřovací vazbu, ale odškodnění je odepřeno vzhledem k tomu, že ke zproštění obžaloby došlo s ohledem na "chybějící dostatečné důkazy" (pozn. překl. "lack of sufficient evidence"). Nelze pochybovat o tom, že takovéto prohlášení vrhá pochybnosti na stěžovatelovu nevinu (*Tendam proti Španělsku*, odst. 35-41). Současně však odmítnutí uhradit soudní náklady po zproštění obvinění na základě toho, že obvinění svým chováním zapříčinili trestní stíhání, nezakládá rozpor se zásadou presumpce nevinu (*Ashendon a Jones proti Spojenému království*, rozh., odst. 50-55).

Porušení zásady presumpce nevinu

Ministr vnitra a dva vyšší policejní důstojníci v televizní tiskové konferenci uvedli, že stěžovatel byl « jedním z iniciátorů » vraždy (*Alenet de Ribemont*).

Mluvčí parlamentu veřejně prohlásil, že "příjemce úplatku" byl dopaden bezprostředně po zatčení stěžovatele, následně člena parlamentu (*Butkevičius*).

⁴⁶ Viz výše, strana 25 Trestní obvinění.

Veřejná prohlášení učiněná dobře známým bývalým generálem, který v předmětné době kandidoval ve volbách –závažnost doktríny presumpce nevinu na kvazi-veřejné osoby (*Kouzmin*).

Veřejná prohlášení soudce soudu první instance hodnotící kvalitu obhajoby a vyhlídky na výsledek v trestní věci (*Lavents*).

Soudem nařízené zrušení podmíněného trestu s odkazem na “další trestnou činnost” spáchanou v rozporu s uloženou probací – ve skutečnosti v té době o obžalobě dosud nebylo rozhodnuto (*Bohmer proti Německu*).

Přetrvávající podezření vyjádřené v zamítnutí nároku na náhradu škody po zproštění viny (*Sekanina*, ale též *Lutz*);

V civilním řízení o náhradě škody měl dřívější obviněný po důkladném zvážení pravděpodobností prokázat, že nespáchal trestný čin, a to stejnému soudci, který prošetřoval trestní obvinění vznesená proti němu. Civilní řízení tak vlastně doprovázelo základní řízení trestní (*O. proti Norsku*, ale viz také *Ringvold*). Uplatnil se zde Článek 6 odstavec 2 a porušení bylo shledáno s ohledem na vyjádření přetrvávajícího podezření;

Po neúspěšné žalobě podané stěžovatelkou proti svému bývalému nadřízenému za sexuální napadení, se druhému jmenovanému podařilo proti stěžovatelce uspět v občanskoprávním řízení ve věci křivého obvinění. Francouzské soudy tedy vzhledem ke skutečnosti, že se stěžovatelce dříve nepodařilo prokázat sexuální útok automaticky shledaly, že její obvinění z chování bývalého nadřízeného byla falešná; takový výklad byl z pohledu Evropského soudu v rozporu se zásadou presumpce nevinny (*Klouvi*).

Článek 6 odstavec 2 se nevztahuje na občanskoprávní řízení o náhradě škody zahájená z podnětu údajných obětí po zproštění obžaloby, ve kterých jsou nároky založeny na rozdílných důkazních standardech, uplatňujících od práva trestního práva až po právo občanskoprávních deliktů. V případech tohoto typu má bývalý obžalovaný toliko záruky podle článku 6 odstavce 1 jako « civilní » strana řízení, nikoliv už jako « trestní » obžalovaný (*Ringvold proti Norsku*, odst. 36-42).

Článek 6 odstavec 2 nezakládá absolutní závazek státu ohledně prohlášení viny učiněných soukromými osobami nebo médii. Nicméně nějaké otázky při prozkoumání z určitých úhlů mohou v této oblasti podle článku 6 odstavce 1 náhodně vyvstat (*Hauschildt, Butkevičius*, rozh. ; *T. a V. proti. Spojenému království*).⁴⁷

Porušení článku 6 odstavce 2 může také posloužit jako důkaz, že došlo také k porušení článku 6 odstavce 1 v rámci problematiky osobní nestrannosti, kde sporná tvrzení vzešla ze strany soudce (*Lavents*);⁴⁸ Ve většině případů by se však porušení článku 6 odstavce 2 zahrnující stanovisko soudce stala přednostními jako *lex specialis* a přezkoumání dle článku 6 odstavce 2 by pak již nebyla nezbytná.

⁴⁷ Viz take výše, strana 64, “Nestranný” soud; strana 88, **Efektivní účast**; a *Kouzmin* (§§60-65), kde bylo porušení shledáno s ohledem na prohlášení prominentního politického vůdce, který v dané době již nezastával žádnou oficiální pozici.

⁴⁸ Viz take výše, strana 64, “Nestranný” soud.

Případy neporušení zásady presumpce nevinoty

Slova "vina prokázána" použitá obžalobou v odpovědi na stěžovatelovo tvrzení o opaku, vyjádřená v procedurálním rozhodnutí s odkazem na důkazy nashromážděné v průběhu vyšetřování, nezbytná k podpoře přesvědčení obžaloby, že případ nesmí být odložen, ale postoupen k soudu (*Daktaras*).

Ztráta stěžovatelova postavení oběti po té, co byl označen vinným dle slov Ministerského předsedy, pronesených na tiskové konferenci poté, co Ústavní soud shledal porušení zásady presumpce nevinoty a svůj rozsudek postoupil na vědomí soudu první instance (*Arrigo a Vella*).

Chybějící odškodnění nebo náhrada nákladů za neoprávněné trestní stíhání jako důsledek přerušeno řízení, s ohledem na sílu podezření trvajících v době vyšetřování (*Adolf proti Rakousku*).

Přetrvávající podezření vyjádřené v zamítnutí nároku na náhradu škody následující po skončení vyšetřování (*Lutz*, viz také *Sekanina*).

Trvalé použití kovové klece jako bezpečnostního opatření v průběhu odvolacího řízení (*Ashot Harutyunyan*).

Odmítnutí pokrýt právní náklady následující po zproštění obžaloby stěžovatele, kde tento stěžovatel vznesl podezření sám na sebe a obžalobu uvedl v omyl tak, že se domnívala, že věc proti němu vedená byla závažnější než jak tomu bylo ve skutečnosti (*Ashendon a Jones*).

V rámci článku 6 odstavce 2 se neuplatnila následně odmítnutí občanskoprávního nároku, vzneseného údajnou obětí požadující odškodnění od stěžovatele (dřívějšího obžalovaného) podle deliktního práva (*Ringvold*; ale viz také *O. proti. Norsku*).

Uznání vinným v případě, kdy ze zákona je sexuální styk s nezletilým od určitého věku automaticky nezákonný, bez ohledu na to, zda si pachatel uvědomoval věk oběti; Evropský soud dospěl k závěru, že řešení navržené vnitrostátním právem – zejména nepřipuštění obhajoby založené na rozumné víře v to, že oběť byla určitého věku – nezakládá porušení článku 6 odstavce 2 (*G. proti Spojenému království*).

Podezření vyjádřené ve výroku soudu, jehož formulace není natolik silná, aby se takové podezření rovnalo porušení zásady presumpce neviny podle článku 6 odstavce 2, však může být stále dostatečné k vyloučení soudce z důvodů podjatosti a to z objektivního hlediska podle článku 6 odst. 1 (*Hauschildt*) nebo dokonce z hlediska subjektivního, pokud je takový výrok zaměřený na určité osobní charakteristiky obviněného a jde nad rámec obvyklých procesních požadavků (*Kyprianou*). **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**

Rozhodnutí, jímž se zastavuje trestní stíhání, jako takové ještě neopravňuje osobu k odškodnění za nespravedlivé obvinění či obžalobu nebo k náhradě nákladů, pokud podezření proti takové osobě trvalo po dobu vyšetřování (*Lutz*).

Jako většina omezení článku 6, i zásada presumpce nevinny může být napravena na vnitrostátní úrovni, pokud jsou příslušnými orgány podniknuty odpovídající opatření před vydáním rozsudku, a to sice za účelem eliminace negativních dopadů poškozujícího výroku (*Arrigo a Vella proti Maltě*, rozh.).

Na rozdíl od článku 6 odstavce 1 není rozpor se zásadou presumpce nevinny posuzován na pozadí procesu jako takového, ale spíše jako samostatná procesní vada. Důraz je kladen na formulaci prostřednictvím kumulativní analýzy následujících tří prvků: a) ve kterém procesním stádiu a v jakém kontextu bylo prohlášení učiněno, b) jeho formulace či znění a c) jeho smysl (*Daktaras*, odst. 42-45).

Výrok vyjadřující stav podezření v době vyšetřování vedeného v přípravném řízení nepředstavují porušení zásady presumpce nevinny (*Daktaras*), avšak veřejní činitelé jsou povinni volit svá slova velmi opatrně, pokud chtějí takové podezření vyjádřit (*Ismoilov a ostatní proti Rusku*, odst. 162-170); nekompetentní vyjádření učiněné pro tisk státním zástupcem ještě před zahájením řízení je v rozporu se zásadou presumpce nevinny (*Fatullayev proti Ázerbájdžánu*, odst. 159-163). Nicméně i výrazy s velmi explicitní formulací jako "vina" a "dokázaný", se nemusí rovnat porušení článku 6 odstavce 2 v situacích, kde lze jejich význam v určitém nemedializovaném či neveřejném kontextu důvodně považovat za označení něčeho jiného – například kde se toliko ověřuje přesvědčení obžaloby o dostatku důkazů k tomu, aby mohla být věc postoupena před soud (*Daktaras*, odst. 42-45). Proto je test významu výroku testem objektivním.

Prohlášení z něhož je znatelné trvalé podezření a které následuje po skončení vyšetřování nemusí být nutně v rozporu s článkem 6 odstavcem 2 (*Lutz*), rozpor však může být založen odkazem na trvalé podezření po zproštění obžaloby (*Sekanina*).

S ohledem na kontext napadeného výroku je důraz kladen na veřejná prohlášení učiněná státními činiteli, především v médiích, kde musí být zřetelná značná kontrola (*Allenet de Ribemont*). Větší volnost je pak poskytována výrokům v přísném procesním kontextu (*Daktaras; Mustafa Kamal Mustafa (Abu Hamza) (No. 1)*, rozh., odst. 41).

Od příslušných orgánů informujících veřejnost o probíhajícím trestním vyšetřování je vyžadována diskrétnost a obezřetnost, a to proto, aby se zabránilo takovým prohlášením viny, které by mohly veřejnost podpořit v domněnce, že je podezřelý vinen a zároveň aby se zabránilo předjímáním posouzení skutkového stavu ze strany příslušných soudů (*Allenet de Ribemont*).

Zně ní zpochybně ného výroku musí vest k jednoznačnému prohlášení viny, aby mohlo být nahlíženo článkem 6 odstavec 2 (Butkevičius, §§49-54); omezení nebo zamlčení mohou s ohledem na daný výrok zpochybnit jeho jednoznačnou povahu (Allenet de Ribemont).

Skutečnost, že určitá osoba byla odsouzena soudem prvního stupně, ji nezavazuje záruk podle článku 6 odstavec 2 v řízením odvolacím (*Konstas proti Řecku*, odst. 34-37). Nicméně zůstává stále nejasné, zda stupeň ochrany zaručený článkem 6 odstavec 2 zůstane nezměněný i během odvolacího řízení a řízení kasačního, a to s ohledem na fakt, že již proběhlo “odsouzení příslušným soudem” ve smyslu článku 6 odstavec 2. V každém případě se ale odkaz na takové odsouzení ze strany vyšších soudů jeví jako nepatřičný.

K porušení zásady presumpce nevinu může dojít také v případech některých procesních předpokladů, které předjímají vinu určité osoby, aniž by tak ovšem bylo stanoveno ve sporném řízení a dle určitého důkazního standardu (*Klouvi proti Francii*, §§42-54).

Současně však zásada presumpce nevinu nemůže být vykládána tak, že zakládá hmotněprávní pravidla trestní odpovědnosti.

Nevyžaduje se tedy, aby Soud například z pohledu článku 6 odpověděl na otázku, zda je absolutní odpovědnost – nebo naproti tomu obvyklé hodnocení *zlého úmyslu* spolu s *trestným jednáním* – vhodnější reakcí vnitrostátní právní úpravy na určitý nezákonný čin, nebo zda by měl objektivní či subjektivní test stanovit *zlý úmysl* (*G. proti Spojenému království*, odst. 28-30).

Článek 6 odstavec 3: práva obhajoby

Shrnutí

Základní body:

- ✧ minimální práva na obhajobu v trestním řízení;
- ✧ údajné porušení práv na obhajobu podle článku 6;

- ✧ odstavec 3 je často zkoumán v souvislosti s právem na spravedlivý proces dle článku 6 odstavec 1 (*T. proti Rakousku*, odst. 68-72);
- ✧ aby stěžovatelé prokázali porušení některého ze svých práv na obhajobu, musí dokázat neodčinitelný dopad sporného omezení práv na obhajobu na spravedlnost trestního řízení jako celku, včetně odvolacích stádií (*Dallos proti Maďarsku*, odst. 47-53).

Sdělení obvinění

Existuje určité překrývání mezi tímto právem a právem na kontradiktorní řízení, které je implikovaným prvkem spravedlivého řízení podle článku 6 odstavce 1, a mezi právem na přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby podle článku 6 odstavce 3 písmene b) (viz níže).⁴⁹

Existuje také určité překrývání s právem být informován o skutkové podstatě podezření odůvodňujícího zadržení dle článku 5 odstavce 2, přestože Článek 6 odstavec 3 písmene a) garantuje širší právo znát možnou právní kvalifikaci obvinění a související podrobnější skutkové informace (*Pélissier a Sassi proti Francii*, odst. 45-63).

Porušení práva na sdělení obvinění

Čas a místo spáchání domnělého trestného činu byl obžalobou několikrát měněn jak před zahájením tak i v průběhu procesu (*Mattoccia*).

Zcela nové obvinění předložené obžalobou v poslední den procesu bez možnosti přípravy obhajoby proti tomuto novému obvinění či předložení úplného odvolání proti rozsudku (*Sadak a ostatní proti Turecku*, ale viz *Dallos*).

⁴⁹ Viz níže strana 133, Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby.

Bez předchozího odročení došlo k překvalifikování soudem první instance. Odvolací soudy následně odmítly přezkoumat « uvážení » prvoinstančního soudu ohledně tohoto překvalifikování (*Pélissier a Sassi*).

Po překvalifikování ze strany soudu nebylo připuštěno plné odvolání (jak v otázkách skutkových, tak i právních) (*T. proti Rakousku*).

Německý občan, jemuž nebyl poskytnut překlad do jiného jazyka byl obviněn v jazyce soudu (italština), přičemž nebylo prokázáno, že dotyčný obvinění dostatečně porozuměl (*Brozicek*).

“Důvod” ve sdělení vyžadovaném dle článku 6 odst. 3 písm. a) se týká údajně spáchaných činů a « povaha » odkazuje na definici trestného činu ve vnitrostátním právu (*Pélissier a Sassi*).

Podrobnosti deliktů jsou bytostně důležité, neboť od okamžiku vznesení obvinění je podezřelý formálně uvědomen o jeho skutkovém a právním základě (*Pélissier a Sassi*). Nicméně neexistuje požadavek, aby závěry prvoinstančního soudu – pokud jde o okolnosti trestných činů a stěžovatelovu roli v nich – musely být vždy totožné se zněním v návrhu obžaloby (*Mirilashvili, rozh.*).

V souladu s článkem 6 odst. 3 písm. a) musí být poskytnuty detailní informace dostatečné k tomu, aby na jeho základě obviněný začal stavět svou obhajobu; nicméně na této úrovni ještě nejsou vyžadovány úplné důkazy, které mohou být předloženy později (*Pélissier a Sassi*).

Zároveň by bylo nesprávné tvrdit, že se Článek 6 odst. 3 písm. a) vztahuje pouze na počáteční fázi řízení, zatímco Článek 6 odst. 3 písm. b) jej doplňuje v pozdějším stádiu; otevřená otázka zůstává ve vztahu k tomu, zda je pro pozdější stadia

řízení jakými je proces vedený před soudem vhodnější Článek 6 odst. 3 písm. a) nebo Článek 6 odst. 3 písm. b), ať už se problém týká změny právní kvalifikace domnělého trestného činu (*Dollas*) nebo nedostatečnosti skutkových informací (*Mattochia proti Itálii*, odst. 58-72); zdá se, jako by souběžné použití obou těchto ustanovení vedle článku 6 odst. 1 pravděpodobně založilo správný přístup k analýze nedostatku informací na úrovni první instance.

Úmluva umožňuje pospolu fungovat systémům vyšetřovacím a obžalovacím; obžalobě je umožněno právní překvalifikování obvinění před soudem nebo dokonce v rozsudku vydaném soudem prvního stupně, pokud je zde dán přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby prostřednictvím odročení nebo úplného odvolání o otázkách skutkových i právních (*Dallos*).

Písemné oznámení "povahy a důvodů obvinění" není podle judikatury Soudu potřeba za předpokladu, že je dostačující ústní podání těchto informací (*Kamasinski proti Rakousku*, odst. 61-108).

Informace musí být předloženy dostatečně "pohotově" na to, aby byl obviněný schopen připravit obhajobu v souladu s požadavky článku 6 odst. 3 písm. b); základní informace týkající se obvinění musí být sděleny nejpozději před prvním výslechem na policii (*Mattochia*).

Informace musí být sděleny v jazyce, kterému obviněná osoba "rozumí"; nezbytně nutně ovšem nemusí jít o jazyk mateřský (*Brozicek proti Itálii*, odst. 38-46).

Nicméně pokud cizí státní příslušník požádá o překlad obvinění, měly by mu příslušné orgány vyhovět, ledaže by byly schopné zjistit, že obviněný je dostatečně znalý soudního jazyka (*Brozicek*); ústní interpretace by měla být taktéž dostatečná (*Kamasinski*).

Subjektivní test říká, že čím závažnější je obvinění, tím více informací bude potřeba (*Campbell a Fell*, odst. 95-102).

Břímě spočívající v získávání informací leží na stěžovateli, který se účastní veřejných jednání nebo podává příslušné žádosti a nikoliv na příslušných orgánech tím, že by ony samy tyto informace poskytovaly (*Campbell a Fell*).

Drobné nedostatky v oznámení plynoucí ze závad technického charakteru nemusí znamenat porušení tohoto ustanovení (*Gea Catalan proti Španělsku*, odst. 28-30).

Dodržení práva na sdělení obvinění

Sdělení obvinění obsahující slova “vzpoura” – s pouhým uvedením místa a doby spáchání domnělého trestného činu – shledáno dostatečným v kontextu vězeňského disciplinárního řízení s ohledem na skutečnost, že se stěžovatel přiměřeně nepokoušel získat další informace (*Campbell a Fell*).

Obžaloba překvalifikována prvoinstančním rozhodnutím, přičemž zde existovala možnost následného podání úplného odvolání (*Dallos*; ale také *Sadak a ostatní*).

Neobdržení oznámení o podání obžaloby zapříčiněné chováním obžalovaného (*Hennings proti Německu*).

Drobné nesrovnalosti v přeformulování ustanovení vnitrostátního práva plynoucí z administrativního omylu (*Gea Catalan*).

Ústní výklad obvinění proti cizinci neschopnému porozumět jazyku soudu (*Kamasinski*).

Odsouzení za únos s pomocí “neidentifikovatelných spolupachatelů”, přičemž v návrhu obžaloby byli označeni domnělí spolupachatelé stěžovatele, který byl zároveň obviněn z vraždy (*Mirilashvili*, rozh.).

Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby

Do jisté míry se překrývá toto právo s právy na kontradiktornost řízení a rovnost zbraní, která představují implicitní prvky spravedlivého procesu podle článku 6 odst. 1⁵⁰, a dále s právem na sdělení obvinění dle článku 6 odst. 3 písm. a)⁵¹, právem na právní zastoupení podle článku 6 odst. 3 písm. c)⁵² a s právem na předvolání svědka dle písm. d) téhož odstavce.⁵³

Aby bylo možné ověřit soulad s článkem 6 odst. 3 písm. b), je nezbytné brát v potaz celkové postavení obhajoby zahrnující i právního poradce, a nikoliv pouze samostatnou situaci obviněného (*Krempovskij proti Litvě*, rozh.).

Obvyklý přístup spočívá v přezkumu domnělého porušení článku 6 odst. 3 písm. b) společně s článkem 6 odst. 3 písm. c) s cílem ukázat prostřednictvím kumulativní analýzy nejrůznějších obtíží pocítovaných obhajobou celkový dopad těchto nedostatků na spravedlnost procesu jako celku, a to ve smyslu článku 6 odst. 1 (*Krempovskij*, rozh.). “Přiměřenost” opatření k přípravě soudního procesu je obvykle posuzována s ohledem na formální Soud však rovněž bere v úvahu praktické obtíže, s nimiž se obhajoba střetává, například v souvislosti s podmínkami zadržení a převozu zadrženého podezřelého (*Moisejev*, odst. 208-225).

Mezi potřebou zajistit soudní proces v přiměřené době⁵⁴ a potřebou zajistit dostatek času na přípravu obhajoby musí být nastolena křehká rovnováha, to vše s cílem zabránit uspěchanému procesu, který by obviněnému upíral možnost řádně se hájit (*Öcalan proti Turecku* [GC], odst. 130-149).

Test toho, jaký čas je přiměřený je testem subjektivním z důvodu toho, že musí být brány v potaz nejrůznější faktory pokud jde o povahu a složitost případu, fázi řízení a o to, co je v sázce pro stěžovatele; v jasných případech jakými jsou například

⁵⁰ Viz strana 73, **Kontradiktornost řízení**; a strana 77, **Rovnost zbraní**

⁵¹ Viz strana 129, **Sdělení obvinění**

⁵² Viz strana 138, **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba**.

⁵³ Viz strana 146, **Právo vyslechnout svědky**.

⁵⁴ Viz strana 116, **Řízení v přiměřené lhůtě**.

disciplinární řízení, může být přiměřenou lhůtou lhůta pěti dní od okamžiku podání obžaloby až do veřejného projednání věci samé (*Campbell a Fell*).

Odročení bude dle článku 6 odst. 3 písm. b) v procesu vyžadováno v závislosti na povaze a rozsahu nových důkazů; nové důkazy menšího významu, jako například takové, které se týkají charakteru obviněného a nikoliv okolností domnělého spáchání trestných činů mohou být u soudu předkládány bez odročení (*G.B. proti Francii*).

Není jasné, zda jako takové existuje právo na to, být v rozsudku poučen o aplikovatelných lhůtách pro podání odvolání, či zda je spíše záležitostí obhajoby zjistit si tyto informace z vlastní vůle; současně může v souladu s článkem 6 odst. 3 písm. b) existovat absolutní povinnost informovat obviněného o příslušných lhůtách v případech složitých procesních záležitostech, jako například tam, kde dochází k souběhu dvou lhůt - pro podání kasačního opravného prostředku na straně jedné a pro předložení důvodů na straně druhé (*Vacher*, odst. 22-31); dále je možné poznamenat, že tyto typy situací mohou být nahrazeny spíše v okruhu "přístupu k soudu" než v okruhu práv na obhajobu.⁵⁵

Test "přiměřených možností" je také testem subjektivním, závislejícím na konkrétních okolnostech a schopnostech stěžovatele, který může být kupříkladu profesionálním právníkem (*Trepashkin (Č. 2) proti Rusku*, odst. 159-168). Nicméně ve většině případů budou vyžadovány zejména dvě hlavní možnosti: a) možnost hovořit se svým právníkem důvěrným (*Bonzi proti Švýcarsku*, rozh.) a dostatečným způsobem (*Artico proti Itálii*, odst. 29-38) – přestože je toto právo konkrétněji pokryto článkem 6 odst. 3 písm. c);⁵⁶ a b) přístup k právnímu spisu (*Kamasinski*).

Zároveň mohou být připuštěna některá limitovaná omezení bránící stěžovateli setkat se v určité době se svým právníkem (*Bonzi*) nebo ukládající právníkovi povinnost mlčenlivosti za účelem ochrany svědků v některém z časných stádií řízení (*Kurup*, rozh.) **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**

⁵⁵ Viz strana 42, **Procesní překážky: lhůty, soudní poplatky, příslušnost a další formality.**

⁵⁶ Viz níže, strana 138, **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba.**

Porušení požadavku na přiměřený čas a možnosti

Kumulativní dopad několika samostatných omezení, zahrnující absence právní pomoci v průběhu výslechu v policejní vazbě, následná omezení spočívající v množství a délce setkání s obhájcem, nemožnost komunikovat s právníkem v soukromí a nedostatek neomezeného přístupu ke spisu až velmi pozdních procesních stádií (*Öcalan*).

Kasační opravný prostředek podaný ve lhůtě, ale odmítnutý z důvodu toho, že již nebyl v požadované lhůtě stěžovatelem odůvodněn. Posuzováno zároveň s nedostatkem poučením stěžovatele o tom, že existují dvě souběžné lhůty – jmenovitě pro podání kasační stížnosti na straně jedné a pro doplnění odůvodnění na straně druhé (*Vacher*).

-odepření přístupu ke spisu v předsoudním stádiu řízení z důvodu toho, že si obviněný zvolil, že se bude hájit sám. Na základě vnitrostátní právní úpravy byl přístup umožněn pouze právníkovi (*Foucher*; viz také **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**).

Náhlá a podstatná změna důkazů předložených soudem jmenovaným znalcem v průběhu jednoho slyšení, kteréžto mělo rozhodující vliv na názor poroty, a odmítnutí prvoinstančního soudu jmenovat jiného znalce (*G.B. proti Francii*; ale také viz *Boenisch, Brandstetter*; viz také strana **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**).

Opožděné přijetí písemného vyhotovení rozsudku obsahujícího část s odůvodněním (více než měsíc po vynesení výrokové části), a zabraňující stěžovateli v podání odvolání v pěti dnech stanovených zákonem pro tento účel (*Hadjianastassiou*; viz také strana **Erreur ! Source du renvoi introuvable.** and **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**).

Právo na “ př í m ě ř e n é m o ž n o s t i ” zahrnuje právo na přístup ke spisu po skončení předsoudních vyšetřování; zároveň může dostávat přístup umožněný jen právnímu zástupci, nikoliv osobně stěžovateli (*Kamasinski*). Porušením článku 6 ale bude odírání přístupu ke spisu v přípravném řízení v těch případech, kdy bylo obviněnému uděleno právo hájit se sám (*Foucher*).⁵⁷ Při hodnocení omezení přístupu ke spisu bere Soud v úvahu zejména trvání tohoto omezení (*Trepashkin* (Č. 2), odst. 159-168).

Právo na přístup ke spisu není právem absolutním a jsou z něj možné určité výjimky za účelem ochrany citlivých vyšetřovacích metod, identity svědka nebo agenta; na stěžovateli leží břímě toho, aby prokázal, že je přístup k určité části spisu nezbytný k výkonu jeho práva na obhajobu (*Bricmont*).⁵⁸

Test nezbytnosti zpřístupnění jakýchkoliv citlivých materiálů byl Soudem delegován na soudy vnitrostátní, a dokud ony samy neprovedou takové posouzení podle vnitrostátního práva, nebudou podniknuta žádná autonomní posouzení skutkových okolností onoho nezpřístupnění v mezích Úmluvy (*Dowsett*). **Erreur ! Source du renvoi introuvable.** Nicméně problém by mohl nastat tam, kde zákon vnitrostátním soudům nedává žádný prostor pro uvážení, zda tyto materiály obhajobě zpřístupnit (*Mirilashvili*, odst. 200-209).

Dodržení požadavku na přiměřenou lhůtu a možnosti

⁵⁷ Viz strana 77, **Rovnost zbraní**.

⁵⁸ Viz strana 73, **Princip kontradiktornosti**.

« Přiměřenou lhůtou » na přípravu obhajoby v případě vězeňské kázně týkajícím se obvinění ze vzpoury bylo pět dní od vznesení obvinění do veřejného projednání o meritu věci (*Campbell a Fell*); podobně “přiměřenou lhůtou” bylo patnáct dní v disciplinárním řízení vedeném proti lékaři na základě obvinění z nesprávně vydaných osvědčení o nezpůsobilosti k práci (*Albert a Le Compte proti Belgii*).

Nový vedlejší důkaz o charakteru obviněného předložený obžalobou na začátku procesu, který trval tři dny, a to v trestní věci týkající se sexuálních trestných činů, vše navzdory nedostatku odročení (*G.B. proti Francii*).

Obviněný byl umístěn na samotce a byla mu znemožněna komunikace s právníkem v několika omezených obdobích, ovšem ve zbytku času měl jinak možnost s právníkem volně komunikovat (*Bonzi, rozh.*; viz také níže, Právní zastoupení a osobní obhajoba).

Obhájci uložena povinnost neodkrývat totožnost určitého svědka svému klientovi v rané fázi řízení, a to za účelem ochrany tohoto svědka před manipulací (*Kurup, rozh.*; viz také níže, Právní zastoupení a osobní obhajoba).

Přístup ke spisu umožněný právnímu zástupci stěžovatele spíše než jemu osobně (*Kamasinski*).

Právo na “přiměřené možnosti” jako takové nezahrnuje právo jmenovat znalcem někoho, kdo se rozhodne svědčit před soudem, ani právo jmenovat dalšího nebo jiného znalce⁵⁹. **Erreur ! Source du renvoi introuvable.** Ve výjimečných případech, jakými je například náhlá a úplná změna důkazů předložených v průběhu jednoho soudního jednání soudem jmenovaným znalcem, může vyvstat problém se spravedlností a obranou práv, pokud soud nevyzve svědčit dalšího znalce (*G.B. proti Francii*), nicméně otázka znalců by měla být spíše nahlížena z pohledu článku 6 odst. 3 písm. d) a nikoliv písm. b) téhož odstavce.

Za jeden z aspektů článku 6 odst. 3 písm. b) může být také považováno právo znát důvody soudního rozhodnutí. Takové důvody mohou být zapotřebí kupříkladu pro přípravu odvolání (*Hadjianastassiou*).⁶⁰

Právní zastoupení nebo osobní obhajoba

Existuje určité překrývání se mezi tímto právem a právy na kontradiktornost řízení a rovnost zbraní, která představují implicitní prvky spravedlivého procesu podle článku 6 odst. 1⁶¹, a dále právem na sdělení obvinění dle článku 6 odst. 3 písm. a)⁶², právem na přiměřenou lhůtu a možnosti pro přípravu obhajoby dle článku 6 odst. 3 písm. b)⁶³ a právem na předvolání svědka dle písm. d)⁶⁴ téhož odstavce.

Obvyklým přístupem je přezkoumání domnělého porušení článku 6 odst. 3 písm. c) souběžně s článkem 6 odst. 3 písm. b) s cílem ukázat prostřednictvím kumulativní analýzy nejrůznějších překážek pocitovaných obhajobou celkový dopad těchto nedostatků na spravedlnost procesu jako celku, a to ve smyslu článku 6 odst. 1 (*Öcalan*).

⁵⁹ Viz také strana 77, Rovnost zbraní

⁶⁰ Viz také strana 42, Procesní překážky: lhůty, soudní poplatky, příslušnost a další formality; a strana 92, Odůvodněné rozhodnutí.

⁶¹ Viz strana 73, Kontradiktornost řízení; a strana 77, Rovnost zbraní

⁶² Viz strana 129, Sdělení obvinění

⁶³ Viz strana 138, Právní zastoupení a osobní obhajoba

⁶⁴ Viz strana 146, Právo vyslechnout svědka

Článek 6 odst. 3 písm. c) se skládá ze čtyř různých prvků, jmenovitě z a) práva hájit se sám (*Foucher*), b) práva zvolit si za určitých okolností právního zástupce (*Campbell a Fell*), c) práva na bezplatnou právní pomoc tam, kde má dotyčný nedostatek prostředků a kde to vyžadují zájmy spravedlnosti (*John Murray*), a konečně z d) práva na praktickou a účinnou právní pomoc (*Bogumil*, odst. 47-50).

Právo zastupovat se sám není právem absolutním a státní orgány mohou stěžovateli toto právo upřít v některých situacích, kdy je vnitrostátními předpisy právní zastoupení vyžadováno, zejména v případech, kdy se jedná o závažnou trestnou činnost (*Kamasinski*).

Současně pak mohou až v porušení vyústit další omezení práv na obhajobu v případech, kdy bylo obviněnému umožněno hájit se sám a kdy tato omezení jsou výsledkem vlastního zastupování – například odepření přístupu ke spisu v předsoudním stádiu řízení (*Foucher*).⁶⁵

Rozhodnutí o tom, zda povolit či nepovolit přístup k právníkovi – bezplatnému či placenému – musí podléhat soudní kontrole a nesmí být přijato výkonným orgánem dle jeho vlastního uvážení (rozhodnutí senátu ve věci *Ezeh a Connors*, odst. 100-108).

Absence práva na právní pomoc při veřejném projednání je pravděpodobně porušením článku 6 odst. 3 písm. c), a to i v případech, že bylo toto právo zaručeno v předchozích procesních stádiích (*Ezeh a Connors*).

Nemožnost domoci se bezplatné právní pomoci obvykle nalezneme v případech méně závažných trestních činů a správních či disciplinárních deliktů, které jsou považovány za “trestní” pouze v rámci autonomního významu článku 6 odst. 1, ale ne v rámci ustanovení vnitrostátních právních předpisů; proto stěžovatel automaticky nedisponuje právem na bezplatnou právní pomoc (*Engel*).⁶⁶

⁶⁵ Viz strana 77, **Rovnost zbraní**.

⁶⁶ Viz také strana 25, **Trestní obvinění**.

Při rozhodování, zda bezplatnou právní pomoc přiznat, musí příslušné orgány brát v úvahu finanční prostředky obviněného, jakož i zájmy spravedlnosti procesu; v čemž je implikováno i zvážení povahy a složitosti tvrzených deliktů, zkoumání toho, co je pro stěžovatele v sázce, závažnost sankce, která může být uložena, a způsobilost stěžovatele sám se adekvátně hájit (*Timergaliyev*).

Pokud obviněný disponuje dostatkem prostředků k zaplacení služeb právníka, nemusí již být za účelem poskytnutí právní pomoci dále zohledněny zájmy spravedlnosti řízení, pokud se jedná o rozhodnutí, zda se stěžovateli bezplatná právní pomoc umožní (*Campbell a Fell*).

I v jednoduchých případech se rovnováha mezi zájmy spravedlnosti a zájmy obviněného přiklání k poskytnutí bezplatné právní pomoci obviněnému, pokud tento čelí riziku dlouhotrvajícího trestu odnětí svobody (*Quaranta proti Švýcarsku*, odst. 32-38).

Právo na bezplatnou právní pomoc se uplatňuje bez ohledu na procesní stádium, včetně fáze vyšetřování v rámci přípravného řízení. (*Quaranta*).

V souladu se zájmy spravedlivého řízení v případech vojenských či vězeňských disciplinárních řízeních týkajících se velmi jednoduchých skutečností je přípustné, aby se obviněný hájil sám a bezplatná právní pomoc je omezena pouze na řešení právních otázek týkajících se odvolání (*Engel*, odst. 89-91).

Odepření právní pomoci na odvolací úrovni může být rovněž v souladu se zájmy spravedlnosti, pokud orgán rozhodující o právní pomoci uzná odůvodněné vyhlídky (objektivní pravděpodobnost) na úspěch (*Monnell a Morris*, odst. 55-70).

Současně je odepření právní pomoci na odvolací úrovni neakceptovatelné, pokud je při odvolání potřeba přezkoumat významné právní otázky (*Pakelli proti Německu*, odst. 31-40).

Přezkum zájmů spravedlivého řízení musí proběhnout v každém procesním stádiu (*Granger*, odst. 43-48).

Pouze stěžovatelé, disponující prostředky na zaplacení právního zástupce mají právo vybrat si osobu, která je bude zastupovat (*Campbell a Fell*); stěžovatel, který využívá přiznání právní pomoci, nemá právo zvolit si obhájce (*Kremppovskij*, rozh.). Současně platí, že pokud advokáti přidělení v rámci právní pomoci zjevně neplní své povinnosti, příslušné orgány mají povinnost advokáta nahradit jiným (*Artico*, odst. 31-38).

Právo vybrat si právního zástupce není právem absolutním; může být omezeno za účelem řádného výkonu spravedlnosti, a to v otázkách kolik právních zástupců, s jakou kvalifikací a dle jakých pravidel mohou vystupovat před soudem (*Enslinn a další proti Německu*, rozh. 1978).

Osoba souzená v nepřítomnosti (*in absentia*) musí být zastoupena dle svého výběru (*Karatas a Sari proti Francii*, odst. 52-62).

Omezení přístupu k právníkovi počátečních procesních stádiích, jako např. bezprostředně po zatčení, může vést k porušení článku 6 odst. 3 písm.), pokud nezastoupený obviněný učiní doznání, nebo pokud jsou z jeho mlčení vyvozovány nepříznivé závěry. V tomto konkrétním stádiu je obviněný považován za vůbec nejzranitelnějšího vůči nepřiměřenému nátlaku a právní pomoc je tedy vyžadována (*John Murray, Salduz* [GC], odst. 56 - 62), pokud se obviněný práva na právní zastoupení výslovně a vědomě nevzdá (*Yoldaş proti Turecku*, odst. 46 - 55). Použití doznání, jež učinil zadržovaný podezřelý v nepřítomnosti právního zástupce je zpravidla v rozporu s článkem 6 odst. 3 písm. c), i když je takový důkaz získán v cizím státě (*Stojkovic proti Francii a Belgii*, odst. 51 - 57).

Na osoby bez právního zastoupení by neměl být vyvíjen žádný nátlak za účelem učinění doznání, i když nemají v průběhu sporného výslechu procesní postavení podezřelého a je s nimi v tomto stádiu procesu zacházeno jako se svědky (*Shabelnik*).⁶⁷

Současně není přítomnost právního zástupce nezbytně nutná, pokud není osoba vyslychaná policií zadržena, a to i přesto, že se tato osoba později podezřelou stane (*Aleksandr Zaichenko proti Rusku*, odst. 46-51).

Je obecným pravidlem, že obviněný má právo na právní pomoc, jakmile je vzat do vazby, a to nejen při výslechu ve vazbě (*Dayanan*, odst. 29-34). Nepřítomnost právníka bezprostředně po zadržení současně nemusí být shledána jako opomenutí státu - i když je v jejím důsledku získáno doznání – (ani) v případě, že obviněný nevyvaložil přiměřené úsilí či neprojevil značnou svědomitost (pozn. překl. „considerable diligence“), aby byl právně zastoupen (*Zhelezov, rozh. Latimer, rozh.*), a není-li přítomnost právního zástupce vyloučena platnými právními předpisy. Vzdání se právního zastoupení podezřelým, které bylo učiněno za podezřelých okolností, musí být považováno za neplatné. Pokud se obviněný dovolává práva na pomoc

⁶⁷ Viz také strana 99, Právo nevyprávět a nepřispívat k vlastnímu obvinění; vynucené doznání.

právního zástupce během výslechu, nelze platnost vzdání se tohoto práva zakládat pouze na tom, že odpověděl na následné otázky policie, přestože je nesporné, že podezřelý byl o svých právech poučen (*Pishchalnikov*, odst. 72 - 91).

Neexistuje ustálená judikatura týkající se požadavku na přítomnost právního zástupce během jiné vyšetřovací činnosti než je počáteční výslech. Zdá se však, že přítomnost právního zástupce v době konfrontace obviněného s nikoliv klíčovým svědkem v přípravném řízení není podstatnou složkou ochrany práv (*Isgrò proti Itálii*, odst. 31 – 37).⁶⁸ Zároveň se zdá, že přítomnost právního zástupce může být vyžadována při skupinové identifikaci, zejména tam, kde tato hraje klíčovou roli v případném odsouzení (*Laska a Lika*, odst. 63 - 72).

Způsob, jakým je právní pomoc poskytována - ať už je bezplatná nebo placená - musí být "praktický a účinný", a nikoli pouze "teoretický a iluzorní" (*Artico proti Itálii*, odst. 31-38). Neexistuje žádné právo jako takové, které by zajišťovalo přístup k právnímu zástupci kdykoliv během řízení. Počty nebo délka trvání schůzek mohou být omezena, a to zejména v přípravném řízení (*Bonzi*) za předpokladu, že je respektována zásadní potřeba přístupu k právní pomoci ihned po zatčení (*John Murray*).

Obviněný má principiálně právo komunikovat se svým obhájcem v soukromí (*Sakhnovskiy [GC]*, odst. 99 - 107), ačkoliv je přípustné vizuální pozorování jejich kontaktu. Nicméně právo komunikovat s obhájcem v soukromí není absolutní a v přípravném řízení může být prováděn policejní dohled při setkání klienta/právního zástupce, aby se předešlo tajným úmluvám (pozn. překl. „collusion“) (*S. proti Švýcarsku*, odst. 48-51), novým trestným činům (*Brennan proti Velké Británii*, odst. 42 - 63) nebo z důvodu ochrany svědků (*Kurup, rozh.*).

Způsob a trvání dohledu při komunikaci mezi obviněným a jeho obhájcem musí: a) mít závažné důvody, to jest důvodné podezření nejen u obviněného, ale také u právního zástupce, že se podílejí na jakýchkoliv jednání způsobujících škodu, přičemž toto zhodnocení musí být provedeno na základě objektivního testu a b) musí být přiměřenou reakcí na takto vnímanou potřebu (*S. v. Švýcarsko, Brennan, Kurup*). Takové opatření jako např. odposlouchávání kontaktů žalovaného se svými právními zástupci bude legitimní pouze v případě, že je "absolutně nezbytné". Tato opatření mohou porušovat

⁶⁸ Viz také níže, strana 146, Právo vyslýchat svědky.

článek 6 odst. 3 písm. c), přestože není zjevný přímý vliv na podstatu obvinění nebo strategii obhajoby (*Zagaria proti Itálii*, odst. 32 - 36).

Porušení článku 6 odst. 3 písm. c)

Odepření přístupu k spisu v přípravném řízení na základě toho, že obviněný se rozhodl obhajovat se sám, přístup je podle vnitrostátního práva povolen pouze právníkovi (Foucher); Viz také strana 76 **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**

Nemožnost dosáhnout právního zastoupení na základě rozhodnutí ředitele věznice, které bylo vydáno v jeho diskreční pravomoci, během jednání v rámci řízení o disciplinárním deliktu proti vězňům, ačkoliv právo na konzultaci s právníkem bylo připuštěno během odročení (*Ezeh a Connors*).

Právník povinen žádat při každé konzultaci s klientem o povolení vyšetřovatele, opatření bez opory ve vnitrostátním právu (*Moiseyev*).

Prodlení v případě rozhodnutí o žádosti stěžovatele o právní pomoc v délce více než jednoho roku, ačkoliv bezplatná právní pomoc byla následně přiznána (*Berlinskí*).

Nepřítomnost právního zástupce, který by byl stěžovateli ustanoven, během jednání na odvolacím stupni, společně s nemožností stěžovatele domoci se sluchových pomůcek, aby mohl účinně participovat během jednání na odvolacím stupni, ač byl sluchově

postižený (*Timergaliyev proti Rusku*, viz též stranu)

Nedostatek bezplatné právní pomoci v jednoduchém případě, s ohledem na kumulaci skutečností, že se jednalo o mladého cizince s nedostatečnými prostředky a s drogovou historií, jemuž hrozil odsuzující rozsudek tří let odnětí svobody (*Quaranta*).

Odmítnutí právní pomoci na odvolací úrovni, a to navzdory skutečnosti, že vyplynuly značné sporné právní otázky (*Pakelli*, ale viz *Monnell a Morris*).

Případ, kdy nebyly znovu zváženy zájmy spravedlnosti ohledně připuštění právní pomoci, s ohledem na složité právní otázky, které vyvstaly během odvolacího jednání (*Granger*).

Nedostatečný výběr právních zástupců poskytnutých obviněnému, který se skrýval před spravedlností a byl souzen v nepřítomnosti (*Karatas a Sari*).

Z mlčení (během prvního výslechu bezprostředně následujícím po zatčení) právně nezastoupeného obviněného byly vyvozeny pro něj nepříznivé závěry ohledně jeho viny (*John Murray*; ale též *Zhelezov a Latimer*, rozh.; také strana 98 Právo nevypovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění;);

Výpověď získaná od podezřelého bez právního zastoupení ihned po zatčení a později použita k shledání vinným (*Magee*; viz také strana);

Výpověď získána od osoby bez právního zastoupení a použita k uznání vinným, přestože vyslýchaná osoba byla v době výslechu formálně v postavení svědka (*Shabelnik*; viz také strana 98 Právo nevyprovídat a nepřispívat k vlastnímu obvinění);

Doznání osoby, která nebyla právně zastoupena za situace, kdy policejní vyšetřovatel pozměnil definici trestného činu, který byl osobě dáván za vinu, aby nebylo umožněno povinné právní zastoupení pro podezřelého, zatímco na něj byl vyvíjen nátlak, aby podepsal dokument o tom, že se vzdává právní pomoci (*Yaremenko proti Ukrajině*).

Dohled policie téměř při všech jednáních mezi stěžovatelem a jeho právním zástupcem v přípravném řízení v případě zahrnujícím šestnáct dalších obviněných, navzdory důvodným možnostem, že právní zástupce mohl být stranou tajné dohody (pozn. překl. „collusion“) (*S. proti Švýcarsku*; ale také *Bonzi, Kurup*).

Policejní dohled při prvním setkání osoby podezřelé z terorismu se svým právním zástupcem, během něhož jim nebylo umožněno povědět si jakákoliv jména, s ohledem na neexistenci odůvodněných tvrzení o tom, že by právní zástupce byl schopen předat jakékoliv poškozující informace podezřelým na svobodě (*Brennan*).

Nemožnost právníka zajišťujícího právní pomoc poskytnout účinné právní zastupování žalované straně (příslušníku cizího státu), přičemž tento právník byl jmenován pouze tři dny před tím, než se konalo odvolací jednání před Nejvyšším soudem (*Daud proti Portugalsku*, ale viz *Tripodi*).

Selhání nahradit právního zástupce obhajoby poskytujícího právní pomoc, navzdory později prokázané nedbalosti, např. neschopnosti doložit odvolání jakýmkoli právními argumenty (*Czekalla*, ale viz *Tripodi*).

Odmítnutí nahradit právního zástupce, který selhal v komunikaci se stěžovatelem před posledním odvolacím slyšením v případě vraždy (*Sakhnovskiy*).

Odposlouchávání rozhovorů konaných prostřednictvím videokonference mezi obviněným a právním zástupcem (*Zagaria*).

Stěžovatel nejprve zastupován právním praktikantem, následně více zkušeným právníkem (který nepodnikl žádné kroky kromě žádosti, aby byl z případu odvolán), a poté třetím právním zástupcem, jemuž bylo poskytnuto pouze 5 hodin na prostudování spisu (*Bogumił*).

Možnost koordinovat postup obhajoby mezi více právními zástupci ve věcech, které se týkají více obviněných, nesmí být příslušnými orgány zaměňována za pokus právních zástupců o tajnou dohodu (pozn. překl. „collusion“) a nemusí tak vyžadovat pokračující dohled nad jednáními mezi klientem a jeho právním zástupcem (*S. proti Švýcarsku*).

Požadavek dohledu při prvním setkáním mezi obviněným a jeho právním zástupcem je podroben intenzivnější kontrole (*Brennan*, na rozdíl od *Kurup, Bonzi*).

Státy obvykle nenesou odpovědnost za jednání právního zástupce obviněného. Zároveň platí, že pokud právní zástupce přidělený na základě systému právní pomoci zjevně selhává v efektivním zastupování, mají státy pozitivní povinnosti zasáhnout nahrazením jakéhokoli právníka (poskytujícího právní pomoc), který se chová nevhodně (*Czekalla proti Portugalsku*, odst. 59 - 71), nebo případně umožnit právnímu zástupci vykonávat svou funkci efektivně prostřednictvím odročení (*Artico, Sakhnovskiy* [GC], odst. 99 - 107). Pokud jsou zjevné problémy s právním zastupováním, musí soud převzít iniciativu a řešit je například tak, že nařídí odročení, aby nově ustanovený právní zástupce měl dostatek času seznámit se se spisem (*Bogumil*, odst. 47 - 50).

Neporušení článku 6 odst. 3 písm. c)

Odmítnutí právní pomoci na odvolací úrovni po zvážení a rozhodnutí, že odvolání nemá žádnou odůvodněnou naději na úspěch (*Monnell a Morris*, ale viz *Granger a Pakell*).

Neschopnost vybrat si přiděleného obhájce (*Krempovskij*, rozh.).

Omezení v počtu právních zástupců (omezeno na tři pro každého z žalovaných), vyloučení jednotlivých právních zástupců pro podezření z podpory zločinného spolčení, do kterého byl obviněný údajně zapojen (*Ensslinová a ostatní*, rozh.).

Nevyvinutí přiměřeného úsilí na straně zadržené osoby, aby se hájila sama; to vše poté, kdy bezprostředně po svém zadržení podepsala doznání, a zároveň sama prohlásila, že v této fázi právního zástupce nepotřebuje (*Zhelezov*, rozh., *Latimer*, rozh., ale viz *John Murray*).

Obviněnému umístěnému v samovazbě bylo po omezenou dobu zabráněno v komunikaci s právním zástupcem, po zbytek času měl možnost volně s právním zástupcem komunikovat (*Bonzi*).

Právnímu zástupci obhajoby byla uložena povinnost neodhalovat klientovi identitu určitých svědků v průběhu prvotní fáze řízení za účelem ochrany těchto svědků před nátlakem na ně vyvíjeným (*Kurup*).

V řízení se nevyskytly žádné nedostatky, které by byly přičitatelné státu, přičemž právní zástupce obhajoby nebyl schopen se zúčastnit jednání kvůli nemoci, avšak nevyvinul dostatečné úsilí pro to, aby mohl být nahrazen (*Tripodi*).

Stěžovatel obviněný z méně závažného trestného činu podepsal formulář vzdání se práva na právní pomoc, což bylo považováno za platné vzdání se, neboť chyběly důkazy svědčící o klamavém jednání policie (*Galstyan proti Arménii*).

Odepření právní pomoci, avšak soudem zároveň vydáno poučení ohledně doplnění spisu žalovaného v případě přírážek k přímé dani (pozn. překl. „straightforward tax surcharges“), stěžovateli nehrozilo zbavení svobody (*Barsom a Varli proti Švédsku*, rozh.).

Soud odmítl připustit nového, třetího, právníka, jež by stěžovateli poskytl rady v oblasti mezinárodního práva, jelikož toto posoudil jako irelevantní vzhledem k sporným otázkám případu (*Klimentyev proti Rusku*).

Nicméně test hrubé nedbalosti (pozn. překl. „manifest negligence“) je dosti přísný pokud vezmeme v úvahu, že ojedinělý případ nedostatku přiměřeného úsilí/značné svědomitosti ze strany právního zástupce nemusí být natolik závažný, aby státu vznikla ona pozitivní povinnost, kdy se musí vyrovnat s nedostatky právního zástupce (*Tripodi proti Itálii*, odst. 27-31).

Právo vyslyšet svědky

Určitým způsobem se toto právo překrývá s právem na kontradiktorní řízení a především se zásadou rovnosti zbraní (*Vidal*), tedy s prvky implicitně obsaženými v pojmu spravedlivého procesu dle článku 6 odst. 1, dále s právem na přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby dle článku 6 odst. 3 písm. b) (*G.B. proti Francii*) a s právem na právní zastoupení podle článku 6 odst. 3 písm. c) (*S.N. proti Švédsku*).⁶⁹

Článek 6 odst. 3 písm. d) tvoří tři rozdílné prvky, jmenovitě jsou to: a) právo vznést námitky proti svědkům, kteří svědčí ve prospěch obžaloby (či napadnout jiné důkazní materiály předložené obžalobou, aby tak podpořily její argumentaci), b) za určitých okolností právo dát předvolat svědky dle vlastního výběru, aby svědčili před soudem, tzn. svědky ve prospěch obhajoby (*Vidal*), a c) právo vyslyšet svědky předvolané obžalobou za stejných podmínek, jako u svědků předvolaných obhajobou.

Obvyklý postup spočívá v přezkoumání domnělého porušení článku 6 odst. 3 písm. d) tak, aby byl prokázán (prostředky kumulativní analýzy rozličných problémů, na něž obhajoba narazila v souvislosti s otázkou svědků) souhrnný účinek takových nedostatků na spravedlnost či férovost řízení jako takového, a to dle článku 6 odst. 1 (*Vidal*). To, že se svědek v určité fázi řízení nedostaví, ještě nemusí nutně znamenat rozpor s článkem 6 odst. 3 písm. d) za předpokladu, že svědek byl již dříve vyslechnut za účasti obhajoby, např. prostřednictvím konfrontace tváří v tvář během přípravného řízení (*Isgrò*, odst. 30-37), nebo během předchozích projednávání (*Klimentyev*, odst. 124-127). Nicméně pokud obhajoba vznesla námitky proti svědkům ve prospěch obžaloby v průběhu přípravného řízení, nebude tento postup obhajoby dostatečný k plnému garantování jejich práv, nenavazují-li na něj řádné procesní záruky

⁶⁹ Viz také strana 73, Princip “kontradiktornosti”; strana 77, **Rovnost zbraní**; strana 133, **Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby**; a strana 138 **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba** .

(*Melnikov proti Rusku*, odst. 70-84), nebo pokud svědkové následně změní svá stanoviska (*Orhan Çağan proti Turecku*, odst. 31-43, *Vladimir Romanov proti Rusku*, odst. 97-106).

V souladu s principem subsidiarity právo vyslyšet svědky neumožňuje podávání stížností, v nichž by bylo tvrzeno, že soud nesprávně zhodnotil svědectví, která svědkové poskytly, či jiná skutková zjištění (*Perna proti Itálii* [GC], odst. 29-32); to vše za předpokladu, že soud nerozhodl v tomto ohledu naprosto nespravedlivě či svévolně (*Scheper proti Nizozemí*, rozh.).

Právo vyslyšet svědky nevylučuje, aby soudní první instance hodnotil a spoléhal se na písemná prohlášení svědků z přípravného řízení, pakliže obhajoba měla v určitém okamžiku řízení možnost být s těmito svědky konfrontována (*Bracci*, odst. 54-61, cf. *Orhan Çağan*, odst. 31-43). Mimoto by ústně podané výpovědi svědků během jednání neměly nutně nabývat vrchu nad dřívějšími výpověďmi zaznamenanými policií.

Článek 6 odst. 3 písm. d) požívá významné autonomie, nicméně není plně nezávislým na vnitrostátním právním řádu, neboť toto ustanovení bere v potaz neodmyslitelné rozdíly mezi systémem akuzacím (obviňovacím, kdy se strany rozhodují samy, které svědky dají předvolat a svědkové jsou posléze tázáni pouze stranami či jejich právními zástupci) a systémem inkvizičním (vyšetřovacím, kdy rozhoduje soud, kteří svědci budou předvoláni a mimo stran i on jim klade otázky). Stěžovatel v systém inkvizičním se tedy nemůže spolehnout na článek 6 odst. 3 písm. d), aby mohl dát předvolat jakéhokoliv svědka, který by podal před soudem výpověď (*Perna, Vidal*).⁷⁰

Samotné slovo *svědek* nicméně má v rámci článku 6 odst. 3 písm. d) plně autonomní význam a použije se nejenom na případy osob předvolaných k jednání, aby podaly výpověď. Zahrnuje totiž též původce prohlášení, která byla zaznamenána v přípravném řízení a přečtena v rámci soudního jednání (*Kostovski proti Nizozemí*, odst. 38-45), písemné výpovědi spoluobviněných (pozn. překl. „depositions of the co-accused“, lze též přeložit jako písemné místopřísežné svědectví) (*Luca proti Itálii*, odst. 38-45) a též osoby, které mají specifické postavení, jakými jsou např. znalci (*Boenisch, Brandstetter*).

Může být ponecháno na rozhodnutí soudu první instance (jako tomu obvykle v inkvizičních systémech bývá), aby ten určil, zda předvolání konkrétního svědka, aby podal výpověď, bude pro soudní proces relevantní (*Perna proti Itálii* [GC]). V určitých výjimečných případech však Soud byl hotov k přezkoumání závěrů národního soudu ohledně relevance a důležitosti svědeckých výpovědí, které byly navrhovány obhajobou (*Olujić*, odst. 78-85).

⁷⁰ Viz také strana 77, **Rovnost zbraní**.

Osoby, které tvrdí, že došlo k porušení článku 6 odst. 3 písm. d), musí prokázat nejenom skutečnost, že nebylo připuštěno předvolání konkrétních svědků, nýbrž též skutečnost, že výslech těchto svědků byl naprosto nezbytný ke zjištění skutečnosti a neprovedení takového výslechu tedy poškodilo práva obhajoby a spravedlnost či férovost procesu jako celku (*Butkevičius*, rozh., *Krempovskij*, rozh.). Právo obhajoby dát předvolat svědky může být interpretováno široce a může též zahrnovat i právo obhajoby požadovat zkoumání i jiných důkazních materiálů, jako jsou např. hmotné důkazní prostředky, znalecké posudky atd.

Jedině v případě klíčového svědka obžaloby (jehož svědectví je k odůvodnění odsuzujícího rozsudku použito v plném rozsahu, či je použita jeho převážná nebo klíčová část) lze vyžadovat jeho předvolání jakožto práva podle článku 6 odst. 3 písm. d) (*Vidal*, *Doorson*). Svědek se může stát svědkem klíčovým také v situaci, kdy jeho svědectví je schopno pouze potvrdit či vyvrátit konkrétní bod obhajoby zvoleného stěžovatelem, jako je např. námitka navádění k trestnému činu (pozn. překl. „entrapment defence“) (*Ramanauskas*).⁷¹

Hodnocení, kdo je klíčovým svědkem, může být provedeno na základě analýzy důležitosti připisované jednotlivým svědectvím ve struktuře trestní obžaloby (pozn. překl. „bill of indictment“), či následně v rozsudku shledávajícím vinu (pozn. překl. „inculpatng judgment“) (*Birutis a další proti Litvě*, odst. 28-35). V rozhodování o tom, zda určitý svědek je či není klíčový, může Soud příležitostně zkoumat kvalitu a spolehlivost dalších svědectví použitých proti obviněnému. Ač judikatura zcela používání svědeckých výpovědí založených na nepřímém poznání (pozn. překl. „hearsay“) nevyklučuje, nelze se o ně opřít v situaci, kdy přímý očitý svědek nebyl vyslechnut (*V.D. proti Rumunsku*, odst. 107-116). Podobně je tomu v případě doznání spoluobviněných (pozn. překl. zde „co-defendants“), která nemohou odůvodňovat verdikt o vině ohledně toho obviněného, který doznání neučinil (*Vladimir Romanov v. Rusko*, odst. 97-106). Písemné výpovědi, které byly svědky vzaty zpět během jednání, také nemohou být považovány za výpovědi, které lze brát jako podporu obvinění, pakliže klíčový svědek nebyl řádně vyslechnut (*Orhan Çağan*, odst. 31-43).

Právo dát předvolat klíčového svědka, aby podal výpověď, se uplatní jak v první, tak ve druhé instanci, pokud jsou na druhém stupni soudní jurisdikce zkoumány skutkové otázky (*Vidal*). Předvolání klíčového svědka v odvolacím řízení může být požadováno, jestliže odvolací soud zvrátí rozsudek soudu prvoinstančního na základě nově zhodnocených prohlášení o skutkovém stavu učiněných před soudem první instance (*García Hernández proti Španělsku*, odst.26-36).

⁷¹ Viz také strana 94, **Obhajoba námitkou navádění k trestnému činu.**

Svědkové mají občanskou povinnost svědčit a odmítnutí podat výpověď by nemělo zabránit soudu, aby nařídil jejich předvedení, pokud je toho třeba (Serves).⁷²

Pouze za výjimečných okolností, jako např. ve věcech týkajících se sexuálních trestních činů (kupř. znásilnění ženy, či sexuální zneužívání dítěte), může být odmítnutí klíčového svědka (údajně oběti) svědčit použito jako legitimní důvod pro použití svědeckví zaznamenaného v přípravném řízení bez toho, aby byl svědek předvolán. Účelem je zde ohled na svědkův psychický stav a též vyvarování se nežádoucí publicitě během procesu (*Scherper proti Nizozemí*, rozh., *S.N. proti Švédsku*, rozh., ale viz *V.D. proti Rumunsku*, odst. 107-116). Dalšími podobnými okolnostmi mohou být situace, kdy svědek je nepřítomen, či uprchl, nebo zmizel, anebo kdy svědkové požadují, aby zůstaly v anonymitě, kdy využívají svého práva mlčet, popř. spáchají-li sebevraždu. Otázkou je, zda veřejný zájem s ohledem na odhalování a potrestání trestných činů převládá nad požadavkem, aby proces se žalovanou stranou byl spravedlivý (*Al-Khawaja a Tahery*, odst. 120-165).

Odsouzení založené v rozhodující míře na prohlášení klíčového svědka, který nebyl vyslechnut během jednání, by automaticky neznamenalo porušení článku 6 odst. 1, pakliže byly zavedeny pevné procesní záruky. Těmi se rozumí jednoznačná pravidla v národním právním řádu, která omezují volné uvážení soudce ohledně připuštění svědeckví nepřítomného svědka, dále se zde začleňuje existence podpůrných důkazů, neexistence důkazů ohledně tajné dohody mezi dalšími svědky (pozn. překl. „collusion between other witnesses“) a jasné instrukce soudce směrem k porotě, pokud se jedná o hodnotu napadeného písemného prohlášení (*Al Khawaja a Tahery*). Zůstává však nejasné, do jaké míry se Soud (pokud vůbec) odchýlí od pravidla, že klíčový svědek musí být vyslechnut během veřejného jednání, mimo výjimečné případy, kdy svědek byl znásilněn, popř. zabit.⁷³

Obžaloba by měla vyvinout přiměřené úsilí/projevit značnou svědomitost ve snaze předvolat klíčového svědka, jehož místo pobytu je neznámé, či který pobývá v zahraničí. Nicméně postačuje vyslat během přípravného řízení vyšetřující delegaci, aby vyslechla svědka v zahraničí, pokud je též pozvána obhajoba, aby se provádění vyšetřování zúčastnila (*Solakov proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii*, odst. 56-67, *Butkevičius*, rozh., *Thomas proti Spojenému království*).

⁷² Viz také strana 99, **Právo nevyvyšovat a nepřispívat k vlastnímu obvinění; vynucené doznání.**

⁷³ Viz také výše, strana 149.

Zároveň platí, že samotní podezřelí musí vyvinout přiměřené úsilí či projevit značnou svědomitost, aby umožnili obžalobě dozvědět se, které konkrétní svědky považují za klíčové, tedy které konkrétní svědky je nutno předvolat k soudu. Požadavek předvolání svědka v pokročilé fázi soudního jednání tak může být vznesen příliš pozdě na to, aby nastalo porušení článku 6 odst. 3 písm. d) (*Solakov*).

Příslušné orgány mohou ochraňovat totožnost svědka, jako je např. policejní informátor či agent, či podobu určité vyšetřovací metody, prostřednictvím uchování anonymity svědků. Článek 6 v zásadě ponechává na volném uvážení států, jak se vypořádají s přiměřeností v oblasti odhalování svědkovy anonymity. Je však nutno ono vyvažování provést (pozn. překl. „balancing exercise“) podle článku 6 odst. 3 písm. d) prostřednictvím poměrování zájmu obhajoby svědka vyslechnout oproti veřejnému zájmu na ochraně takové osoby (*Van Mechelen a další proti Nizozemí*, odst. 59-65).

I v případech, kdy anonymní svědkové nejsou svědky klíčovými, obhajobě musí být umožněno namítat jejich věrohodnost prostřednictvím: a) podání písemných otázek (*Kostovski*), b) účasti právního zástupce během výslechu, aniž by byla odhalena svědkova totožnost stěžovateli (*Doorson, Kurup*);⁷⁴ c) možnosti, aby stěžovatel kladl dotazy v průběhu telekonference, přičemž hlas či podoba svědka by naznaly takových úprav, aby jej nebylo možno identifikovat (*Birutis a další*).

Tak jak by obhajoba měla mít právo konfrontace se svědky klíčovými pro obžalobu, musí mít také přístup k jiným klíčovým či rozhodujícím důkazním prostředkům, včetně listinným či hmotným důkazním prostředkům (*Mirilashvili*, odst. 200-209).⁷⁵

Porušení práva na výslech svědků

⁷⁴ Viz také výše, strana 138, **Právní zastoupení nebo osobní obhajoba**.

⁷⁵ Viz také strana 73, **Princip „kontradiktornosti“**; strana 77, **Rovnost zbraní**.

Obhajoba nemohla dát předvolat svědky k odvolacímu soudu, který vydal nakonec odsuzující rozsudek, přičemž zvrátil skutková zjištění soudu prvního stupně, který stěžovatel zprostil obžaloby, z největší části nových zhodnocením svědeckých prohlášením a dalších skutkových zjištění učiněných během prvoinstančního jednání (*Vidal*, ale viz *Scheper, S.N. proti Švédsku a Al-Khawaja a Tahery* jako výjimečné případy).

Nemožnost předvolat klíčového svědka, který byl schopen potvrdit či vyvrátit stěžovatelovo tvrzení o navádění k trestnému činu (*Ramanauskas*), viz též stranu **Obhajoba námitkou nenavádění k trestnému činu.**

Odsouzení bylo zcela (*Birutis a další*) či v rozhodující míře (*Kostovsk, Van Mechelen a další*) postaveno na svědectví anonymního svědka (ale viz *Doorson*).

Soudem ustanovený znalec požíval významnějšího postavení ve srovnání se znalcem, který byl do řízení přibrán na návrh obhajoby. Tomuto druhému ze znalců nebylo umožněno, aby se zúčastnil celého jednání (*Boenisch*, ale viz *Brandstetter*), viz také stranu **Erreur ! Source du renvoi introuvable..**

Náhlá a celková změna výpovědi podané soudem ustanoveným znalcem během jednání, které mělo rozhodující vliv na názor poroty, s ohledem na odmítnutí soudu první instance jmenovat jiného znalce (*G.B. proti Francii*, ale viz *Boenisch, Brandstetter* kvůli obvyklejšímu přístupu, viz také strany **Erreur ! Source du renvoi introuvable.** and **Erreur ! Source du renvoi introuvable.**).

Nemožnost stěžovatele vyslechnout znalce, kteří vypracovali posudek, na jehož základě došlo k vydání odsuzujícího rozsudku (*Balsytė-Lideikienė proti Litvě*).

Odmítnutí soudu první instance předvolat znalce na návrh stěžovatelky, která se domáhala určení, že změna pohlaví chirurgickou operací byla nezbytnou (*Schlumpf proti Švýcarsku*).

Odmítnutí soudu první instance provést DNA vyšetření spermatu, které údajně patřilo osobě obžalované ze znásilnění, přičemž obžaloba byla do značné míry postavena na výpovědi ženy trpící senilitou, která nebyla potvrzena během řízení a jiné důkazy byly nepřesvědčivé či nepřímé (pozn. překl. „hearsay“) (*V.D. proti Rumunsku*).

Prohlášení učiněná svědky, kteří nejsou klíčovými, mohou být zaznamenána a použita během jednání, pokud jsou plně zajištěna práva obhajoby během přípravného řízení, což vyžaduje, aby obviněnému byl poskytnut náležitý prostor k tomu, aby svědkům kladl otázky s a tím namítal věrohodnost jejich výpovědi. Tento prostor může být poskytnut jak v tom okamžiku, kdy je svědecké prohlášení činěno, tak i v dalších fázích před samotným jednáním (*Unterpertinger proti Rakousku*).

V případě, že dochází ke konfrontaci mezi obviněným a svědkem, kterého nelze považovat za klíčového během přípravného řízení, není přítomnost právního zástupce nezbytnou součástí práv obhajoby (*Isgro*).

Se svědky-znalci je zacházeno podle článku 6 odst. 3 písm. d) zpravidla stejným způsobem, jako s jakýmkoliv jiným svědkem (*Mirilashvili*, odst. 200-209) a není po nich vyžadováno, aby byli neutrální. Za určitých okolností však Soud konstatoval, že není-li znalec neutrální, může to znamenat problém, např. pokud soudem ustanovený znalec, jinak též řečeno znalec oficiální (pozn. překl. „official expert“), požívá oproti obhajobě, či na rozdíl od znalce využívaného obhajobou, určité procesní výsady (*Boenisch, Brandstetter*). Test neutrality znalce (pozn. překl. „expert neutrality test“) se jeví být pro stěžovatele přísnějším, nežli je tomu v případě testu nestrannosti (pozn. překl. „impartiality test“) podle článku 6

odst. 1, neboť je v jeho rámci požadováno předložení důkazu o podjatosti znalce na základě subjektivního testu, a nikoliv objektivního testu založeném na tom, jak se věci jeví navenek (pozn. překl. „appearance-based objective test“) (*Brandstetter*).⁷⁶

Za výjimečných okolností (jako je např. náhlá a celková změna výpovědi podané soudem ustanoveným znalcem v průběhu jednoho jednání, může vzniknout problém týkající se spravedlnosti procesu a práv obhajoby, pakliže soud nepřezkoumá možnost předvolání jiného znalce, aby podal výpověď a nahradil tak zjevně nezpůsobilého znalce (*G.B. proti Francii*).⁷⁷

Právo obhajoby dát předvolat svědky je někdy vykládáno v širším smyslu jako právo obhajoby shromažďovat a přednést důkazy očišťující obviněného, jako jsou např. listiny, znalecké posudky, atd. Zatímco rozhodnutí, zda je takový důkaz navržený obhajobou nutný a náležitý, je primární otázkou pro národní soudy, štrasburský Soud může zaujmout negativní postoj k těm rozhodnutím národních soudů, jimiž nebyl důkaz připuštěn, jestliže: a) taková rozhodnutí nejsou dostatečně odůvodněna, b) vyvíňující důkazy mohou vážně vyvracet argumenty obžaloby odůvodněna (pozn. překl. „can indeed seriously undermine the case of the prosecution“), c) důkazní podpora argumentů obžaloby je slabá (*V.D. proti Rumunsku*, odst. 107-116).

Jestliže jsou závěry znaleckého hodnocení rozhodující pro rozhodnutí ve věci, obhajoba může požívat práva nikoliv pouze na namítání závěrů znaleckých posudků před soudem, nýbrž také na účast při znaleckém hodnocení ve fázi přípravného řízení, např. prostřednictvím podání doplňujících dotazů směrem ke znalci (*Cottin proti Belgii*, odst. 31-33, *Mantovanelli proti Francii*, odst. 31-36).

Neporušení práva na výslech svědků

⁷⁶ Viz také výše, strana 64, „Nestranný“ soud; strana 77, **Rovnost zbraní**.

⁷⁷ Viz také výše, strana 77, **Rovnost zbraní**; strana 133, **Přiměřený čas a možnosti na přípravu obhajoby**.

Vyšetřující delegace organizovaná obžalobou, která měla za úkol vyslechnout klíčového svědka v zahraničí během přípravného řízení za přítomnosti právního zástupce obviněného, přičemž nebylo následně možno zajistit přítomnost svědka před soudem (*Solakov, Butkevičius*, rozh.).

Tři klíčoví svědci (všichni byli údajnými oběťmi znásilnění) odmítli svědčit během jednání před soudem, aby nedošlo při konfrontaci s pachatelem k vážnému psychickému rozrušení (pozn. překl. „serious mental disturbances“). Svědectví byla zaznamenána před samotným jednáním a použita k vydání odsuzujícího rozsudku (*Scheper proti Nizozemí*, rozh., ale viz *Vidal* kvůli obvyklejšímu přístupu).

S klíčovým svědkem (dítětem, které bylo obětí údajného sexuálního zneužívání učitelem) byl veden rozhovor v přípravném řízení za přítomnosti právního zástupce obhajoby, přičemž tento rozhovor byl zaznamenán na videokazetě. Toto svědectví následně představovalo základ pro odsuzující rozsudek (*S.N. proti Švédsku*, rozh.).

Svědék spáchal sebevraždu před zahájením jednání a jeho prohlášení učiněné během přípravného řízení bylo vzato v úvahu jakožto rozhodující usvědčující důkaz, což bylo vyváženo rozličnými procesními zárukami (*Al-Khawaja a Tahery*).

Klíčový svědkyně (oběť znásilnění) zemřela před soudním jednáním, odsuzující rozsudek byl založen na písemných prohlášeních této svědkyně směrem k policii a podepřen dalšími důkazy, včetně zbytků spermatu stěžovatele na jejím těle (*Mika proti Švédsku*, rozh.).

Žádost o předvolání klíčového svědka učiněná obviněným pouze v pokročilé fázi soudního projednávání (*Solakov*).

Odvolací soud rozhodl na základě volného uvážení o potřebě předvolat určité svědky bez toho, aby přezkoumal skutkové závěry soudu nižší instance (*Perna*, ale viz *Vidal*).

Anonymní svědek, který nebyl považován za klíčového, byl vyslechnut v odvolacím řízení za přítomnosti právního zástupce obviněného (*Doorson*, ale viz *Kostovski*).

Konfrontace mezi obviněným a svědkem, který nebyl považován za klíčového, proběhnuvší během přípravného řízení za neúčasti právního zástupce, přičemž posléze nebyl svědek nalezen, s ohledem na skutečnost, že svědkova výpověď byla následně použita jako základ odsuzujícího rozsudku, avšak nebyla jeho podstatnou či rozhodující částí (*Isgro*).

Významnější procesní role, kterou požíval soudem jmenovaný znalec, jenž byl považován za „neutrálního“, navzdory tomu, že byl členem instituce, jejíž zpráva o stěžovatelově podnikatelských aktivitách měla za následek zahájení trestní stíhání proti němu (*Brandstetter*, ale viz *Boenisch*).

Bezplatná pomoc tlumočníka

Toto ustanovení má určitý přesah do práva na kontradiktorní řízení a do zásady rovnosti zbraní, což jsou implicitní složky spravedlivého procesu podle článku 6 odst. 1,⁷⁸ také do práva na seznámení se s obviněním v jazyce, kterému osoba rozumí (Brozicek),⁷⁹ dále do práva na přiměřený čas a prostředky k přípravě vlastní obhajoby podle článku 6 odst. 3 písm. b) a do práva na právní zastoupení podle článku 6 odst. 3 písm. c) (Quaranta, Czekalla).⁸⁰

Toto ustanovení zaručuje právo na bezplatné tlumočení v případě osoby, která nerozumí jazyku používanému před soudem, nikoliv však nutně na pomoc v mateřském jazyce. Je-li tlumočení odepřeno, je na příslušných orgánech, aby prokázaly, že obviněný dostatečným způsobem ovládal jazyk používaný před soudem (*Brozicek*).

Bezplatné tlumočení musí být zajištěno do takové míry, která je dostatečná s ohledem na zajištění spravedlivého procesu (*Cuscani proti Spojenému království*, odst. 38-40).

Soudce tíží povinnost prokázat značnou svědomitost ve zjišťování, zda nepřítomnost tlumočnicka nepoškozuje stěžovatele tak, že nemůže plně participovat v těch věcech, které pro něj mají klíčový význam (*Cuscani*). Tato povinnost příslušných orgánů není omezena na pouhé ustanovení tlumočnicka, nýbrž je nutno též vykonat určitý stupeň kontroly nad adekvátností tlumočení (*Cuscani, Kamasinski*).

Nedodržení požadavku na bezplatné tlumočení

⁷⁸ Viz také strana 73, Princip “kontradiktornosti”; a strana 77, Rovnost zbraní.

⁷⁹ Viz také strana 129, Sdělení obvinění.

⁸⁰ Viz také strana 138, Právní zastoupení nebo osobní obhajoba.

Obviněnému z Německa nebyl zajištěn překlad obvinění (sepsané v jazyce používaném před soudem, tedy v italštině) do kteréhokoliv jazyka, s ohledem na skutečnost, že nebylo prokázáno, že by obviněný dostatečně italštinu ovládal (*Brozicek Erreur ! Source du renvoi introuvable.*).

Soudce neprokázal, že vyvinul značnou svědomitost ohledně prošetření problémů italského občana s porozuměním jazyku, který se používal před soudem. Tento Ital byl souzen ve Spojeném království za daňové delikty (*Cuscani*).

Úplná neexistence právního zastoupení (či jeho existence, avšak v neadekvátní rovině) cizích státních příslušníků, kteří měli problémy s porozuměním jazyku, který se používal před soudem (*Quaranta, Czékalla, Erreur ! Source du renvoi introuvable.*).

Článek 6 odst. 3 písm. e) zahrnuje také překlad některých materiálů, nikoliv však veškeré relevantní dokumentace. Pokrývá proto překlad či tlumočení pouze v případě dokumentů či prohlášení (jako jsou např. obvinění, trestní obžaloba, výpovědi klíčových svědků, atd.), která jsou nezbytná pro to, aby stěžovatel mohl požívat svého práva na spravedlivý proces (*Kamasinski*).

Je tedy zásadní věcí, aby bezplatné tlumočení (bezplatný překlad) bylo pro cizince přiměřeně doplněno právním zastoupením dostatečné kvality (*Quaranta, Czékalla*).

Užití slova „bezplatné“ znamená, že příslušné orgány nemohou na konci řízení požadovat náhradu nákladů tlumočení, bez ohledu na výsledek tohoto řízení (*Işyar proti Bulharsku*, odst. 46-49).

Může být namítáno, že neschopnost rozumět či mluvit vyplývající z fyzické indispozice, či z nízkého nebo vysokého věku, může být také důvodem využití záruk podle článku 6 odst. 3 písm. e), i když (po rozsudku ve věci *T. a V. Proti Spojenému*

království) by bylo vhodnější přistupovat k této otázce z pohledu obecné spravedlnosti či férovosti podle článku 6 odst. 1 a s ohledem na princip účinné participace jako složky výše uvedeného (*Stanford, rozh.*).⁸¹

Dodržení požadavku na bezplatné tlumočení

Ústní tlumočení obsahu obvinění proti cizímu státnímu příslušníku, jenž neovládal jazyk používaný před soudem (*Kamasinski, viz také Erreur ! Source du renvoi introuvable.*).

Francouzský občan podezřelý z pašování heroinu byl vyslýchán švédským celníkem, bez účasti tlumočnicka během prvního výsledku na celním úřadu, přičemž celník měl dostatečnou znalost francouzštiny (*Diallo proti Švédsku, rozh.*).

⁸¹ Viz také strana 88, **Efektivní účast.**

Seznam rozhodnutí

Rozhodnutí jsou citována společně s datem vydání rozsudku, případně rozhodnutí. Je-li v textu odkazována jak na rozsudek, tak na rozhodnutí, jsou v seznamu uvedena obě data.

Pro další informace prosím navštivte on-line databázi HUDOC: <http://hudoc.echr.coe.int>

A

A. a ostatní proti Spojenému království(GC), 19. února 2009 75

A. Menarini Diagnostics S.R.L. proti Itálii, 27. září 2011 54

A. proti Spojenému království, 17. prosince 2002 51-52

Adamkiewicz proti Polsku, 2. března 2010 64

Adolf proti Rakousku, 26. března 1982 125

Aerts proti Belgii, 30. července 1998 23

Agee proti Spojenému království, 17. prosince 1976 32

Agosi proti Spojenému království, 24. října 1986 122

Ahtinen proti Finsku, 23. září 2008 25

Airey proti Irsku, 9. října 1979 37, 47-48

Al-Adsani proti Spojenému království, 21. listopadu 2001 22, 50, 52-53

Albert a Le Compte proti Belgii, 10. února 1983 38, 135

Aleksandr Zaichenko proti Rusku, 18. února 2010 34, 100-101, 139

Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království (GC), 15. prosince 2011 149, 154

Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, 15. prosince 2011 75, 151

Allan Jacobsson proti Švédsku (Č . 2), 19. února 1998 85

Allan proti Spojenému království, 17. července 2003 108, 110

Allen proti Spojenému království, 10. září 2002 102

Allenet de Ribemont proti Francii, 10. února 1995 122-123, 127

Antică a “ R” company proti Rumunsku, 2. března 2010 113

Antoine proti Spojenému království, 13. března 2003 35

Arma proti Francii, 8. března 2007 40

Arnolin proti Francii, 9. ledna 2007 53

Arrigo a Vella proti Maltě , 10. května 2005 125-126

Artico proti Itálii, 13. května 1980 133, 139-140, 144

Ashendon a Jones proti Spojenému království, 13. září 2011 123, 126

Ashingdane proti Spojenému království, 28. května 1985 14, 36, 39, 41

Ashot Harutyunyan proti Arménii, 15. června 2010 81, 100, 106, 125

Assanidze proti Gruzii, 8. dubna 2004 55

Atanasova proti Bulharsku, 2. října 2008 44

Axen proti Německu, 8. prosince 1983 83, 87, 90-91, 93

B

B. a P. proti Spojenému království, 24. dubna 2001 91

B. proti Rakousku, 28. března 1990 120

Baggetta proti Itálii, 25. června 1987 117

Bakan proti Turecku, 12. června 2007 48

Balmer-Schafroth a další proti Švýcarsku (GC), 26. srpna 1997
18

Balsytė -Lideikienė proti Litvě, 4. listopadu 2008 151

Bannikova proti Rusku, 4. listopadu 2010 95, 97-99

Baraona proti Portugalsku, 8. července 1987 20, 119

Barbera, Messegue a Jabardo proti Španělsku, 6. prosince 1988 71, 100

Barsom a Varli proti Švédsku, 4. ledna 2008 146

Batsanina proti Rusku, 26. května 2009 78, 81

Beckles proti Spojenému království, 8. října 2002 104, 107

Belilos proti Švýcarsku, 29. dubna 1988 58, 61-62

Bellizzi proti Maltě , 21. č ervna 2011 57, 69
Benthem proti Nizozemí, 20. ř íjna 1985 16, 21, 38, 59-60
Berlinski proti Polsku, 20. č ervna 2002 102, 141
Bernard proti Francii, 23. dubna 1998 12, 71
Bertuzzi proti Francii, 13. února 2003 48
Birutis a další proti Litvě , 28. bř ezna 2002 148, 151
Bobrova proti Rusku, 17. listopadu 2005 54
Bocellari a Rizza proti Itálii, 13. listopadu 2007 91
Boenisch proti Rakousku, 6. kvě tna 1985 78-81, 134, 148, 151-152, 155
Bogonos proti Rusku, 5. února 2004 88
Bogumil proti Portugalsku, 7. ř íjna 2008 106-107, 109, 137
Bohmer proti Ně mecku, 3. ř íjna 2002 123
Bonzi proti Švýcarsku, 12. č ervence 1978 133, 136, 140, 143-145
Borgers proti Belgii, 30. ř íjna 1991 77-78
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Ş irketi proti
Irsku (GC), 30. č ervna 2005 12
Botmeh a Alami proti Sojenému království, 7. č ervna 2007 74
Boulois proti Lucembursku, 14. prosince 2010 23
Bracci proti Itálii, 13. ř íjna 2005 14, 147

Brandstetter proti Rakousku, 28. srpna 1991 72, 76, 78, 80-81, 134, 150-151, 155

Brennan proti Spojenému království, 16. října 2002 140, 143-144

Bricmont proti Belgii, 7. července 1989 73, 82, 135

Brozicek proti Itálii, 19. prosince 1989 129-130, 155-156

Brumă rescu proti Rumunsku, 28. října 1999 11, 36, 53

Brusco proti Francii, 14. října 2010 108

Buchholz proti Německu, 6. května 1981 117

Burdov proti Rusku (Č. 2), 7. května 2002 54-56, 116

Butkevičius proti Litvě, rozh. 28. listopadu 2000, rozhodnutí 26.

buřezna 2002 69, 123-124, 127, 148, 150, 153

Bykov proti Rusku (GC), 10. března 2009 95, 108, 110, 114

C

C.G.I.L. a Cofferati proti Itálii, 24. února 2009 50-52

Campbell a Fell proti Spojenému království, 28. června 1984 27-28, 47, 57, 61-63, 90-92, 130-132, 135, 137-138

Capuano proti Itálii, 25. června 1987 117

Cardona Serrat proti Španělsku, 26. října 2010 67

Chatellier proti Francii, 31. března 2011 34, 44

Cherepkov proti Rusku, 25. ledna 2000 24

Chesne proti Francii, 22. dubna 2010 70
Chevrol proti Francii, 13. února 2003 17, 38-39, 113
Clarke proti Spojenému království, 25. srpna 2005 60-61
Collectif national d' information et d' opposition a l' usine Melox –
Collectif stop Melox et Mox proti Francii, 12. června 2007 46
Colozza proti Itálii, 12. února 1995 88
Comingersoll S.A. proti Portugalsku (GC), 6. dubna 2000 39
Cooper proti Spojenému království, 16. února 2003 63
Corcuff proti Francii, 4. října 2007 81
Cordova proti Itálii, 30. ledna 2003 50-52
Cornelis proti Nizozemí, 25. května 2004 115
Cottin proti Belgii, 2. června 2005 153
Cudak proti Litvě (GC), 23. března 2010 50-52
Cuscani proti Spojenému království, 24. září 2002 156
Czekalla proti Portugalsku, 10. října 2002 143-144, 155-157

D

Daktaras proti Litvě , rozh. 11. ledna 2000, rozsudek 10. října

2000 54, 58, 62-64, 66-67, 80, 122, 125, 127
Dalea proti Francii, 2. února 2010 25
Dallos proti Maďarsku, 1. března 2001 128-131
Dattel (Č. 2) proti Lucembursku, 30. července 2009 43-44
Daud proti Portugalsku, 21. dubna 1998 143
Davran proti Turecku, 3. listopadu 2009 43
Dayanan proti Turecku, 13. října 2009 13, 139
De Clerk proti Belgii, 25. září 2007 118
De Cubber proti Belgii, 26. října 1984 65-67
Delcourt proti Belgii, 7. ledna 1970 15, 34-35, 38
Demicoli proti Maltě, 27. srpna 1991 27
Demir a Baykara proti Turecku (GC), 12. listopadu 2008 12
Deumeland proti Německu, 29. května 1986 20
Deweer proti Belgii, 27. února 1979 14, 38
Diallo proti Švédsku, 5. ledna 2010 157
Diennet proti Francii, 26. září 1995 85, 87, 91
DMD Group, a.s. proti Slovensku, 5. října 2010 12, 58, 63
Doorson proti Nizozemí, 23. června 1996 75, 148, 150-151, 154
Dowsett proti Spojenému království, 24. června 2003 135

Dubus S.A. proti Francii, 11. června 2009 62

Dunayev proti Rusku, 24. května 2007 45

E

Eckle proti Německu, 15. července 1982 34, 116

Edwards a Lewis proti Spojenému království, 27. října 2004 76

Edwards proti Spojenému království, 16. prosince 1992 73

Ekbatani proti Švédsku, 26. května 1988 72, 82, 86

Ekeberg a další proti Norsku, 31. července 2007 70

Engel a další proti Nizozemí, 8. června 1976 15, 20, 25-27, 30-31, 59, 138

Ensslin a ostatní proti Německu, 8. července 1978 145

L'Erabliere A.S.B.L. proti Belgii, 24. února 2009 44

Erkner a Hofauer proti Rakousku, 23. dubna 1987 22

Esposito proti Itálii, 9. září 2002 52

Ettl proti Rakousku, 23. dubna 1987 59

Eurofinacom proti Francii, 22. června 2000 97-99

Ezeh a Connors proti Spojenému království, 9. října 2003 **28-30, 33, 137**

F

Fadeyeva proti Rusku, 9. června 2005 41
Farhi proti Francii, 16. ledna 2007 66-67
Fatullayev proti Ázerbájdžánu, 22. dubna 2010 127
Fayed proti Spojenému království, 21. září 1994 23
Fejde proti Švédsku, 29. října 1991 34
Ferreira Alves (Č. 3) proti Portugalsku, 21. ledna 2007 77
Fitt proti Spojenému království, 16. února 2000 74-76
Fogarty proti Spojenému království, 21. listopadu 2001 11, 50-52
Foti proti Itálii, 10. prosince 1982 34
Foucher proti Francii, 18. března 1997 14, 71, 19-82, 134, 137, 141
Franz Fischer proti Rakousku, 6. května 2003 35-36
Fredin proti Švédsku, 18. února 1991 21
Fruni proti Slovensku, 21. ledna 2011 59
Fuklev proti Ukrajině, 7. června 2005 54
Funke proti Francii, 25. ledna 1993 100, 102-103

G

G. proti Spojenému království, 30. srpna 2011 13, 126, 128
G.B. proti Francii, 2. října 2001 78, 81, 134, 136, 146, 150, 153

Gafgen proti Německu (GC), 1. června 2010 71, 100
Galstyan proti Arménii, 15. listopadu 2007 145
Ganci proti Itálii, 30. října 2003 23, 37-38
Ganusauskas proti Litvě, 7. září 1999 35
Garcia Hernandez proti Španělsku, 16. listopadu 2010 13, 87, 149
Garcia Ruiz proti Španělsku, 21. ledna 1999 113-114
Gea Catalan proti Španělsku, 10. února 1995 131
Georgiadis proti Řecku, 29. května 1997 17-18, 22
Georgios Papageorgiou proti Řecku, 9. května 2003 74-75
Gheorghe proti Rumunsku, 15. března 2007 120
Gillow proti Spojenému království, 24. listopadu 1986 22, 68
Gladyshev proti Rusku, 30. července 2009 106
Goc proti Turecku (GC), 11. července 2002 83
Golder proti Spojenému království, 21. února 1975 11, 36-37, 39
Golubev proti Rusku, 9. listopadu 2006 89
Gorou (Č. 2) proti Řecku, 20. března 2009 38, 113
Grădinar proti Moldávii, 8. dubna 2008 23
Granger proti Spojenému království, 28. března 1990 47-48, 138, 142, 144
Grayson a Barnham proti Spojenému království, 23. září 2008 105

Guincho proti Portugalsku, 10. č ervence 1984 117-118, 121

Gulmez proti Turecku, 20. kvě tna 2008 22

Gutfreund proti Francii, 12. č ervna 2003 19

Guvec proti Turecku, 20. ledna 2009 33

Guzzardi proti Itálii, 6. listopadu 1980 32

H

H. proti Belgii, 30. listopadu 1987 16, 21, 57-59, 77, 112

H. proti Francii, 24. ř íjna 1989 116

H. proti Spojenému království, 18. ř íjna 1985 41

H. proti Spojenému království, 8. č ervence 1987 118-119

Hadjianastassiou proti Ř ecku, 16. prosinec 1992 37, 42-43, 113, 134, 136

Hakansson a Sturesson proti Š védsku, 21. února 1990 22

Hatton a další proti Spojenému království (GC), 8. č ervence 2003 41

Hauschildt proti Dánsku, 24. kvě tna 1989 65, 96-70, 124, 126

Heglas proti České republice, 1. bř ezna 2007 110, 115

Hennings proti Ně mecku, 16. prosince 1992 131

Henryk Urban a Ryszard Urban proti Polsku, 30. listopadu 2010 12, 62, 64

Hiro Bilani proti Š paně lsku, 9. prosince 1994 112

Hirvisaari proti Finsku, 27. zář í 2001 38, 112-113

Holm proti Švédsku, 25. listopadu 1993 66, 68-69
Hornsby proti Řecku, 19. března 1997 11, 36
Hummatov proti Ázerbájdžánu, 29. listopadu 2007 92

I

Igual Coll proti Španělsku, 10. března 2009 83, 86
Imbrioscia proti Švýcarsku, 24. listopadu 1993 13
Incal proti Turecku, 9. června 1998 61-63
Isgro proti Itálii, 19. února 1991 140, 147, 152, 155
Ismoilov a další proti Rusku, 24. dubna 2008 127
Işyar proti Bulharsku, 20. listopadu 2008 157

J

J.B. proti Švýcarsku, 3. května 2001 103
Jalloh proti Německu, 11. července 2006 100, 101, 106-107, 109
Jankauskas proti Litvě, 16. prosince 2003 45-46
Janosevic proti Švédsku, 23. července 2002 24, 31
Jasiūnienė proti Litvě, 6. března 2003 22, 55-56
Jodko proti Litvě, 7. září 1999 42-43, 46, 93-94, 113
John Murray proti Spojenému království, 8. února 1996 106-108, 139-140, 142

Jorgic proti Ně mecku, 12. č ervence 2007 59

Judge proti Spojenému království, 8. února 2011 114

K

K.H. a dalš í proti Slovensku, 28. dubna 2009 40

Kabkov proti Rusku, 17. č ervence 2008 21

Kamasinski proti Rakousku, 19. prosince 1989 130-131, 133, 136-137, 156-157

Kaplan proti Spojenému království, 14. prosince 1978 33

Karalevič ius proti Litvě , 6. č ervna 2002 12, 72, 113

Karatas a Sari proti Francii, 16. kvě tna 2002 139, 142

Kari-Pekka Pietilainen proti Finsku, 22. zář í 2009 45

Kart proti Turecku, 3 prosince 2009 42

Khan proti Spojenému království, 12. kvě tna 2000 12, 71, 73, 101, 109-110, 114

Khodorkovskiy (Č .2) proti Rusku, 8. listopadu 2011 58

Khudobin proti Rusku, 26. ř íjna 2006 94-98

Kleyn a ostatní proti Nizozemí, 6. kvě tna 2003 66-68

Klimentyev proti Rusku, 16. listopadu 2006 146-147

Klouvi proti Francii, 30. č ervna 2011 124, 128

Koendjibharie proti Nizozemí, 25. ř íjna 1990 34

Koenig proti Ně mecku, 28. č ervna 1978 21, 116

Kohlhofer a Minarik proti České republice, 15. října 2009 39
Kolomiyets proti Rusku, 22. února 2007 119
Konstas proti Řecku, 24. května 2011 127
Kootummel proti Rakousku, 10. prosince 2009 83
Kostovski proti Nizozemí, 20. listopadu 1989 147, 150, 155
Kouzmin proti Rusku, 18. března 2010 122-124
Kovalev proti Rusku, 10. května 2007 86
Krempovskij proti Litvě, 20. dubna 1999 132, 144, 148
Kremzow proti Rakousku, 21. září 1993 83, 85-87
Kreuz proti Polsku, 19. června 2001 37, 43, 45-46
Krombach proti Francii, 13. února 2001 88
Kudł a proti Polsku, 26. října 2000 116
Kulikowski proti Polsku, 19. května 2009 43-44
Kurup proti Dánsku, 10. července 1985 75, 133, 136, 140, 143-145, 150
Kuvikas proti Litvě, 27. července 2006 120-121
Kyprianou proti Kypru (GC), 15. prosince 2005 28-30, 65, 70, 126
Kyrtatos proti Řecku, 22. května 2003 55

L

Langborger proti Švédsku, 22. června 1989 61
Laska a Lika proti Albánii, 20. dubna 2010, 115, 140
Lasmane proti Lotyšsku, 6. června 2002 24
Latimer proti Spojenému království, 31. května 2005 108-109, 139, 142, 145
Lavents proti Lotyšsku, 28. listopadu 2002 58, 60, 64, 70, 123, 125
Lawyer Partners, a.s. proti Slovensku, 16. června 2009 45
Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii, 23. června 1981 17, 38
Lee Davies proti Belgii, 28. července 2009 110
Legrand proti Francii, 26. května 2011 54
Lenskaya proti Rusku, 29. ledna 2009 54
Levinta proti Moldávii, 16. prosince 2008 106
Liebreich proti Německu, 8. ledna 2008 89-90
Lisica proti Chorvatsku, 25. února 2010 115
Lithgow a další proti Spojenému království, 8. července 1986 22, 42, 59, 63
Loiseau proti Francii, 18. listopadu 2003 22
Luca proti Itálii, 27. února 2001 148
Luka proti Rumunsku, 21. července 2009 61-62, 112
Lutsenko proti Ukrajině, 18. prosince 2008 101, 109
Lutz proti Německu, 25. srpna 1987 122-123, 125-127

M

- M. proti Německu , 5. července 1984 33
- M.S. proti Švédsku, 27. srpna 1997 19
- Magee proti Spojenému království, 6. června 2000 107, 142
- Maggio a další proti Itálii, 31. května 2011 54
- Makhfi proti Francii, 19. října 2004 49
- Mamatkulov a Askarov proti Turecku, 4. února 2005 29, 33, 72,94, 111
- Mantovanelli proti Francii, 18. března 1997 153
- Marcello Viola proti Itálii, 5. října 2006 89
- Marckx proti Belgii, 13. června 1979 12
- Marpa Zeeland BV a Metal Welding BV proti Nizozemí, 9. listopadu 2004 40
- Martins Moreira proti Portugalsku, 26. října 1990 117, 120-121
- Mats Jacobsson proti Švédsku, 28. června 1990 22
- Mattoccia proti Itálii, 27. července 2000 129-130
- Matyjek proti Polsku, 24. dubnu 2007 75
- McGinley a Egan proti Spojenému království, 9. června 1998 77-79
- McMichael proti Spojenému království, 30. října 1995 73-74
- Meilus proti Litvě , 6. listopadu 2003 118

Melnikov proti Rusku, 14. ledna 2010 147
Menesheva proti Rusku, 9. března 2006 33
Menet proti Francii, 14. června 2005 14, 71, 79-82
Mež narić proti Chorvatsku, 15. července 2005 66
Micallef proti Maltě , 15. října 2009 67
Mihova proti Itálii, 30. března 2010 11
Mika proti Švédsku, 27. ledna 2009 154
Milasi proti Itálii, 25. ledna 1987 117
Milinienė proti Litvě , 24. června 2008 94, 96-99
Minelli proti Švýcarsku, 25. března 1983 122
Mirilashvili proti Rusku, 1. prosince 2008 75, 79-80, 131, 135, 150, 152
Miroshnik proti Ukrajině , 27. listopadu 2008 62-63
Moiseyev proti Rusku, 9. října 2008 60, 62, 132,141
Monedero Angora proti Španělsku, 7. října 2008 24
Monnell a Morris proti Spojenému království, 2. března 1987 71, 138, 141, 144
MPP “ Golub” proti Ukrajině , 18. října 2005 45
Mustafa Kamal Mustafa (Abu Hamza) (Č . 1) proti Spojenému království, 18. ledna 2011 69-70, 127
Mustafa proti Francii, 17. června 2003 17

N, O

Nejdet Ş ahin a Perihan Ş ahin proti Turecku (GC), 20. října 2011 13, 54, 113
Neumeister proti Rakousku, 27. června 1968 26, 119
Nunes Dias proti Portugalsku, 10. dubna 2003 87-88
O. proti Norsku, 11. února 2003 122-124
O' Halloran a Francis proti Spojenému království (GC), 29. června 2007 14, 31, 101-105,
OAO Plodovaya Kompaniya proti Rusku, 7. června 2007 19
Ocalan proti Turecku (GC), 12. května 2005 132
Okyay proti Turecku 55
Oleksy proti Polsku, 28. listopadu 2006 13
Olsson proti Švédsku, 24. března 1988 22
Olujic proti Chorvatsku, 5. února 2009 23, 35, 64, 148
OOO " Link Oil SPB" , 25. června 2009 53
Orhan Cacan proti Turecku, 23. března 2010 147-148
Osman proti Spojenému království, 28. října 1998 17, 20, 22, 41, 49-50, 52-53
Osmanağ a oğ lu proti Turkecku, 21. července 2009 100, 109
Ozturk proti Německu, 21. února 1984 24, 31-33

P

P. a B. proti Spojenému království, 24. dubna 2001 92-84

Pakelli proti Německu, 25. dubna 1983 138, 141, 144
Paksas proti Litvě (GC), 6. ledna 2011 24
Pandjikidze a ostatní proti Gruzii, 27. října 2009 58, 60
Panjeheighalehei proti Dánsku, 13. října 2009 20, 25
Panovits proti Kypru, 11. prosince 2008 13, 34
Papon proti Francii, 25. července 2002 37, 40
Parlov-Tkalčić proti Chorvatsku, 22. prosince 2009 64
Paul a Audrey Edwards proti Spojenému království, 14. března 2002 41
Pelissier a Sassi proti Francii, 25. března 1999 129-130
Pellegrin proti Francii (GC), 8. prosince 1999 22
Perić proti Chorvatsku, 27. března 2008 79
Perna proti Itálii (GC), 6. května 2003 147, 148
Perote Pellon proti Španělsku, 27. července 2002 65
Philis proti Řecku, 27. srpen 1991 40, 42
Phillips proti Spojenému království, 5. července 2001 104, 105
Piersack proti Belgii, 1. října 1982 57, 64-65, 67
Pishchalnikov proti Rusku, 24. září 2009 13, 140
Poitrimol proti Francii, 23. listopadu 1993 87
Porubova proti Rusku, 8. října 2009 63

Posokhov proti Rusku, 4. března 2003 58-59
Powell a Rayner proti Spojenému království, 21. února 1990 19
Pretto a další proti Itálii, 8. prosince 1983 82, 93, 117, 119
Procedo Capital Corporation proti Norsku, 24. září 2009 69
Procola proti Lucembursku, 28. září 1995 66-67
Pudas proti Švédsku, 27. října 1987 21
Pullar proti Spojenému království, 10. června 1996 66, 69

Q, R

Quaranta proti Švýcarsku, 24. května 1991 138, 141, 155-157
Ramanauskas proti Litvě, rozh. 26. dubna 2005, rozsudek (GC) 5.
února 2008 13, 32, 72, 94-99, 148, 151
Rambus Inc. proti Německu, 16. června 2009 25
Ravnsborg proti Švédsku, 23. března 1994 26, 29-32
Ravon a další proti Francii, 21. února 2008 24
Richard-Dubarry proti Francii, 7. října 2003 20
Riela a další proti Itálii, 4. září 2001 104
Riepan proti Rakousku, 14. listopadu 2000 72, 82, 91-92
Ringeisen proti Rakousku, 23. června 1973 15-16, 18, 20, 59, 63, 119
Ringvold proti Norsku, 11. února 2003 124, 126

Roche proti Spojenému království (GC), 19. května 2005 12, 16-20, 49

Rowe a Davis proti Spojenému království, 16. února 2000 13, 72-75

Ruiz Torija proti Španělsku, 9. prosince 1994 111-112

Ruiz-Mateos proti Španělsku, 23. června 1993 73-74

Ryabykh proti Rusku, 24. července 2003 53

Ryakib Biryukov proti Rusku, 17. ledna 2008 93

S

S. proti Německu, 5. července 1984 32

S. proti Švýcarsku, 28. listopadu 1991 140, 142, 144

S.C. proti Spojenému království, 15. června 2004 88-89

S.N. proti Švédsku, 2. července 2002 146, 149, 151, 154

Sabeh El Leil proti Francii (GC), 29. června 2011 50-52

Sadak a další proti Turecku, 17. července 2001 129, 131

Sakhnovskiy proti Rusku (GC), 2. listopadu 2010 11, 140, 143-144

Salabiaku proti Francii, 7. října 1988 100, 102, 104-105, 122

Salaman proti Spojenému království, 15. června 2000 66, 68-69

Salduz proti Turecku (GC) 27. listopadu 2008 13, 139

Salesi proti Itálii, 26. února 1993 14, 21, 121

Salomonsson proti Švédsku, 12. listopadu 2002 85
Salov proti Ukrajině, 6. září 2005 66-67
Samoilă a Cionca proti Rumunsku, 4. března 2008 122
Sander proti Spojenému království, 9. května 2000 64, 66, 68
Saoud proti Francii, 9. října 2007 22
Sara Lind Eggertsdottir proti Islandu, 5. července 2007 79-80
Saraiva de Carvalho proti Portugalsku, 22. dubna 1994 32
Sarl du Parc d'activités de Blotzheim proti Francii, 11. července 2006 19
Saunders proti Spojenému království, 17. prosince 1994 72, 94, 100-101, 103-104, 106
Schenk proti Švýcarsku, 12. července 1988 13, 71, 73, 95, 100, 109, 115
Scheper proti Nizozemí, 5. května 2005 147, 151, 153
Schlumpf proti Švýcarsku, 8. ledna 2009 83, 152
Schneider proti Francii, 30. června 2009 43, 46
Schreiber a Boetsch proti Francii, 11. prosince 2003 24, 39, 52
SCM Scanner de l'Ouest Lyonnais and others proti Francii, 21. června 2007 54
Sejdovic proti Itálii (GC), 1. března 2006 14
Sekanina proti Rakousku, 25. srpna 1993 122, 123, 125, 128
Sequeira proti Portugalsku, 20. října 2009 98

Serves proti Francii, 4. května 2000 102, 103, 105
Shabelnik proti Ukrajině , 19. února 2009 107, 139, 142
Shannon proti Spojenému království, 4. října 2005 102-103
Shtukaturov proti Rusku, 27. března 2008 86
Sidabras a Džiautas proti Litvě , 27. července 2004 32
Sigurdsson proti Islandu, 14. června 2001 66, 68-69
Simonavičius proti Litvě , 27. června 2006 120
Skorobogatova proti Rusku, 1. prosince 2005 117
Šleževičius proti Litvě , 13. listopadu 2001 120
Slivenko proti Lotyšsku, 9. října 2003 24
Smirnova proti Rusku, 24. července 2003 116
Sobolewski (Č. 2) proti Polsku, 9. června 2009 33
Solakov proti “ bývalé Jugoslávské republice Makedonii” , 31.
října 2001 150, 154
Sporrang a Lonroth, 23. září 1982 22
Sramek proti Rakousku, 22. října 1984 59
Stanford proti Spojenému království, 23. února 1994 88-90, 157
Stapleton proti Irsku, 4. května 2010 111
Staroszczyk proti Polsku, 22. března 2007 49

Steel a Morris proti Spojenému království, 15. února 2005 82
Ştefănică a další proti Rumunsku, 2. listopadu 2010 13, 112
Stoimenov proti “bývalé Jugoslávské republice Makedonii” , 5.
dubna 2007 80
Stojkovic proti Francii a Belgii, 27. října 2011 139
Stow a Gai proti Portugalsku, 4. října 2005 68
Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis proti Řecku, 9.
prosince 1994 21, 79
Stubbings a další proti Spojenému království, 24. září 1996 45
Suda proti České republice, 28. října 2010 40
Suhadolc proti Slovinsku, 17. května 2011 83
Sukut proti Turecku, 11. září 1997 23
Svetlana Orlova proti Rusku, 30. července 2009 121

T

T. a V. proti Spojenému království, 16. prosince 1999 34, 67, 39, 88-89, 124, 157
T. proti Rakousku, 14. listopadu 2000 128-129
Talat Tunc proti Turecku, 27. března 2007 14
Tatishvili proti Rusku, 2. února 2007 113
Taxquet proti Belgii (GC), 16. listopadu 2010 112-114

Teixeira de Castro proti Portugalsku, 9. června 1998 94-97
Telfner proti Rakousku, 20. března 2001 103, 105
Tendam proti Španělsku, 13. července 2010 123
Thomas proti Spojenému království, 10. května 2005 150
Timergaliyev proti Rusku, 14. října 2008 89-90, 138, 141
Tinnelly proti Spojenému království, 10. července 1998 17, 39
Toyaksi a další proti Turecku, 20. října 2010 48
Tre Traktorer AB proti Švédsku, 7. července 1989 21
Trepashkin (Č. 2) proti Rusku, 16. prosince 2010 133, 135
Tripodi proti Itálii, 22. února 1994 143, 145-146
Tudor Tudor proti Rumunsku, 24. března 2009 13
Tumilovich proti Rusku, 22. června 1999 36

U, V

Unterpertinger proti Rakousku, 24. listopadu 1986 152
Urbanek proti Rakousku, 9. prosince 2010 46
Už kurè lienè a ostatní proti Litvě, 7. dubna 2005 55-56
V.D. proti Rumunsku, 16. února 2010 148-149, 152
Vacher proti Francii, 17. prosince 1996 42, 44, 134

Vaivada proti Litvě , 16. listopadu 2006 118
Valaš inas proti Litvě , 24. č ervence 2001 35
Van de Hurk proti Nizozemí, 19. dubna 1994 60, 63
Van Marle proti Nizozemí, 26. č ervna 1986 18, 21
Van Mechelen a ostatní proti Nizozemí, 23. dubna 1997 150-15197-98
Vanyan proti Rusku, 15. prosince 2005 36, 96-97
Varnima Corporation International S.A. proti Ř ecku, 28. kvě tna 2009 77
Vasileva proti Dánsku, 25. zář í 2003 102
Vassilios Stavropoulos proti Ř ecku, 27. zář í 2007 26
Vera Fernandez-Huidobro proti Š paně lsku, 6. ledna 2010 57
Verdu Verdu proti Š paně lsku, 15. února 2007 77, 81
Vernes proti Francii, 20. ledna 2011 90
Vidal proti Belgii, 22. dubna 1992 12, 73, 80, 146-149, 151, 154
Vilho Eskelinen a další proti Finsku (GC), 19. dubna 2007 21, 23
Vladimir Romanov proti Rusku, 24. č ervence 2008 **147-148**

W, X

Webb proti Spojenému království, 2. č ervence 1997 48
Weber proti Š výcarsku, 22. kvě tna 1990 26-27, 29-32

Weh proti Rakousku, 8. dubna 2004 31, 105
Winterwerp proti Nizozemí, 24. října 1979 22
Wynen proti Belgii, 5. listopadu 2002 78
X a Y proti Nizozemí, 26. března 1985 41
X proti Rakousku, 12. března 1962 35
X proti Rakousku, 12. října 1977 35
X proti Rakousku, 19. září 1961 35
X proti Belgii, 5. května 1980 32
X proti Francii, 31. března 1992 117-118
X proti Švédsku, 30. června 1959 85
X proti Spojenému království, 14. prosince 1979 35

Y, Z

Yaremenko proti Ukrajině, 12. června 2008 142
Yoldaş proti Turecku, 23. února 2010 139
Yusuf Gezer proti Turecku, 1. prosince 2009 101
Yvon proti Francii, 24. dubnu 2003 77-78
Z a ostatní proti Spojenému království, 10. května 2001 41, 49-52
Zagaria proti Itálii, 27. listopadu 2007 140, 143

Zaicevs proti Lotyšsku, 31. července 2007 29, 33
Zamir proti Spojenému království, 13. července 1982 32
Zana proti Turecku, 25. listopadu 1997 85
Zand proti Rakousku, 12. října 1978 59-60, 121
Ždanoka proti Lotyšsku, 6. března 2003 24
Zhelezov proti Rusku, 23. dubna 2002 108-109, 139, 142, 145
Ziliberberg proti Moldávii, 1. února 2005 28
Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku, 13. července 1983 118, 121
Živilinskas proti Litvě, 12. prosince 2006 39, 42
Zylkov proti Rusku, 21. června 2011

Generální ředitelství lidských práv
Rada Evropy

F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/justice

Grigory Dirkov pracuje již takřka deset let jako právník v Kanceláři Evropského soudu pro lidská práva. Předtím, jakožto praktikující právník v Rusku, dohlížel v této zemi na množství projektů právních reforem, zajišťoval odborné vzdělávací akce v několika evropských zemích a vydával publikace jakožto expert na trestní soudnictví a spravedlivý proces. Působí v současné době taktéž jako mimořádný profesor vyučující Evropskou ochranu lidských práv na Syracuse University Centre ve Štrasburku.

Dovydas Vitkauskas působí jako poradce ve věcech justice a dobré správy. S téměř desetiletou předchozí praxí jako právník v Kanceláři Evropského soudu pro lidská práva a s akademickým zázemím v litevském a evropském právu Dovydas nyní několika vládám v Evropě poskytuje rady v oblasti legislativních a institucionálních reforem na úseku justice, a to vedením expertních poradních týmů a napomáháním realizace nejrůznějších aktivit Rady Evropy a Evropské unie. Často také zajišťuje v různých evropských zemích vzdělávání právníků v oblasti lidských práv a dalších okruzích souvisejících s řádným výkonem spravedlnosti.